

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE BİLGİ EDİNME HAKKI: ŞİŞLİ BELEDİYESİ
ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Burak HAYDARI

EKİM – 2022

TARBZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE BİLGİ EDİNME HAKKI: ŞİŞLİ BELEDİYESİ
ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Burak HAYDARI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emrah FİRİDİN

EKİM – 2022

TRABZON

ONAY

Ahmet Burak HAYDARI tarafından hazırlanan “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme” adlı bu Çalışma 06.10.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı – Adı ve SOYADI	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Mehmet ELA	Başkan	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Emrah FİRİDİN	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Yunus BİLGİLİ	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ahmet Burak HAYDARI

12/09/2022

ÖNSÖZ

Bilgi, insan ve toplum mevcudiyetini tamamlayan ve bugünümüzü inşa etmemizi sağlayan en temel unsurlardan birisidir. Hatta ilk sırada yer aldığı ifade edebilir. Bilgiye ulaşım insanlar açısından çok önemlidir. Çünkü insanlar yaşamlarına yön verirken bilgi kullanma gereksinimi duyarlar. Bu nedenle herkesin içerisinde bulunduğu toplum ve devlet yapısı içerisinde bilgi talep etme ve edinme hakkı bulunmaktadır.

Devlet yapısı içerisinde birçok kurum ve kuruluşu barındırmaktadır. Bu kurumlar içerisinde Belediyeler önemli bir yer tutmaktadır. Vatandaşların doğrudan etkileşimde oldukları bu kurumlar insanların en çok bilgi talep ettiği yerlerdir. Belediyeler kuruluş ve işleyiş mantığı gereği vatandaşların yaşam alanından temel ihtiyaçlarına birçok hizmeti bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle şeffaflık konusunda en çok mercek altında olan kurumlardır.

Gelişen teknoloji ile birlikte insanların bilgi edinme talepleri de değişmiştir. Önceleri bir konuya dair dilekçeler ve sözlü bildirimler ile edinilen bilgi edinme hakkı günümüzde dijitalleşme ile birlikte hızlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Buna karşılık belediyelerde bu gelişmeleri takip ederek yeni platform ve ağlar oluşturmaktadır.

Bütün bunların kapsamında araştırma konusu olarak belirlediğimiz “*Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme*” adlı çalışmamızda bilgi, bilgi edinme ve şeffaflık kavramlarını inceledikten sonra Şişli Belediyesinin uygulamaya soktuğu Komşu Masa adlı platform üzerinden bilgi edinme hakkının hem dijital hem de şeffaf olarak nasıl sağlandığını inceledik.

Bu bağlamda tez süreci boyunca benden yardımlarını esirgemeyen ve hep destek olan Dr. Öğr. Üyesi Emrah FİRİDİN hocama ayrıca teşekkürlerimi iletirim.

Eylül, 2022

Ahmet Burak HAYDARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GRAFİK LİSTESİ	XI
KISALTMA LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİLGİ EDİNME KAVRAMI VE GELİŞİMİ	3-20
1.1. Bilgi Edinme Kavramı	3
1.2. Bilgi Edinme Temel İlkeler ve Kapsamı.....	6
1.2.1. Şeffaflık İlkesi.....	6
1.2.2. Bilgi Edinme Özgürlüğü.....	8
1.2.3. Bilgi Verme Sorumluluğu.....	9
1.2.4. Bilgi ve Belgelere Ulaşma Serbestisi.....	9
1.2.5. Bireysel Bilgilere Ulaşma Serbestisi.....	11
1.2.6. Belgelerin Kopyasının Verilmesini İsteyebilme Hakkı	13
1.2.7. Bilgi ve Açıklama İsteyebilme Hakkı	13
1.3. Bilgi Edinme Hakkının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	14
1.3.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	15
1.3.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi Kararları.....	15
1.4. Hak ve Özgürlük Bağlamında Bilgi Edinme.....	16
1.4.1. Hak ve Özgürlük Kavramları Bağlamında Bilgi Edinmeye Yönelik Değerlendirme..	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYEDE BİLGİ EDİNME HAKKI	21-55
2.1. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkının Önemi ve Yararları.....	21
2.2. Bilgi Edinme Hakkının Amacı ve Kapsamı	21
2.3. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları	22

2.4. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkının Gelişimi	24
2.5. Bilgi Edinme Hakkının Dayanağı	26
2.6. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.....	29
2.6.1. Kanun Kapsamındaki Kurum ve Kuruluşlar.....	31
2.7. Kanun Kapsamındaki Bilgi ve Belgeler.....	32
2.7.1. Bilgi Edinme Hakkını Kullanabilecek Kişiler	33
2.7.2. Bilgi Edinme Başvurusu Usulü.....	35
2.7.3. Başvuru Konusu.....	37
2.7.4. Başvuru Şekli.....	39
2.7.5. Başvuruların Cevaplandırılması.....	41
2.7.6. Bilgi Edinme Hakkının Sınırlılıkları.....	43
2.7.7. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu.....	45
2.7.8. Bilgi Edinme Hakkının İhlalinin Cezai Hükümleri	50
2.7.9. Yargı Denetimi.....	51
2.8. Dijitalleşen Türkiye’de Bilgi Edinme	52
2.8.1. Kavramsal Açıdan Sosyal Medya	53
2.8.2. Bilgi Edinme Açısından Sosyal Medya	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞİŞLİ BELEDİYESİNDE BİLGİ EDİNME HAKKI UYGULAMASI	56-93
3.1. Yerleşme ve Yerel Yönetim Kavramları.....	56
3.2. Kavramsal Olarak Belediye ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu.....	59
3.3. Belediye Kanunu’nda Bilgi Edinme Hakkı.....	61
3.4. Yerel Yönetim Birimi Olarak Şişli Belediyesi.....	62
3.5. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	64
3.6. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Kısıtları.....	64
3.7. Şişli Belediyesi Bilgi Edinme Hakkı Uygulamasında Elde Edilen Verilerin İncelenmesi	65
3.7.1. Başvuruların Yıllara Göre Dağılımı ve Analizi	65
3.7.2. 9 Eylül 2019 – 31 Aralık 2019 Tarihleri Arası Komşu Masa Faaliyet Raporu	65
3.7.3. 01 Ocak 2020 – 31 Aralık 2020 Komşu Masa Raporu	67
3.7.4. 01 Ocak 2021 – 31 Aralık 2021 Komşu Masa Raporu	79
3.8. Şişli Belediyesi Komşu Masa Verilerinin Değerlendirilmesi	93
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	94
KAYNAKÇA	97
EKLER.....	103
ÖZGEÇMİŞ.....	107

ÖZET

Bilgi, çağımızın en önemli kaynaklarından biridir. Bununla birlikte bilgi edinme, toplumda yaşayan her kişi için vazgeçilmez bir haktır. Devlet, yönetimin meşruluğunu sağlaması ve doğru yönetim anlayışının süreklilik kazanabilmesi adına vatandaşlarına karşı bilgi verme konusunda şeffaf olmak zorundadır. Bu durum ile birlikte devletler anayasalarında bilgi edinme hakkını koymuşlardır.

Türkiye’de bilgi edinme hakkının gelişimi 21.yüzyılın başlarında Avrupa Birliği uyum süreci ile oluşmuş ve günümüze kadar geliştirilerek devam etmektedir. BEHK’nın 2004 yılında yürürlüğe girmesi ile beraber vatandaşlar belirli konularda yönetimden bilgi talep edebilme hakkına sahip olmuşlardır. Bunun ile birlikte yerel yönetimlerde bilgi edinme hakkı üzerine çeşitli platformlar oluşturmaktadır. Bu platformlardan biri olan Şişli belediyesinde 09.09.2019 yılında kurulan “Komşu Masa” adlı proje araştırma kapsamında yer almıştır.

Araştırmamız, ilk olarak bilgi edinme kavramı ve tarihsel gelişimini ele almıştır. Ardından Türkiye’de bilgi edinme hakkının gelişimi ve amacı, kapsamı ve sınırlılıkları gibi konuları incelemiştir. Son olarak yerel yönetimlerde bilgi edinme hakkı ve Şişli Belediyesinde oluşturulan Komşu masa adlı platformda Şişli belediyesinin bilgi edinme ve şeffaflık politikasını incelemiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Edinme, BEHK, Şeffaflık, Komşu Masa,

ABSTRACT

Information is one of the most important resources of our age. However, obtaining information is an indispensable right for every person living in society. The state has to be transparent in providing information to its citizens in order to ensure the legitimacy of the administration and to ensure the continuity of the correct management approach. With this situation, states have put the right to information in their constitutions.

The development of the right to information in Turkey was formed at the beginning of the 21st century with the European Union harmonization process and continues to be developed until today. With the BEHK's entry into force in 2004, citizens have the right to request information from the administration on certain issues. In addition, it creates various platforms on the right to information in local governments. One of these platforms, "Neighbor Table", which was established in Şişli municipality on 09.09.2019, was included in the research.

Our research firstly dealt with the concept of acquiring knowledge and its historical development. Then, he examined the issues such as the development and purpose, scope and limitations of the right to information in Turkey. Finally, he examined the information and transparency policy of Şişli municipality on the right to information in local governments and the platform called Neighbor Table created in Şişli Municipality.

Keywords: BEHK, Information acquisition, Neighbor Table, Transparency,

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Bilgi Edinme Hakkı Üzerine Tanımlamalar	4
2	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Geliş Tipi Dağılımı	68
3	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Dağılımı	71
4	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Başvuru Gerçekleştirme Oranı.....	72
5	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Memnuniyet Dağılımı.....	73
6	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen En Çok Memnuniyet Dağılımı.....	76
7	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Dış Kuruma Yönlendirme Dağılımı	77
8	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Mahalle Dağılımı;.....	78
9	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen 137.803 Talebin Memnuniyet Oranları	78
10	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa 'ya Gelen Başvuruların Geliş Tipi Dağılımı	80
11	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Dağılımı	84
12	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Başvuru Gerçekleştirme Oranı.....	85
13	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa 'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Memnuniyet Dağılımı.....	86
14	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen En Çok Memnuniyet Dağılımı.....	89
15	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Dış Kuruma Yönlendirme Dağılımı	91
16	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Mahalle Dağılımı	92

17	01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen 149.217 Talebin Memnuniyet Oranı.....	92
----	---	----

GRAFİK LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Başvuruların Yıllara Göre Dağılımı	65
2	9 Eylül 2019 – 31 Aralık 2019 Tarihleri Arasında Başvuru Yerleri.....	66
3	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masaya Gelen En Çok Konu Başlıkları.....	75
4	01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masaya Gelen En Çok Konu Başlıkları.....	88

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.e	: Adı Geçen Eser
A.g.m	: Adı Geçen Makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BEDK	: Bilgi Edinme Değerlendirme Kanunu
BEDKY	: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
BEHK	: Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
BEHKY	: Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclis

GİRİŞ

İnsanı diğer canlılardan ayıran en büyük özelliği sebebiyle bulunduğu çevreye karşı bilinçli yaklaşmış ve edindiği bilgileri kullanarak hareket etmiştir. Bu bilinç ve bilincin getirdiği bilgi edinme arzusu ile doğaya karşı mücadele ederek medeniyetler oluşturmuşlardır. Günümüze kadar insanlık doğa, toplum, sosyal ve siyasi her alanda düşünce üretmiş ve bu düşünceleri bilgi ile geliştirmiştir. Bu sebep ile bilginin insanlık için önemi ve rolü büyüktür.

İnsanların temel ortak ihtiyaçlarını karşılamak için bir arada yaşadıkları söylenmektedir. Yönetimin bir arada yaşamının getirdiği sorunların üstesinden gelirken düzeni sağlamak ve ortak temel ihtiyaçları karşılamak için gerekli olduğu şüphesizdir. Bu bağlamda, birlikte yaşayan insanlara mevcut hükümetle ilişkileri hakkında gerçeği bilme hakkının verilmesi gerektiği ve yönetim mekanizması altında yaşayan insanların kaçınılmaz olarak yönetim faaliyetleriyle karşılaştığı söylenmektedir.

Modern bir devletin temel özelliklerinden birinin yürütme gücünün artırılması olduğu ifade edilmektedir. Bu güçlenmenin bir sonucu olarak, idari faaliyetlerin giderek daha önemli hale geldiği ve kişisel hukuk üzerindeki idari etki alanının genişlediği düşünülebilir. Bu sebep ile, kişiler ve kurumlar kamu hizmetlerinden faydalanırken, yönetime dahil olmaya ve yönetim süreçlerine dair bilgi edinme haklarında belirlenecek kararları öncesinden bilme gereksinimleri de fazlaşmaktadır. Kişilerin kamu yönetimi ile arasındaki ilişkinin muhafaza edilmesi ve kamu yönetiminin anayasa ve gereksinimlere göre davranış sergilemesi amacıyla kamu yönetiminde olan olanakların kişilere aktarılması ihtiyacı oluşmaktadır.

Yukarıda ifade edildiği gibi bilgi ve bilgi edinme hakkı kişiler için büyük bir öneme sahiptir. Bu sebep ile araştırma konumuzu “Türkiye’de kamu yönetiminde bilgi edinme hakkı uygulaması gerekli mi? Şişli belediyesi üzerinden bir değerlendirme” olarak belirlenmiştir.

Araştırmamızın birinci bölümünde bilgi edinme kavramını ve gelişimini ele alınacaktır. Bu bölümde alt başlıklarda bilgi edinme kavramı, temel ilkeler ve kapsamını ve bilgi edinme hakkının tarihsel bağlamda ne gibi süreçlerden geçerek modern devlet anlayışında ortaya çıktığını alan yazında bu konu ile ilgili yapılan araştırmalardan kaynak alarak incelenilecektir.

Araştırmamızın ikinci bölümünde Türkiye’de bilgi edinme hakkının ortaya çıkışı ve gelişimini alanyazın ve konuya dair araştırmalardan yararlanarak ele alınacaktır. Bu bölümde bilgi

edinme hakkının Türkiye’deki kapsamı ve sınırlılıklarını ele alırken 4982 sayılı kanun üzerinde durulacaktır.

Araştırmamızın üçüncü bölümünde bilgi edinme hakkının belediye­deki durumunu izah etmek amacıyla belediye kavramı ve Türkiye’deki belediye kurumlarının işleyişi incelenecektir. Bu başlıkta belediyenin alt organları yapısı ve 5393 sayılı belediye kanunu üzerinde durulacaktır.

Araştırmamızın dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının belediyelerde nasıl uygulandığına dair Şişli belediyesini incelenecektir. Bu bölümde Şişli belediyesinin tarihsel gelişimini ele aldıktan sonra belediye­deki bilgi edinme hakkı sürecinin nasıl işlediğini incelenecektir. Bu bölümde araştırma konusu belediye­deki bilgi edinme hakkı üzerine başvuruları ve süreçlere dair istatistiksel verilerden yararlanılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİLGİ EDİNME KAVRAMI VE GELİŞİMİ

1.1. Bilgi Edinme Kavramı

Bilginin sözlükteki anlamı; “Bütün gerçekler, doğrular ve ilkelerin çalışma, araştırma veya gözlem yoluyla elde edilen; insan zekasının çalışmasının sonucu meydana gelen düşüncenin ürünüdür”. Bilgi, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak yaşamını sürdürme sürecinde ihtiyaç duyduğu verileri belirli fikirler üretmek ve bir fikre ulaşmak ve üstesinden gelmek için elde ettiği yollar olarak ifade edilmektedir. Ayrıca yasal hükümlerle de bağlı olan bilme hakkını tanımlamak gerekir. Bilgi edinme hakkı çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Ackerman ve Ballesteros (2006) bilme hakkını şu şekilde tanımlamaktadır; “bireyler ile ilgili ülkede daimî olarak ikamet edenlerin, kural olarak herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın, istedikleri bilgi veya belgelere ilgi şartı aranmaksızın ulaşabilmeleridir”. Bilgi edinme hakkı kendi içerisinde çok tartışmalı bir kavramdır. Bu sebep ile literatürde bu konuya dair çok farklı düşünceler bulunmaktadır (Ayanoglu, 2004: 15).

Bilgi edinme hakkının genel anlamı ve tüm yönleri tanımlanmışsa, vatandaşlar ve yabancı, gerçek ve tüzel kişiler belirli koşullar altında kamu kurumu niteliğindeki kuruluş ve meslek kuruluşlarına erişim sağlayabilirler. Kendilerini ilgilendiren konularda veya hâkim olunması gereken her türlü bilgi ve belgede, başkaları veya kamuoyu belirli bir aralıktadır ve sınırlı kapsama girmez. Bu noktada tanımda da belirtildiği gibi bilgi edinme hakkı, bireyin yönetim tarafından tutulan bilgi ve belgelere erişim hakkı olmakla birlikte, bu hakkın kullanılmasında bazı sınırlamaların olabileceği unutulmamalıdır. Bilme hakkının, halkın devletin faaliyet, tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olma ihtiyacından doğduğu söylenmektedir (Şimseksoy, 2011).

Bilgiye duyulan ihtiyaç zaman içinde giderek önem kazanmış ve bu ihtiyaç yönetilenlere bu doğrultuda ihsan edilerek karşılanmaktadır. Bilgi ve belgelere erişim hakkı ile kişilerin idarenin tek taraflı iradesi ile hukuk düzeninde yapmış olduğu veya yapacağı değişiklikler, eylemlerin sebepleri, sonuçları ve niteliği hakkında bilgi edinme imkânına sahip olmaları ve yaptıkları eylemlerdir. Bu sayede bireyler, kamu gücünü kullanan ve tek taraflı kararlar alabilen bir kamu yönetimi ile karşı karşıya kaldıklarında zafiyetin olumsuz etkilerinden korunmaktadırlar. Bilme hakkı, yürütme organının sahip olduğu veya olması gereken bilgi ve belgelere erişim özgürlüğüne ve kişilerin

yürütme organından bilgi ve belge elde etmek için kurum içinde hukuka uygun yollardan yararlanmalarına dayanması kanunla tanınan hakların kapsamıdır (Atalay, 1997: 5). (Tablo 1).

Tablo 1: Bilgi Edinme Hakkı Üzerine Tanımlamalar

Odyakmaz (1998)	Bilme hakkı, yönetimin hukuk düzeninde yaptığı değişiklikler, işlemlerin niteliği ve sonuçları gibi bilgileri ilgililerin tek taraflı olarak elde etmelerini sağlama hakkını ifade eder.
Yıldırım (1998)	Bilgi edinme hakkı, bir hukuk düzeninde bireyin, tek taraflı irade beyanı ile kamu yetkisine sahip bir kamu idaresinin yaptığı veya yapacağı değişikliklerin içeriğini ve sonuçlarını bilmesini sağlayan hak olarak tanımlanmaktadır.
Birkinshaw (2006)	Bilgi edinme hakkı, bir bireyin kamu yetkilileri tarafından tutulan bilgilere erişim hakkını ifade eder.
Eken (1995)	Bilgi edinme hakkının dar bir yorumu; yani bir eylemde bulunacak ya da karar almış olan kişilerin ihtiyaç duydukları bilgiyi yönetimden alabilmeleri anlamına gelir. Geniş anlamda bilgi edinme hakkı, yönetimin elinde bulunan bilgi, belge ve verilere erişim hakkını içerir.
Döner (2010)	Bilgi edinme hakkı, bireylerin ve toplumların hukuki durumunu değiştiren eylem, işlem ve kararlarına ilişkin bilgilere herhangi bir özel ilgi gösterme zorunluluğu olmaksızın erişimleri konusunda yürütmenin tek taraflı iradesini güvence altına alan bir insan hakkıdır.
İyimaya (2003)	Bilgi edinme hakkının, yürütme organının kurduğu veya üstleneceği faaliyetler hakkında bireylerin bilgi ve belge edinme temel insan hakkı olduğunu belirtir.
Akıllıoğlu (1991)	Bilgi edinme hakkını, devletin elinde bulunan bilgi ve belgelere erişim hakkı olarak tanımlamaktadır.
Özek (1999)	Bilgi edinme hakkı, kişilerin kendileri, başkaları veya kamu idaresi hakkında idari mercilerden kuralların öngördüğü koşullarda bilgi alabilmelerini ifade eder.
Özkan (2004)	Genel olarak bilgi edinme hakkı, hukuk sisteminin tek taraflı iradesiyle yürütme organı tarafından yapılan değişikliklerin niteliği ve sonuçları hakkında ilgili kişinin bilgi edinmesine olanak sağlama hakkıdır. Dar anlamda değerlendirme, kamu faaliyetleri ve işlemleri açısından iki boyutu olan bir hak olup, ifadesi, kişilerin kamu makamları nezdinde kendileriyle ilgili bilgi ve belgeleri elde etmelerine olanak tanımlamaktadır. Bu anlamda bilgi edinme hakkının bireysel haklar boyutunda ortaya çıkması “bilgi edinme hakkı”, kamusal yükümlülükler boyutu ise “bilgi verme yükümlülüğü” boyutunu oluşturmaktadır.
Şimşeksoy (2011)	Bilme hakkı; gerçek ve tüzel kişilerin, kamu kurum ve kuruluşlarında ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında mevcut veya edinilmesi gereken, kendilerini veya başkalarını ilgilendiren bilgi ve belgelere ilişkin her türlü bilgi ve belgeye erişimi vardır. Belirli bir dereceye kadar veya halka, kural olarak ve uygunluklarının gerektirdiği şekilde kontrol edilen, insanların örnek almasına, izlemesine veya görüntülenmesine izin veren bir haktır.
Bereket (1996)	Bilme hakkını, kamu idaresi tarafından tutulan bilgilerin herkese açık olmasını isteme imkânı olarak tanımlamaktadır.

Kişilerin kamu yönetiminin aldığı kararlara ya da verilen hizmetlere ulaşmasını garanti altına almak için bilgi edinme hakkı bulunmaktadır. Bu sebep ile bilgi edinme hakkı, kamu yönetiminde şeffaflığın temel alınması, bilgi paylaşımında gizlilik için mevcut bir sebep gösterilmedikçe, her konuda bilgi edinme özgürlüğüne sahip olunmasını kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında zaman bilgi edinme hakkı yönetim tarafından herhangi bir kısıtlamaya uğramadan, kişilerin bilgi edinmelerine olanak sağlayan bir haktır. Aynı zamanda yönetimin elinde bulundurduğu bilgi ve belgelerin bazı şartlarda kişilerle paylaşılması olarak ifade edilmektedir. Bu yönüyle bakıldığında zaman bilgi edinme hakkı yönetim tarafından verilen bir hükümlülük olarak ele alındığında daha anlamlıdır. Yani herhangi bir zorlama olmadan yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu sebep ile bilgi edinme kavramının kullanımında yönetim tarafından başka bir kavram ile ele alınmadan sade uygulanabilir

bir kavram olması gerekmektedir (Eken, 1998: 1213-1216). Bilgi edinme hakkı idarenin şeffaflığını sağlaması ile kişileri sadece yönetilen bir konumdan çıkarmaktadır. Bu sayede kişiler sadece hizmetten yararlanan müşteri durumdan çıkarak idarenin en temel unsurunu meydana getirir.

Bilgi edinme hakkının genel bir tanımı ve kapsamı olmakla birlikte, enformasyon olarak bilinen bir kavramdan da burada bahsetmekte yarar vardır. Genel olarak enformasyon, haber, bilgi ve belgelerin kitle iletişim araçları aracılığıyla elde edilmesi ve yayılması anlamına gelir. Bu kavram, insan kavramı ile birlikte düşünülen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Enformasyon, resmi veya gayri resmi olarak herhangi bir biçimde iletilen, kaydedilen, yayınlanan veya dağıtılan tüm zihinsel fikirlerin, gerçekliklerin ve bunlar tarafından yaratılan ürünlerin toplamı olarak tanımlanabilir. Enformasyon, ifade edilen, iletilen ve teslim edilen verileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu durumda kişilerin hayatlarını doğrudan etkileyecek olaylardan kişilerin doğrudan bilgilerinin olması olarak açıklandığında, enformasyon kavramı hem bireylerin hayatını devam ettirmesine olanak sağlayan hem de bireylerin kendilerini geliştirmesinde büyük etkisi olan bir kavram olarak da ifade edilmektedir (Bayraktutan, 2005: 9-10). Bu ifadelerle bilgi edinme hakkı bilgi kavramı ve kitle iletişim hukuku ile yakın ilişkide olduğu söylenmektedir.

Haberin alınması ve iletilmesi için iki temel unsuru barındıran enformasyon hakkı, bilginin dil, yazı, ses, görüntü vb. yollarla ülke dışında serbestçe dolaşmasını ve herkesin iletişim araçlarını özgürce kullanabilmesini gerektirir. Görülmektedir ki, bu hakkın her türlü ifade biçimini ve araçlarını kapsadığı ve koruduğu görülmektedir. Bu kapsamdan dolayı, enformasyon hakkının düşünce özgürlüğünün ön koşulu olduğu ve düşünce özgürlüğünün bu özgürlüğün içinde yer aldığı söylenmektedir. Çünkü fikir ve kanaatlere erişim ile fikirlerin ham maddesi sağlanarak bireyin düşünme yetileri ve fikir dünyası geliştirmektedir. Enformasyon hakkının gerçekleşmesi için öncelikle devlete enformasyon görevi şeklinde bir yükümlülük getirilmesi gerekmektedir (Bayraktutan, 2005: 9-10). Bu sebep ile yönetim enformasyon ağı oluşturması, bilgi toplaması ve mevcut verileri topluma vermesinin zaruridir.

Sosyal bilgi hakları ile kişisel bilgi hakları ayrımı yapılarak test edilmektedir (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612). Buna bağlı olarak, bilgi hakkı için sosyal bilgi alışverişi hakkı ve kişisel bilgi alışverişi hakkı kavramları kullanılmaktadır. Bu görüşe göre, bireyin bilgi edinme hakkı, bilinçli bir toplum oluşturmanın özüdür. Ayrıca bilgi edinme hakkının, ilgili idareden kendisi veya başkaları hakkında bilgi talep eden bireyleri içermesi nedeniyle şeffaf yönetim ve demokratik siyasal sistemler için vazgeçilmez bir koşul olduğu söylenmektedir.

1.2. Bilgi Edinme Temel İlkeler ve Kapsamı

Hukuk sisteminde haklar anayasa tarafından güvence altına alınmıştır. Hak kavramı kişilere anayasanın tanıdığı menfaat ve faydalanma noktasında edinilen yetki olduğu ifade edilmektedir. Bu haklar içerisinde bilgi edinme hakkı ise, bireyin yaşadığı toplumda meydana gelen olaylara ve bu olayın ardındaki sebeplerin ne olduğuna dair belgelere ve bilgilere hiçbir sınırlama olmadan hürce ulaşabilme hakkıdır. Mevcut yönetimin açıklık ilkesi nedeniyle bilgi edinme hakkı tüm vatandaşlara temin etmesi gerekir (Akşener ve Çakmakçı, 2004: 25).

1.2.1. Şeffaflık İlkesi

Demokratik ve şeffaf yönetim, eşitlik, hakkaniyet ve açıklık ilkelerine saygılı, bu ilkelere göre hareket eden veya faaliyet gösteren bir yönetim şeklidir. Açık yönetim, herkesin yönetimi görebilmesi anlamına gelir. Bu, idari faaliyetleri, arşivleri görüntülemeyi, çeşitli bilgi ve belgeleri elde etmeyi ve idari binaları ziyaret etmeyi içerir. Açıklık genel bir ilkedir, her türlü bilgi isteyen herkese açık hale getirilebilir ve yasal engellerle karşılaşmadan sınır ötesi bilgi alışverişi yapılabilir (Döner, 2010: 25). Uluslararası düzeyde ilk kez, açıklık ilkesi Birleşmiş Milletler Evrensel Beyanname'si'ne dahil edilmiştir. Daha sonra aynı ilke Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de genişletilmiştir. Fransız kamu yönetiminde şeffaflığı sağlamak için üç kanun çıkarılmıştır.

1. 06.01.1978 tarihli Bilgi İşlem, Fişler ve Özgürlükler Hakkındaki Kanun,
2. 17.07.1978 tarihli İdari Belgeleri Öğrenme Hakkına İlişkin Kanun
3. 11.07.1979 tarihli İdari Kararların Gerekçesi ve İdare ile Halk Arasındaki İlişkilerin İyileştirilmesi Hakkındaki Kanun'dur (Döner, 2010: 15).

Bilgi edinme hakkı üzerine yasal zemin oluşturmak için Amerika'da Günişığında Yönetimi olarak adlandırılan kanunlar yürürlüğe konmuştur. Bu kanunlar aşağıdaki belirtildiği şekildedir.

1. 1946 tarihli Yönetimsel Yöntem Kanunu
2. 1966 tarihli Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu
3. 3.1974-1976 yıllarında kabul edilen Günişığında Yönetim Kanunlarıdır (İmren ve Güven, 2007: 275).

Türkiye Cumhuriyeti'nde bilgi edinme hakkının yasal zemini ise 09.10.2003 tarihinde yürürlüğe konulan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'dur. Bu kanun ile birlikte şeffaflık yolunda adımlar atılmıştır. Arıca bu kanunun 1. Maddesinde Kanunun nedeni, şeffaf ve demokratik idarenin gereği olan tarafsızlık, eşitlik ve açıklık ilkelerine bağlı kalarak bireylerin bilgi edinme hakkını kullanmalarındaki usul ve esaslar belirtilmektedir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kanunu uygulanmasına dair hazırlanması gereken rapor 30. Maddede belirtilmektedir (İmren ve Güven, 2007: 257-272). Bu maddede kamu kurumlarındaki evvelki yıla altbilgi edinme taleplerinin miktarı, olumlu yanıtlanan bilgi talep miktarını ve reddedilen talep miktarını gizli durumundaki

bilgiler ayıklanarak bilgi veya belgelere ulaşan talep miktarını, reddedilen talep üzerine itiraz edilen talep miktarını ve bu talepleri kapsayan bir rapor oluşturarak BEDK'ya her yıl şubat ayının sonunda teslim ederler. Bu sürecin sonrasında BEDK genel bir rapor hazırlar. Bütün kurum ve kuruluşların raporlarını kapsayan bu rapor Nisan ayında TBMM'ye iletilir. TBMM başkanlığında 2 ay içerisinde bu rapor paylaşılır (Eren, 2011: 25-35).

Yönetimsel açıdan şeffaflık ilkesi devletin amaçlarını ve bu amaçlarını gerçekleştirmek adına meydana getirdiği politikaları ve bunların meydana getirdiği neticeleri gözlemek amacıyla ihtiyaç duyulan bilgiyi tutarlı, sürekli ve açıklayıcı bir şekilde toplumla paylaşmasıdır. İdarede şeffaflık ilkesini oluşturan iki esas yapı bilgi edinme hakkı ve bilgi verme görevidir. Bilgi edinme hakkı, kişilerin uyguladığı ve idarenin fiiliyet kararlarında kişilerin söz hakkı oluşturmak için bilgi alma hakkıdır. Bilgi verme ise, idarenin uygulaması gereken bir sorumluluktur. Bu mantık ile 1994 tarihli Belçika'da yürürlüğe giren kanun pasif ve aktif olarak adlandırılan iki temel şeffaflık ilkesi ortaya konmuştur. Pasif şeffaflık ilkesinde muhataplarından bir başvuru gelmesi gerekirken aktiflik ilkesinde yönetime muhataplardan herhangi bir talep olmadan bilgi vermesini gerekir. Demokratik toplumlarda kamu idaresinin yararını ve şeffaflığını alakadar eder durumlardaki bilgilerin ulaşılabilmesinde kolaylık sağlanması gereklidir. Bu durumun açıklık ve şeffaflık ilkelerine uyularak resmî belgelere ulaşım hakkı oluşturulmalıdır (İmren ve Güven, 2007: 257-272).

Demokrasi, en genel tanımıyla, halk tarafından ve halk için yönetilen bir yönetim sistemidir. İdari demokrasi için başta şeffaflık olmak üzere belirli koşulların yerine getirilmesi gerekir. Bu koşullardan biri, kişilerin yetkili makamlarca tutulan bilgilere erişiminin sağlanmasıdır. Şeffaflık ilkesi, yürütme organına sadece gizliliği ortadan kaldırma yükümlülüğü getirmez, aynı zamanda yürütme organına duyuru yapma ve ilgili taraflarla görüşme yükümlülüğü getirir (Döner, 2010: 35-40). Öncelikle yürütme organı, karar alma süreçlerinde şeffaflığı sağlayarak bireylerin yönetime katılımını sağlamalıdır. Çünkü çağdaş devlet ve toplum anlayışında devletin vatandaşlarına ayrıcalıklı davranması veya saygı duyması yeterli değildir. Demokrasi aynı zamanda vatandaşların devletin veya toplumun karar alma süreçlerine siyasi katılımı bir şekilde katılmalarına, hükümeti ve dolayısıyla kendi kaderlerini etkilemelerine açık olmalıdır.

Toplumun bilgi edinme hakkı olduğu açık yönetim sistemi günümüz demokrasilerinde uygulanmaya çalışılmaktadır. Demokratik yönetimlerde idarenin kişilerden gizli tutacağı bir şey bulunmaması kabul görmesi sebebiyle de demokratik toplum ile açık yönetim kavramları benzer anlamda kullanılmaktadır. Açık yönetim, kişilerin bilgi edinme haklarının karşılanmasını sağlar. Bilgi edinme süreci sonucunda bilinçli ve duyarlı kişiler meydana getirir. Bu kişiler doğru tercihler vererek siyasal katılımı oluşturur. Bilgi edinme hakkı bu doğrultuda doğrudan demokrasinin önünü açar (Döner, 2010: 35-40).

Kamu yönetiminin şeffaflığı, bazı hedefleri meydana getirmek amacı taşır. Her şeyden önce şeffaflık kamu yönetimini daha etkili kılmayı hedeflemektedir. Yönetimin bütün icraatlerini saklı olarak tanımlanması bilgilerin değerlendirilmesi sürecinin önünde engel taşımaktadır. Diğer bir ifade ile aşırı gizli olma durumu bilginin önemini yitirir. Şeffaflık, yönetimi aydınlatma üzerine olduğundan yönetimi saran bulutları dağıtmayı ve yönetimi koruyan gizli perdeyi yok etmeyi hedeflemektedir. İdari açıklığın faydaları da bulunmaktadır. İdarenin açıklığı, her şeyden önce işin konusu ve bundan sorumlu olan kişi bellidir. Liderler, konuları ile ilgili gelişmelere, eleştiriye, sorgulamaya ve hesap verebilirliğe açık olmalıdır (Anameriç, 2004: 168-186). Dolayısıyla sorumlular, sorumlu tutulamayacakları şeyleri yapmayacaklardır. Yönetimin açıklığı, yönetimin adil olmasını sağlar ve adam kayırma ve sahtekarlığı önler. Ayrıca Bilgi Toplumunun bir gereği olarak, halkın bilgiye, bilgi ve belgelere erişimini sağlar, bu konudaki kararlara halkın katılımını sağlar ve yolsuzluğu en aza indirir. Kısacası kapalıdan açığa geçiş, yürütmenin işleyişinde güvenilirlik, inanılabilirlik, tarafsızlık, dürüstlük, hakkaniyet, doğruluk, kararlılık ve etkinlik sağlayacaktır.

Ulusal düzeyde daha fazla şeffaflık, hesap verebilirlik, verimlilik, tarafsızlık ve katılımın sağlanması iyi yönetim kavramını ortaya çıkarmaktadır. İyi yönetim, toplumun güvenini ve desteğini sağlayan etkin ve hesap verebilir bir devletin varlığıdır. Başka bir deyişle, iyi yönetim, bireye onurlu bir şekilde davranıldığı, tüm makul beklentilerin karşılandığı, bireyin yanında olduğu ve ne olursa olsun güven ortamı oluşturan açık yönetimdir. Bunun için bilgi paylaşımı ve iş birliği gereklidir.

1.2.2. Bilgi Edinme Özgürlüğü

Bireyler, kamu otoritelerinin faaliyet, yetki ve kararlarından haberdar olma ve gerektiğinde yürütme organı kararlarına katılma ve temel bir insan hakkı olarak kabul edilen “bilgi özgürlüğü”nden yararlanma potansiyeline sahiptir. Yönetimde şeffaflığın sağlanması için bilgi edinme özgürlüğü sağlanmalıdır (Atalay, 1997: 46).

Bu birey merkezli sistem, özgürlüğün garantisidir, gücü evcilleştirir ve onu yasalarla sınırlandırır. Bilgi özgürlüğü, güven inşa eden bir itici güçtür ve yabancılaşmayı önlemek için temel değerlerden biridir. Doğru bilgilerle sağlanan kişisel ve sosyal kontrol, yürütme organının objektif kararlar almasına rehberlik eder. Bu nedenle bilgi ve belgeler yürütme organının faaliyet ve kararlarını doğrular niteliktedir. Bilgiye erişim esasları oluşturulduktan sonra İdare, kendisini korumak ve çok fazla eleştirilmemek için mevcut kayıtlarının kararlarını doğrulayacak nitelikte olması için çalışacaktır (Anameriç, 2004: 168-186).

Ülkemizde bilgi edinme özgürlüğünün önündeki en büyük engel, birçok kanunun öngördüğü gizli reçetedir. Bilginin özgür ve şeffaf yönetimi ancak bilme hakkının kabul edilmesiyle, devlet

sırrı kavramının sınırlandırılmasıyla ve bilgi akışını engelleyen kısıtlamaların kaldırılmasıyla mümkün hale gelir (Anameriç, 2004: 168-186).

Bilme hakkı, şeffaf bir yönetim sağladığı için zamanımızın doğrudan demokrasisi olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca yavaş yavaş bilme hakkından uzaklaşmış ve kişisel bir bilme hakkına dönüşmüştür. Bireyin bilme hakkının niteliğinin değiştirilmesi, bireylerin siyasi iktidardan bilgi talep etme hakkına sahip olması anlamına gelmektedir.

1.2.3. Bilgi Verme Sorumluluğu

Bilgi verme yükümlülüğünün içeriğini belirlemede yürütme organı geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Bu sistemde ilgili kişilerin bilgi talep etme hakkı ancak yetkili merciin bilgi verme görevinin düzenlenmesi halinde mümkündür. Ülkemizde BEHK'nin benimsenmesinden önce, çeşitli yasal hükümler sistemin benimsendiğini belirtmekteydi. Bu sistemde idareler genel bilgi vermek zorunda değildir. Yükümlülüklerden bahsedebilmek için kanunla açıkça tanımlanmış olması gerekir. Öte yandan, bilgi verilmesi kanunen yasaklanmadıkça yürütme organının takdirindedir. Genel olarak bilgiye erişimi düzenleyen bir sistemde yönetim, her konuda bilgi vermekle yükümlüdür. İlgililer için bu bir haktır (Durmuş, 2010: 35).

BEHK'nin 5. Maddesi, idari makamın şeffaflığını sağlamak için idari makama bildirim yükümlülüğü getirmektedir. Buna göre kurum ve kuruluşlar, başvuru sahiplerine bu Kanunda öngörülen istisnalar dışında çeşitli bilgi veya belgeleri temin etmek ve bilgi taleplerini etkin, hızlı ve doğru bir şekilde tamamlamak için gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612).

Devletlerden kamuoyuna bilgi ve belge vermesini talep eden tüm ülkeler, açıklık ilkesini benimsemiş ülkelerdir. Açıklık, yönetilenler tarafından yönetilenlerin kontrolüdür. Bu kontrol, resmi bilgi ve belgelere kişisel erişim yoluyla sağlanır.

1.2.4. Bilgi ve Belgelere Ulaşma Serbestisi

Bilme hakkı, kişilerin yönetim tarafından tutulan idari belgelerle oluşturulan tüm idari belge, dosya ve kayıtları inceleyebilmelerini, belgeler hakkında bilgi ve açıklama isteyebilmelerini, bu belgelerden örnek talep edebilmelerini ve gerçek kişi olup olmadığını belgelerde bir hata varsa düzeltme talep edebilmelerini gerektirmektedir (Cihaner, 2001: 23).

Bir önceki başlıkta da belirtildiği gibi bilgi edinme hakkının temeli, yürütme organının elinde bulunan bilgi ve belgelere erişim özgürlüğüdür. Bu bağlamda bilme hakkı, yürütme organının karar, işlem ve eylemleri hakkında resmi bir açıklama beklemeden gerekli bilgi ve belgeleri edinme

hakkıdır. Ayrıca bilgi ve belgelere erişim ifade özgürlüğünden de anlaşılacağı üzere, yürütmenin elinde bulunan ve gizli sayılanlar dışındaki tüm arşiv ve kayıtlara erişim imkânı olduğu anlaşılmalıdır (Eken, 1996: 36).

Bu durumda bilme hakkının konusunun esasen yetkili merciye ait bilgi ve belgeler olduğu belirtilmelidir. Yürütme organının kişisel bir talep olmaksızın bilgi ve belgeleri otomatik olarak açıklaması durumunda teknik anlamda bilgiye erişim hakkı sayılmaz. Bu açıdan bakıldığında, idari kurumun gönüllü olarak bilgi veya belgeyi kamuya talep etmeksizin paylaşması, elbette idari kurumun bunu açıklama zorunluluğudur. Ayrıca idari kurum tarafından re'sen açıklanan bilgi ve belgelerin, idari kurumun açıkça öngördüğü “bilgi verme yükümlülüğü” kapsamına girdiği ifade edilmektedir (Döner, 2022: 26).

Bilgi edinme hakkının kapsamının belirlenmesinde önemli bir soru, kişilere tanınan erişim özgürlüğünün bilgi veya belgeler için geçerli olup olmadığıdır. Örneğin, bir yöneticinin toplantısında ne olduğunu ne düşündüğünü veya nasıl bir karar aldığını bilmek isterse, toplantıyı kayıt altına almak için yasal bir zorunluluk yoksa, toplantıya ilişkin bilgilerin alınabileceği aşağıdaki durumlar ortaya çıkabilir. Bu noktada bilgi ve belgelerden ne anlaşılması gerektiği sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bilme hakkı kavramını açıklamak için bu araştırma, yukarıdaki araştırma başlığı altında bilgi kavramının genel bir tanımını sunmaktadır, ancak kapsamın belirlenmesi için bilgi ve belge kavramının da netleştirilmesi gerekmektedir (Bulut, 2005: 36).

Bilgi kavramının tarihi yüzyıllar öncesine, antik Yunan tarihine kadar uzanmaktadır. Ancak edebi bilgi; fikirlerin, kuralların, prosedürlerin ve bilgilerin organize birleşimler olduğu genel olarak kabul edilir. Bir anlamda bilgi, insan beyninin yarattığı anlamlar bütünüdür (Döner, 2022: 45). Enformasyon kavramlarının farklı konu ve amaçlara yönelik diğer tanımlamalardan hareketle “veri” ve “kurumsal bilgi” olarak adlandırıldığı görülmektedir. Veri veya ait olduğu yabancı dilin kökeninden türetilen veriler, bilgi işlemenin temel hammaddesini ifade eder. Bazı harfler, simgeler, semboller ve sayılarla temsil edilen olgunlaşmamış durumda olan, yani henüz işlenmemiş ancak işlenmeye hazır olan gerçek veya izlenimlere veri denir. Bilgi ise, karar verme sürecine yardımcı olan anlamlı bir forma dönüştürmek için ham verilerin incelenmesi ve işlenmesiyle elde edilen sonuçtur. “Kurumsal bilgi” terimi, kamu kurum ve kuruluşlarının kendi bünyesinde ürettikleri ve doğal faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan bilgiler için kullanılmaktadır (Ayanoğlu, 2004: 24). Diğer bir deyişle kurumsal bilgi, kurum ve kuruluşların işlem ve eylemlerinde ve bu çerçevede meydana gelen bilgiler olarak tanımlanabilir.

Belge ise geniş anlamdadır; idari işler, raporlar, araştırmalar, istatistikler, kasetler, mektuplar, filmler ve bilgisayar kayıtları kavramına atıfta bulunur. Resmî belge, kamu görevlileri tarafından herhangi bir şekilde kaydedilen, çıkarılan veya elde edilen ve bu kişilerin elinde bulunan, hazırlanmakta olan bilgiler hariç, her türlü kamu ve idari işle ilgili tüm bilgilerin kayıdır. Başka

bir deyişle, bilgi kayıt altına alınmadığı sürece kendi içinde hukuki bir önem taşımadığı söylenmektedir. Bilgiler kaydedildiğinde dosyalar görünür. Bu nedenle belgenin anlamı ve niteliği hukuken önemlidir (Budak, 2004). Bu durumda bir belge, yorumlama birlikte ele alınarak, kurumsallaşmış ve kayıt altına alınmış bir bilgi durumu olarak temsil edilebilir.

Yukarıda verilen örneğe dönecek olursak, yönetim birimleri tarafından yapılan toplantılara ilişkin bilgi talep edilmesi durumunda bilgi ve belgelerin tanımlarından hareket edilerek sonuca gidilmesi gerekmektedir. Bu durumda kişinin toplantıda olup bitenler hakkında bilgi talep etmesi halinde, bilme hakkının doğası gereği ilgili mercilerin toplantıya ilişkin ellerinde bulundurdıkları verileri bir araya getirmeleri ve talep edilen bilgileri ilgiliye vermeleri gerektiği söylenmektedir (Cihaner, 2001). Ancak idarenin toplantıya ilişkin herhangi bir verisi yoksa toplantıya ilişkin istenen bilgi ve belgelerin pratik imkânsızlık nedeniyle temin edilemediği sonucuna varılabilir. Bu durumda pratik imkânsızlık nedeniyle yürütme organının hukuki sorumluluğunun genellikle ortaya çıkmadığı söylenmektedir.

Sonuçta, bilgiye erişmek ile belgelere erişmek arasında bir fark vardır. Bilgi, bir belgenin bir bölümünden oluşabilir veya birden çok belgenin veya yazılı olmayan kaynakların bir kombinasyonu olabilir (Er, 2007: 65). Bilgi, yumuşak bilgilerle ilişkilendirilirken, belgeler belirli durumlara atıfta bulunur ve bir kâğıt parçasıyla daha ilgili olan durumları kapsar. Ancak günün sonunda bilgi edinme hakkının bilgi ve belgelere erişim özgürlüğünü de içerdiği söylenmektedir. Bilgi edinme hakkının gerektirebileceği bilgi ve belgelerin kapsamı da önemli bir konudur. Bilgi ve belgelerin kapsadığı bazı konular, kişilerin bilgi edinme hakkına konu olabilir; yazılı belgeler, görsel-işitsel ve bilgisayar kayıtları, kanun ve yönetmelikler, toplantı tutanakları, mali tablolar, araştırma ve denetim raporları, kamu idarelerince düzenlenen faaliyet ve denetim raporları, sayılmış olmaktır. Ancak bilgi ve belge edinme özgürlüğünün kapsamı açısından kişisel bilgilerin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Kişisel Bilgiler; bireyin yönetimi için yönetim tarafından tutulan, Kişisel Verileri içeren makbuz ve belgeleri ifade eder. Kişisel bilgilere ilişkin bilgi ve belgelerin içeriği ve niteliği sadece ilgili kişiye ait olduğundan, kişisel bilgilerin sadece ilgili kişi tarafından kullanıldığının kabul edilmesi gerekmektedir (Ayanoglu, 2004: 45). Bunun yapılmaması, insan hakları kapsamında korunan özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesine yol açabilecek durumlara yol açabilir. Böyle bir durum yürütme organının hukuki sorumluluğunu gündeme getirebilir. Başka bir deyişle, bilgi edinme hakkı, o kişiye ait olmayan, yalnızca başkaları hakkında kişisel bilgi niteliğindeki bilgi ve dosyalara erişimi kapsamaz.

1.2.5. Bireysel Bilgilere Ulaşma Serbestisi

İdari organların elinde bulunan bilgi ve belge edinme hakkı, idari organların açıklığı ve demokrasisinin sağlanması, kişi haklarının korunması, ülkenin hukuka göre yönetilmesi gibi birçok

konu ile yakından ilgilidir. Bu nedenle yönetimin elinde bulundurduğu bilgi ve belgelere erişim özgürlüğüne ilişkin olumlu düzenlemelerin olması önemlidir.

Çalışmanın bir önceki başlığı altında yer alan bilme hakkı, kişilere, kendileri ile ilgili idari belgelerdeki herhangi bir hatayı görmeleri halinde düzeltilmesini talep etme imkânı verilmesini içermektedir. Dolayısıyla, resmi işlerle ilgili olarak yürütme organının elinde bulundurduğu bilgi ve belgelere ek olarak, yürütme organının elinde bulunan kişiler aleyhine davaya esas teşkil edebilecek her türlü bilgi ve belgenin de hazır bulundurulması gerektiği kabul edilmelidir. Bireyler bu durumu gözden geçirme fırsatına sahip olmalıdır. Bu durumda, idari kurum tarafından kişi adına tutulan kişisel bilgi veya belgelerin idari işlem ve işlemler için gerekli olmadığı ancak kullanabilmesi için yeterli olduğu kabul edilir (Kaya, 2005: 45).

Bir kişinin etkili bir savunma elde edebilmesi ve gerekirse adalet hakkı kapsamında hukuki yardıma etkin bir şekilde başvurması veya başvuru imkânını reddetmesi için, oluşturulmuş veya uygulanabilecek usullerden haberdar olması gerekir. Oluşturulacağı ve İçeriğini oluşturan bilgi ve belgeler. Ayrıca mevcut bilgi ve belgelerdeki yanlışlık, eksiklik veya yanlış bilgilerin düzeltilmesini isteme hakkı da savunmanın temelini oluşturmaktadır (Kaya, 2005: 40). Dosyadaki kayıtlarda veya kişi hakkında düzenlenen makbuzlarda yer alan bilgiler fiili durumdan tamamen farklı olabilir. Bu şekilde, bir kişi hakkındaki yanlış veya yanlış bilgilerin ve bu bilgilere dayanarak düzenlenen belgelerin düzeltilmesi için öncelikle ilgili kişinin bilgi ve belgelerden haberdar olması gerektiği açıktır. Bu amaçla ilgili dosya kayıt veya belgelerini elinde bulunduran idari birim, mevcut durumu bireye bildirmelidir.

Çoğulculuğa dayalı demokratik bir toplumda, kamu yönetiminin açık olması ve kamuyu ilgilendiren konularda bilgilerin kolayca erişilebilir olması önemlidir. Bu nedenle eşitlik ilkesine dayalı olarak, idari yönetimi netleştirmek için resmî belgelere daha fazla erişim sağlanması ve bu belgelerdeki idari belgelere ve bilgilere erişim özgürlüğü, savunmasız gruplar için savunma ve koruma yöntemlerinden biridir. Hükümetin tek taraflı karar almasına ve kamu gücünü kullanmasına karşı çıkmak hukuk devletinin temel ilkelerinden biridir (Ayanoglu, 2004: 42).

Bu durumdan hareketle bazı ülkelerin bireylerin kendileri hakkında bilgi ve belge edinmeleri için olumlu düzenlemeler sağladığı görülmektedir. Bu düzenlemeler nedeniyle, belirli koşullar altında kişilerin dosyalarına erişme ve bunları kontrol etme yolları açık kalmaktadır. Bu bağlamda Almanya, bireylere kendi bilgi ve makbuzlarına doğrudan erişme fırsatı veren Veri Koruma Yasası adlı bir yasayı uygulamaya koymuştur. Aynı şekilde, Alman İdari Usul Kanunu'nun 29. Maddesi, bireyin yasal haklarını koruyabilmesi ve kendini savunabilmesi için karar vermeden önce yürütme organı tarafından tutulan işlem dosyalarını inceleyebileceğini öngörmektedir. Ayrıca Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'nun kişilerin idari işlemlerden korunmasına ilişkin 28 Eylül 1977 tarihli

kararında bilgi ve belgelere erişim konusu bu kararda belirlenen beş ilkedен biri olarak değerlendirilmiştir (Döner, 2010: 25).

1.2.6. Belgelerin Kopyasının Verilmesini İsteyebilme Hakkı

Bilgi ve dosyalara erişim hakkının bunlara erişimle sınırlı olmadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla kişilerin erişilebilir bilgi ve belgelerin suretlerini isteme hakkı da bilme hakkı kapsamına girmektedir.

Kanun ve yönetmeliklerin, kişisel bilgilerin veya bilgi edinme hakkına konu olabilecek diğer belgelerin kontrol edilmesi uzun zaman alabilir. Ayrıca kişilerin sonradan elde ettikleri bilgi ve belgeleri düzeltme veya itiraz etme hakları varsa, bu hususların çözümü hukuki yardım gerektirebilir. Bu tür nedenler, erişilen bilgi ve dosyaların çoğaltılma hakkının tanınmasını gerektirir. Bilgi ve belgelere erişim haklarını kullanan kişiler; bilgi edinme hakkı kapsamında, bu hak kapsamındaki belgelerin tamamını veya bir kısmını veya menfaatlerini etkileyen işlemleri ve bunlara ilişkin belgeleri talep etme imkânına sahiptir. İncelemek veya bunları çoğaltmak ve onlardan yazılı kayıt yapmak imkânı vardır (Akıllıoğlu, 1991: 14).

Şu anda yetkili makamın elinde bulunan taslak kararlar ve çizimler özel olup, yetkili makamın elinde bulunan belgeler ve taslak çizimler bu hakkın konusunu oluşturmaz ve bilme hakkı kapsamında değildir. Ancak, idari hizmetlerin sağlanmasına hâlel gelmeksizin ve belgelere zarar verilmeksizin, bilme hakkı kapsamında belgelerin incelenmesi veya suretini isteme hakkının kullanılması kuşkusuz üstlenilecektir. Bunu sağlamak için kamu idaresi gerekli ortamın ve gerekli donanımın sağlanması, bu durumda özel bir oda açılması veya gerekli kopyalama araçlarına sahip olunması gibi tedbirleri almalıdır.

1.2.7. Bilgi ve Açıklama İsteyebilme Hakkı

İdare hukukunda, idari işlem ve kararların gerekçelerinin gösterilmesi genellikle resmi bir gereklilik değildir. Ancak bazı kanun ve yönetmeliklerde bazı işlemlerin veya kararların gerekçelerinin belirtilmesi şart koşulabilir. Kanunun bir işlemin gerekçesini gerektirmediği hallerde, hukuk devleti ilkelerine göre, en azından resmi bir işlem olmamakla birlikte, işlemin veya kararın yürütme tarafından belirlenecek gerekçeleri belirtilmelidir. Ayrıca, idari işlem ve kararlarda, gizlilik olmadığı sürece, işlem veya kararların sebep ve gerekçeleri açıklanarak kişilere işlem ve kararların bildirilmesi hukuk devletinin bir gereği olarak kabul edilir.

Bilme hakkının etkin kullanımı için bireyin yöneticiden bilgi ve açıklama isteme hakkı da bilme hakkı kapsamındaki diğer hakların etkin kullanımına katkı sağlar. Bilgilendirilme hakkını kullanan kişi, bilgilenme hakkı kapsamında kendisine yöneltilen işlem ve kararlarla ilgili olarak

idari merciden bilgi ve açıklama da isteyebilir ve idari merciin bu talebe makul bir süre içinde uyması gerekir (Ayanoglu, 2004: 12). Gereksinimleri açıklayan görevlinin, hakkın etkin bir şekilde kullanılabilmesi için donanımlı, yetkin ve konu hakkında bilgili olması önemlidir.

Kamu yönetimi, kamu hizmetlerini kesintisiz ve uygun bir şekilde sunmakla yükümlü kabul edilir, ancak yönetilen toplumdan soyut olarak kararlar alma ve uygulama yükümlülüğünü yerine getirmez. Yürütme organının sunduğu hizmetlere harcanan fonların vergi ve benzeri mali yükümlülüklerle sahip kişiler tarafından karşılandığı dikkate alındığında, yürütmenin bu doğrultuda hareket etmesi beklenir. Yeni kamu işletmeciliği açısından, yönetilenden bu şekilde soyutlanma, müşteri olarak görülme ve yönetilen statüden ayrılma biçimi, çağın gereklerine aykırılık teşkil etmektedir (Cihaner, 2001: 20). Bununla birlikte yönetimin toplumdan soyutlanmış bir tutum içerisinde olması; hukuk devleti, insan hakları ve demokrasiyi hedefleyen açık yönetim gerekleri ile de bağdaşan bir durum değildir. Ancak yürütme organının topluma karşı tutumu tecrit edilmiştir; hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasiyi hedefleyen açık bir yönetimin gereklerini de karşılamamaktadır. Bu nedenlerle yönetim tarafından alınan kararlar için bireylere ve topluma gerekli bilgi ve açıklamaların sağlanması gerekmektedir. Bu durumda bireyler, doğrudan icra dairesine başvurarak, ayrıca icra dairesi tarafından kurulan birimler veya kitle iletişim araçları veya kitle iletişim araçları vb. aracılığıyla bireysel taleplere gerek kalmadan kendiliğinden kamuoyuna bilgi ve açıklamalarda bulunabilirler.

1.3. Bilgi Edinme Hakkının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Batı dünyasında açık ve şeffaf yönetim fikrinin ortaya çıkması ile birlikte 20. Yüzyılın ortalarından sonra uygulanma imkânı bulan bir dizi gelişmelerden birisi de yönetime katılmakla beraber onu sorgulayan ve denetleyen doğrudan etken vatandaş modeli olmuştur. Bu bağlamda bilgi edinme talebinin de “yönetime katılma” anlamında bir hak olarak görülmeye başlandığı söylenmektedir (Eken, 2005: 114).

Bilme hakkı kavramının hukuk tarihinde ilk kez 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktığı söylenmektedir. 1786 tarihli Virginia Bildirgesi ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nin bilgi edinme hakkı bağlamında ele alınması gereken ilk anayasal düzenlemeler olduğu belirtilmektedir (Akşener, 2004: 35). Bilgiye erişim kavramı, hukuk literatüründe ilk kez 1876’da İsveç’te çıkarılan ve vatandaşlara bilgi edinme hakkı tanıyan bir yasayla kullanılmıştır. İsveç daha 18. Yüzyılda yönetimde etkili bir denetim, yolsuzluk, kapalılık gibi problemler adına çözüme yardımcı olarak bilgiye erişim özgürlüğünü “Basın özgürlüğü yasasıyla” getirerek “ombudsman (kamu denetçisi)” gibi aygıtlarla bu hakkı daha da kurumsallaştırmıştır (Eken, 2005: 59).

Buna bağılı gelişmelerden sonra İsveç'te açıklık ilkesinin en önemli yansımalarından birisi de bünyesindeki kamu personellerinin “akvaryum içindeki balıklara” benzetilmesi olmuştur. Bu atıf personellerin bütün kamusal hareket ve işlemlerinin akvaryumdaki balıklar gibi şeffaf olması ve bir şekilde kayıt altına alınmakla birlikte kamunun önünde icra etmesidir. Böylece kamu görevlilerinin karar organları tarafından alınan her türlü kararlar gerekçelendirilerek yazılmakta ve kayıt altına alınmaktadır. Öyle ki nitelikli görülen belgeler Stockholm'de hususi bir arşivde vatandaşların ve medyanın erişimi ile incelenmesi adına tutulmaktadır. Bu bağlamda idareler tarafından elde edilen birçok belge halkın erişimine açıktır. Sonuç olarak siyasi iktidar ve kamu idarelerinin vatandaşlara karşı mesuliyeti artmakta ve medya organlarının da erişiminin mümkün olmasıyla geniş kitlelere kısa sürede ulaştırılabilmekte olup kamu görevlilerinin keyfi ve hukuksuz uygulamalarının oluşmaması amaçlanmaktadır (Eryılmaz, 1993: 103).

Bilme hakkının tanınması İsveç'te başlamış ve uzun süre diğer ülkelere yayılmıştır (Eken, 2005: 59). 1966 Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası ve 1974-1976 Günlüğü Yönetimi Yasası, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bu alanda yapılan ilk yasa ve düzenlemelerdi. Aynı şekilde İngiltere'de bilgi edinme kavramı 1990'ların başında önem kazanmaya başlamıştır (Döner, 2010: 30). Bu hak Türkiye'de 2000 yılında Bilgi Edinme Hakkı Yasası olarak yer almıştır, ancak yürürlüğe girmesi 2005 yılına kadar ertelenmiştir. Türkiye'de 2003 yılında, Avrupa Birliği ile koordinasyon süreci kapsamında, 4982 sayılı kişisel bilgilere erişim hakkı veren “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” kabul edilerek, yayımından altı ay sonra. Resmî Gazete'de 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1.3.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Bilgi edinme hakkı, dolaylı da olsa, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir. Bilme hakkı ilk olarak 1215 tarihli Magna Carta'da duyulmuş ve ilk somut evrensel ifadesi 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde bulunmuştur. Daha sonra 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “İfade Özgürlüğü” başlıklı 10. Maddesinde bilgi edinme özgürlüğü isim olarak olmasa da doğası gereği düzenlenmiştir. Ayrıca, 1966 Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 19. Maddesinde bilgi edinme hakkı güvence altına alınmıştır (Atalay, 1997: 15).

1.3.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi Kararları

Birleşmiş Milletler Evrensel Beyannamesi'nin iletişim özgürlüğünü düzenleyen 19. Maddesi, herkesin fikirlerini özgürce ifade etme ve ülke sınırları ne olursa olsun her türlü araçla bilgi ve fikirleri arama, elde etme ve yayma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bu kuralı kapsamlı bir şekilde kapsar. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. Maddesi, herkesin, kamu yetkisi olmaksızın ve ülke sınırları gözetmeksizin, kanaat sahibi olma, bilgi ve fikir alma ve verme özgürlüğünü de içeren ifade

özgürlüğüne hakkı olduğunu belirtir. Ancak maddenin 2. fıkrasında, bu özgürlüğün kullanılması sırasında gizli bilgilerin edinilmesini ve açıklanmasını engellemek için kısıtlamalar getirilebileceği belirtilmektedir (Ardoğan, 2006: 11).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bir İsveç vatandaşının İsveç işe alım politikasıyla ilgili başvurusunu inceledi. İsveç davası (26.03.1987, No: 81/9248), pozisyonun güvenlik gereksinimlerini karşılamadığı için kamu görevine kabul edilmeyen bir kişiyle ilgilidir. Davacı, aleyhindeki olumsuz iddiaları çürütmek ve duruma açıklık getirmek için hükümetten dosyasının içeriği hakkında bilgi istemiş ancak talebi reddedilmiştir. Mahkeme, kamu görevlisi olarak görev yapmanın sözleşmeyle güvence altına alınan bir hak olmadığına ve bu nedenle davanın haber alma özgürlüğü kapsamında görülemeyeceğine hükmetti (Eren, 2011: 26).

Bilgi kaynaklarından yararlanma hakkı, Avrupa Bakanlar Konseyi tarafından 28 Eylül 1977 tarihinde kabul edilen, bireylerin idari işlemlerden korunmasına ilişkin tavsiyelerinde, “idari işlemlere ilişkin tüm olası bilgiler ve bunların yürütülmesinde kullanılan tüm unsurlar bu işlem uygun bir şekilde ilgili personele iletilmelidir.” şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla yürütme organı tarafından tek taraflı karar alma ve kamu gücünün kullanılmasında savunmasız durumda olan kişilere yönelik korumalardan biri de idari belgelere ve bu belgelerde yer alan bilgilere erişim hakkıdır (Eken, 1998: 42).

Ayrıca AB Temel İnsan Hakları Şartı’nın 11. ve 41. Maddeleri, ifade ve bilgi özgürlüğü ile iyi yönetim hakları da düzenlenmiştir. Avrupa Bakanlar Konseyi’nin 21 Şubat 2002 tarihli toplantısında, bilgi edinme hakkı için ideal norm ve standartlar kararlaştırılmış ve tavsiye kararında, Avrupa Konseyi’nde yasal düzenleme yapmak isteyen Üye Devletlere tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu tavsiyelerden biri; Bilme Hakkının, çoğulcu ve demokratik bir toplumda, kamunun şeffaf bir şekilde yönetilmesini ve kamu işlerinin kamuoyuna açıklanmasını sağlamak ve eşitlik ilkesinin uygulanmasını sağlamak için resmî belgelere erişim hakkı anayasa ve yasalarla güvence altına alınmalıdır (Bulut, 2005: 26). Daha iyi koşullar, daha az gizlilik kültürü, açıklık, şeffaflık ve ulusal yönetime entegre edilmiş hesap verebilirlik gibi birtakım düzenlemeler getirilmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Yasasında, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin tavsiyelerinde belirtilen kriterlerin neredeyse tamamı karşılanmıştır.

1.4. Hak ve Özgürlük Bağlamında Bilgi Edinme

Haklar ve özgürlükler genellikle iç içedir ve öğretimde birbirinin yerine kullanılır. En yaygın tanımlardan biri; “bir hak, kanunla tanınan bir güvencedir” tanımı, hukuki açıdan yapılmış bir tanım olup, kapsamı tüm özgürlüklerin temeli ve garantisini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Çağdaş anlamıyla haklar, özgürlük, yasaklama ve çıkar taleplerini içerir. Özgürlük, herhangi bir dış baskı, engelleme veya müdahale olmaksızın belirli bir davranış veya eylemde bulunma yeteneğidir.

Bu anlamda haklar, özgürlüğe ulaşmanın bir aracı olarak da değerlendirilebilir. Özgürlükte, devlet ve sosyal müdahale hariç tutulur. Kısacası, özgürlük, hak ise talep edilmesi gerekir (Akıllıoğlu, 1991: 17).

Bir görüş, özgürlüğün bir hak olduğunu savunur; ancak tüm haklar özgürlük değildir. Bu anlamda haklar, özgürlüklerden daha geniştir; sadece özgürlükleri değil, aynı zamanda devletlerin, özel kişilerin veya tüzel kişilerin belirli eylemlerde bulunmalarını talep etme gücünü de içerdiği söylenir. Özgürlük herkes tarafından tanınan bir insan hakkıdır. Özgürlük, başkaları üzerinde iddia edilebilir haklara sahip olmak anlamına gelir (Ardoğan, 2006: 16).

Bazı insan özgürlükleri “haklar” şeklinde ifade edilir. Düzeltme ve cevap hakkı, toplantı gösterileri düzenleme hakkı, mülkiyet hakları vb. Bazı insan hakları “özgürlük” olarak ifade edilmektedir. Yaşama ve seyahat özgürlüğü, düşünce ve kanaat özgürlüğü, bilim ve sanat özgürlüğü gibi. Hak ve özgürlük kavramlarının birbirinden ayrılması hukuktaki en zor sorunlardan biridir. Bu iki kavram, anayasa ve hukuk metinlerinde olduğu gibi mahkeme kararlarında ve öğretilenlerde de aynı anlamda kullanılmaktadır. Doğru kelimesi, daha ahlaki ve daha geniş bir anlamda, bir şeyin haklı (doğru) olduğu anlamına gelir. İnsan hakları alanında ve siyasi anlamda bir kişinin haklara sahip olduğunu belirler. Haklar, iktidar iddialarının temelidir. Bu doğru, patron-çalışan ilişkisinde patrona iddialarını ve ahlaki/politik/hukuki/üstünlüğünü iddia etme yetkisi verir (Kaboğlu, 1993: 35).

Bu aşamada bu yetki ve üstünlüğün kaynağının ne olduğu sorusu giderek önem kazanmaktadır. Bir kişiyi haklı çıkaran iki taraf arasındaki bir “sözleşme” olabilir. Alternatif olarak, anayasalar, yasalar, yönetmelikler vb. yasal kurallar bireyleri yetkilendirebilir. Diğer bir kaynak ise bir eylemin veya iddianın doğruluğu/meşruluğu fikridir. Bu durumda bireye tanınan hakların kaynağı “manevi”dir. Temeli ne olursa olsun, hak kavramı, bir tavır ya da eylemin doğruluğunu ve başkaları tarafından saygı görme ihtiyacını ifade eder. Bu durumda, bir hakkı ileri sürmek için mevcut anayasal ve diğer yasal korumaya layık olmalıdır. Ancak bu hakkın yürütme tarafından tek taraflı olarak geri alınmasının önüne geçebilmek için, ancak kamu yararı için fedakârlık yapılırken elde edilebilmesi için hem idari hem de yargı yolu ile talepte bulunulabilmesi gerekir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi hak ve özgürlük kavramları siyasi, sosyal, ekonomik bakış açısına, zamana ve hatta kişilere göre farklılık göstermektedir. Bilgiye erişimin bir hak mı yoksa bir özgürlük mü olduğu sorusu konu değerlendirilirken tartışma ve yorum konusu olmuştur (Akşener, 2004: 26). Bu noktada “bilgi edinme hakkı” veya “bilgi edinme özgürlüğü” terimleri, devlete ait bilgi ve belgelere erişim hakkını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu durumda, bilginin bir hak olarak kabul edilmesinin daha uygun olduğu kabul edilmektedir, çünkü özgürlük, bireyin kendi dünyasına özgü edilgen bir olgu olarak korunmasını düzenlemekte ve ortaya çıkarmakta, hakların ise olumlu etkisi bulunmaktadır. Başkaları hakkında iddialarda bulunabilmenin doğası. Ayrıca 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu’nda kanun koyucular bilgi edinme hakkını benimsediğinden, bundan sonraki bölümlerde bilgiye erişim kavramı ön plana çıkacaktır.

1.4.1. Hak ve Özgürlük Kavramları Bağlamında Bilgi Edinmeye Yönelik Değerlendirme

Bilgi edinme hakkı açısından hak ve özgürlük kavramları arasındaki nüansları göz önüne alındığında; bilgi edinme olgusu veya süreci, özgürlükler ve haklar olarak tanımlanabilir. Bireysel düzeydeki bu bilişsel farklılık, hukuk terminolojisi açısından değişen bir öneme sahiptir. Bu bağlamda özgürlük, kendi dünyasında benzersiz olan ve bireyin korunmasını düzenleyen pasif bir anayasal ve hukuksal olgu olarak ortaya çıkmakta; haklar, bir kişinin başkalarından talep edebileceği hakların davranışı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda hak kavramı dışa dönük ve proaktiftir. Bu açıdan bilgiye erişimin hukuk terminolojisi açısından bir hak olarak değerlendirilmesi daha uygun görünmektedir (Ardoğan, 2006: 12).

Klasik hak ve özgürlükler ayrımına göre hak ve özgürlükler, geleneksel hak ve özgürlükler (pasif statülü haklar), sosyal haklar (pasif statülü haklar) ve siyasi haklar (aktif statülü haklar) olmak üzere üç gruba ayrılır. Geleneksel hak ve özgürlükler, koruyucu haklar olarak da bilinen bireyleri devletten ve toplumdan koruyan hak ve özgürlüklerdir. Bu haklar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Bireysel Haklar ve Ödevler 'de yer almaktadır. Siyasi haklar, bireyin yönetime katılımını ifade ederken, sosyal haklar bireyin devletten kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesini istemesini ifade etmektedir (Ardoğan, 2006: 12).

Alman anayasası gibi, anayasamız da bilgi edinme hakkını ve fikirleri açıklama ve yayma özgürlüğünü sağlar (Cenk, 2013: 302). Sistematik olarak, bireysel özgürlükle ilgili bölüm bilgi edinme hakkını garanti eder. Bu bağlamda klasik ayrıma göre pasif statü hakkı, bireyin özel alanını devlet tarafından ele geçirilemeyecek ve dokunulmayacak şekilde güvence altına alan haklardan biridir. Unutulmamalıdır ki en yaygın ve kabul gören modern anlam, bu hak ve özgürlüklerin birinci, ikinci ve üçüncü kuşak haklara ayrılmasıdır. İlk iki kuşak bireysel haklar ve sosyal hakları, üçüncü kuşak ise “yeni haklar”ı oluşturmaktadır.

Birinci kuşak haklar, bireye tanınan yetki ve yetkiler ile onu devletten ve toplumun diğer üyelerinden koruyan hak ve özgürlüklerdir. İkinci kuşak haklar, devleti bireylere yükümlü kılan ve devletin hizmetlerini veya ayrıcalıklarını sağlamaya yönelik hak ve özgürlüklerdir. Üçüncü kuşak hak ve özgürlükler ise dünya koşullarının yarattığı yeni kavramları içerir ve temel insan hakları listesine eklemek isterler. Çevre hakları, barış hakları, kök hücre hakları, gen ve GDO hakları, internet hakları ve internet iletişim hakları, modern dünyanın insan hakları olarak düzenlemek istediği yeni alanları oluşturmaktadır (Kaboğlu, 1993: 21).

Üçüncü kuşak hakların en önemli özelliği, dayanışma haklarının ortaya çıkmasının birincil nedeni olan teknolojik ilerlemenin getirdiği sorunlardır. Üçüncü dünya ülkelerinin baskısı altında, çağın gerektirdiği gibi dayanışma hakları ortaya çıkmıştır. İkinci dünya savaşı. Bunlardan ilki nükleer teknoloji, çevreyi yok eden kontrolsüz ve kontrolsüz endüstriyel büyüme. Kısacası, sosyal

ve uluslararası dengesizlikler ve çatışmalar, üçüncü nesil hakların hukuk öncesi temelini oluşturur (Kınalıtaş, 2004: 17).

Bu anlamda, son yıllarda insan hakları araştırmaları, bilme hakkını “üçüncü nesil” insan hakları olarak görme eğiliminde olmuştur. Nitekim Fransa’da 17 Temmuz 1978 tarihinde yürürlüğe giren İdari Belgelere Erişim Özgürlüğü Kanunu’nun yorum ve değerlendirmelerinde bilme hakkı ve benzeri kavramların yirmi yıl içinde hızla geliştiği ve yaygınlaştığı kaydedilmiştir. İçeriğini yaymak, biçimlendirmek ve temel haklardan biri olarak “üçüncü kuşak insan hakları” kategorisinde yer aldığını iddia edilmektedir.

Sosyal bilimlerde kullanılan anayasal ve siyasal kavramların yaklaşık 250-300 yıllık bir geçmişi vardır. “Aydınlanma Çağı”, özgür devletler, liberal demokrasi, güçler ayrılığı, temsili hükümet ve insan hakları gibi siyasi ve sosyal konuları anlamak için kritik olan bu çağdaş siyasi kurumların ve değerlerin ortaya çıkışında temel bir değişimi temsil ediyor. Bu çerçevede düşünce özgürlüğü, insanoğlu var olduğu sürece her zaman temel olacak olan Aydınlanma Çağı’nın itici gücüdür.

İnsan kavramındaki en önemli değişken düşüncedir. İnsan doğduğunda düşünce özgürlüğü sonsuzdur, düşünme olasılığı sıfırdır. Çünkü düşünce özgürlüğünü kısıtlayan hiçbir çalışma yapmamıştır. İnsan öğrendikleri ile düşünebildiğine göre, öğrenmedikleri ile düşünmek mümkün değildir. Öğrendiği her şey bireysel düşünmeye izin verir, ancak öğrendikleri arasında bağlantılar kurarak veya öğrendiklerini yeni fenomenleri açıklamak için kullanarak düşündüğü gibi, öğrenilen konular hakkında düşünme özgürlüğünü sınırlar. Descartes’ın “Düşünüyorum öyleyse varım” önermesinde, insan varoluşu ile eşanlamli sayılan düşünme yetisine dayanarak, düşünme ve düşündüğünü söyleme özgürlüğü, insan hakları ve özgürlüğünün özüdür. Korkusuz fikrini söyleyebilecek, diğer fikirleri dinleyebilecek ve gerçeği bulabilecektir. Dolayısıyla düşünce özgürlüğü, kişinin hakikati arama, öğrenme veya keşfetme hakkını gerçekleştirmesinin bir yoludur (Atalay, 1997: 12).

Düşünce, insanoğlunun eşsiz bir yeteneğidir. İnsanın insan olarak doğuşundan gelen doğal bir niteliktir. Fikirler, kişinin iç yaşamının en mahrem alanlarından kaynaklanır. Bu özelliğiyle düşünce, yasal düzenleme alanına girmez; çünkü hukuk, amacı için yalnızca dışsal davranışlarla ilgilenir. İç bölge ise resmi makamların ve üçüncü şahısların saldırı bölgesinin dışında kalmaktadır (Uzun, 2004: 25). Ancak düşünce kendiliğinden oluşmaz, öncelikle dış etkenler tarafından hazırlanır. Sosyal ve politik yapılar, ekonomik koşullar ve kültürel miras, aydınların hayatlarını belirlemektedir (Akıllıoğlu, 1983: 10). İnsan, manevi alemle sınırlı olmadığı için, düşünceleri davranışlarını şekillendirir ve çeşitli eylemlerle ifade edilir. Düşüncenin eyleme dönüşmesinde düşünce özgürlüğünü özetlemek gerekirse, düşünce özgürlüğü, insanların edindikleri fikir ve

inançlardan dolayı mahkûm edilmeden fikir ve bilgileri edinme, özgürce yorumlama, savunma, aktarma ve kullanma özgürlüğüdür.

Bilgi edinme özgürlüğü ile ifade ve iletişim özgürlüğü arasındaki ilişkinin bir başka yönü de bunların etkileşim olasılığıdır. Bir kişinin fikir oluşturabilmesi için gerekli bilgi ve haberleri elde edebilmesi, bu bilgi ve haberlerin topluma açıklanmasına bağlıdır. Bunun için konuşma ve iletişim özgürlüğünün tam varlığı gereklidir. Fikirlerin ifade edilmesi ve yayılması serbest değilse, bilme hakkı sınırlıdır. Öte yandan, bilgiye erişim hakkı kısıtlanırsa, özgür fikirlerin oluşması ve doğru fikirlerin ifade edilmesi de kısıtlanır. Bu açıdan bakıldığında, bilgiye erişim hakkı ve özgürlüğü ile fikir ve kanaatleri açıklama özgürlüğü arasında çok yakın bir ilişki olduğu açıktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYEDE BİLGİ EDİNME HAKKI

2.1. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkının Önemi ve Yararları

Bilgi edinme hakkının uluslararası arenada ve bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde yer almasına rağmen Türkiye’de bilgi edinme hakkının gelişimini incelemek ve mevzuat kapsamında değerlendirmek gerekmektedir.

Bu durumda Türk hukukunda bilgi edinme hakkının gelişimi Türk kamu yönetiminde gizlilik veya açıklık ekseninde ele alınacak ve idari ifşa bağlamında atılması gereken adımlar ana hatlarıyla belirtilecektir. Ancak, anayasal ve yasal dayanaklara dayanan bilme hakkı dışında, mevcut diğer mevzuat da bilme hakkı kapsamında değerlendirilecektir. Bilgi edinme hakkı düzenlemelerinin yanı sıra yönetimde şeffaflığın sağlanması ve bilgi edinme hakkının tanınması çerçevesinde geliştirilen kanun tasarıları da gözden geçirilecektir (Özkan, 2005: 72).

2.2. Bilgi Edinme Hakkının Amacı ve Kapsamı

Türkiye’nin özellikle AB ile koordinasyon süreci kapsamında bilgi edinme hakkı konusundaki çalışma ve çalışmalarının halihazırda kamu yönetimini yeniden düzenlemekte ve geliştirmekte, idari açıklığı sağlamakta ve genel idari prosedürleri tanımlamakta olduğu söylenmektedir. Yönetim ve iyileştirme yönetimi bağlamında öne çıkan yaklaşımlardan biri de kamu idarelerinin elinde bulunan bilgi ve belgelerin kamuya açıklanmasında kendini göstermektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türk hukuku ve kamu idaresi son zamanlarda idari ifşa kavramına vurgu yapmış olsa da idari açıklık kavramının bilgi edinme hakkının gelişimine katkı sağladığı da belirtilmelidir. Nitekim, diğer ülkelerden örneklerle dayalı olarak, Türkiye’nin 1990’ların sonundan itibaren kamu yönetimini geliştirmeye yönelik araştırmalar yürütmesi sonrasında bilgi edinme hakkı teorik ve yasal düzenleme araştırmalarının temalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada bilgi edinme hakkının da genel idari prosedürleri belirleyen yasal hazırlık çalışmaları kapsamında değerlendirildiği söylenmektedir (Adalı, 2004: 15).

Bilme hakkının anayasal bir temeli yoktur ve daha önce çok fazla vurgulanmamıştır, ancak 2003 yılında çıkarılan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda yerini almıştır. Daha sonraki

dönemde, 2010 tarihli 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yapılan değişiklikle bu hak anayasal bir temele kavuşmuştur (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2004).

2000'li yıllara kadar yasal dayanağı olmayan bilgiye erişim hakkı, daha önce de belirtildiği gibi, Türk kamu yönetiminde varlığını sürdüren geleneksel gizliliğe dayalı sistemde değişikliklere yol açabilecek bir unsur olarak görülebilir. Bu noktada kişinin bilgi edinme hakkının hukuki ve anayasal bir dayanağının bulunmasının kamu yönetimindeki geleneksel gizlilik anlayışını uygulamaya bağlı olarak değiştirmedini söylemek mümkündür. Bu bağlamda bilgi edinme hakkına bireysel ve toplumsal bir bakış açısıyla yaklaşılmalı ve uygulanmalı, hakkın kullanımının artırılması ve düzenlemelerinin adil bir şekilde yorumlanması bu süreci etkileyen önemli mihenk taşları olarak görülmelidir (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612).

2.3. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Hepimizin bildiği gibi kamu yönetimi, toplumsal hayatın düzenli bir şekilde ilerlemesine yardımcı olan ve toplumsal düzeni sağlayan bir sistemdir. Bu bağlamda kamu yönetimi, çevresindeki sosyal, kültürel, ekonomik ve politik sistemlerden etkilenmekte ve sınırlandırılmaktadır. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapıların kamu yönetimi üzerindeki genel etkisinin yanı sıra, bu sistemin en üst çatısı olan hukuk sistemi ve anayasal yapı da kamu yönetiminde önemli bir düzenleyici ve denetleyici konumundadır. Hukuk sisteminin kamu yönetimini doğrudan şekillendiren bu işlevinin yanı sıra; ekonomik, sosyal ve siyasi sistemlerin, kültürel değerlerin ve kamu yönetimi sistemini çevreleyen algıların kamu yönetimi değişimi ve yeniden yapılanması üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Bu açıdan bakıldığında, kamu yönetim sistemini etkileyen bu sorunların yönetimi, etkilerinin oluşturduğu sistemi ve uygulamanın oluşturduğu durumu etkilediği, gizliliğin ortaya çıkmasına ve açıklamanın yapılmasına engel oluşturabileceği söylenmektedir (Huberman, 1990: 115).

Bu noktadan hareketle ekonomik, sosyal ve siyasal sistemin etkisi bağlamında, yaşanan olaylarda gizliliğin hâkimiyetinin nedenlerini devletlerde aramanın doğru bir yaklaşım olduğuna inanılmaktadır. Feodalizmin sona ermesiyle ortaya çıkan merkezi devlet yapılarının Avrupa'da işlemeye devam ettiği, bireyler ve devlet arasındaki artan gizliliğin yöneticiler lehine olduğu iyi bilinmektedir. Böyle bir arka plana karşı, feodalizmin çöküşünden sonra ortaya çıkan merkezi devlet bilincinin güçlenmeye başladığı söylenmektedir (Huberman, 1990: 115).

Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kökeninde yer almış ve yakın zamana kadar hakimiyetini sürdürmüştür. Kurulmasından kısa bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğu çok kısa bir sürede merkezi bir yapının hâkim olduğu büyük bir imparatorluğa dönüşmüştür. Başlangıcından bu yana merkezileşme bilincinde olan Osmanlı merkeziyetçiliğini diğer

merkeziyetçiliklerden ayıran şey bürokrasideki insanlardan kaynaklanmaktadır (Küçükömer, 2010: 52).

Osmanlı İmparatorluğu'nun ordusu, bürokrasisi ve üst yönetimi, kökenleri “gayrimüslim” olarak bilinen ailelerin çocuklarına dayanan, “devşirme” adı verilen bir şekilde büyüyen insanlardan oluşuyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nda, kökleri toplumun çoğu kesiminde pek yankı uyandırmayanların, yönetime Müslüman kimliğine sahip kişilerin katıldığı ve bunun sonucunda bütünlük sağlandığı söylenmektedir (Halaçoğlu, 1991: 26). Ayrıca idare edilen problemlerin kökenlerine göre birlik ve beraberliği ve bu hususta olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına yol açar. Bu durum, müstakil yönetimin gelenekselleşmesine ve Osmanlı Devleti'ni yönetenler ile yönetilenler arasında bir güven eksikliği ortamına yol açmıştır. Kuşkusuz devşirme yönteminin etkinliği, Osmanlı yönetiminin gizliliği anlamasının tek nedeni değildi, önemli bir etkendi. Nihayetinde Osmanlı İmparatorluğu'nun idari yapısı, Türk kamu yönetimi sistemini etkileyerek geleneksel gizliliğin kökeni sorusuna verilen cevaplardan biri olmuştu.

Osmanlı Devleti'nin “Tanzimat dönemi” olarak bilinen döneminin kamu yönetimi sisteminde önemli bir dönüm noktası olduğu söylenmektedir. Bu dönemde Batılılaşma, devleti güçlendirmenin birincil unsuru olarak görülürken, devleti güçlendirmenin bir diğer unsurunun da kurumsallaşma olduğu görüşü hâkim olmuştur. Bu durum, devletin güçlendirilmesi temelinde bürokrasinin güçlendirilmesi fikrini doğurmuştur. Dolayısıyla Tanzimat dönemi bürokrasisinde Batılılaşma hareketi halk tarafından yürütüldüğünden bu dönem bürokratik güçlenmenin en üst düzeye ulaştığı dönem olmuştur (Ünal, 2011: 56).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi, Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğini sürdürdüğü döneme tekabül etmekte olup, Tanzimat döneminde güçlenen bürokratik gelenekten gelen kişiler tarafından bu temellerin atılması için gerekli adımların atıldığı söylenmektedir. Bu durumun bürokraside halkın geleneğinden etkilenecek ordunun ve bürokrasinin yönetimde hâkim konuma gelmesinin sağlanmasında önemli bir rol oynadığı söylenmektedir. Ayrıca cumhuriyetin kuruluş döneminde, bürokrasinin gücünü pekiştirmek için rejimle başarılı bir şekilde ittifak kurmayı bilen bazı bürokratların, devletin ancak devlet anlayışının bir devamı olarak kendi kendilerine geliştirilebileceğine inandıkları da söylenmektedir. Bu insanlar, muhtemelen, kendilerini yönetilenlerden soyutlamak için en büyük araç olarak kapatmayı kullandılar ve kendi sınıflarının etrafına aşılmaz bir duvar ördüler. Bu nedenlerin Türk kamu yönetiminde gizliliğin kurumsal yapılara dönüşmesinde etkili olduğu sonucuna varılabilir (Anameriç, 2004: 168-186).

Türkiye'de kamu yönetiminden sorumlu olan ve kendilerine avantaj ve ayrıcalıklar atfeden bazı yöneticilerin geleneksel gizliliğin yanı sıra toplumu yönetimden uzak tutma düşüncesine sahip oldukları söylenmektedir. Bu anlamda toplumun devlet işleriyle ilgilenmesinin anlamsız olduğu, topluma en uygun hizmetleri sundukları, mevcut sorunları çözmek için gerekenleri yaptıkları ve

toplumun sadece devleti korumak ve vergi ödemekle yükümlü olduğu söylenmektedir. Bu anlayış, devletin elindeki bilgi ve belgelerin toplumla paylaşılmasının ve yönetim sürecinin toplumsal aktörlere açılmasının gereksiz ve anlamsız olduğu fikrini ortaya atmaktadır (Akıllıoğlu, 1991: 56).

Türkiye kamu yönetimindeki gizliliğe dayalı kamu yönetimi yapısında geleneksel olarak var olan bu durum, cumhuriyetin kuruluş ve sonraki dönemlerdeki yasallaştırma hareketine de yansımıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra oluşturulan bazı kanun ve yönetmeliklerde idari kurumların gizlilik eğiliminin norm haline geldiği ve bilinen bu sırrın ihlalinin cezalandırılacağı söylenmektedir. Bu anlamda hem eski 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hem de kanunu yürürlükten kaldıran 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) suç sayılan gizli bilgilerin açıklanmasını yasaklayan hükümler içeriyordu. Ayrıca 657 Sayılı Kamu Hizmeti Kanunu, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), 3628 Sayılı Mülkiyet Beyannamesi, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunları gibi kanun ve yönetmelikler de gizliliğin yönetilmesine ilişkin hükümler içermektedir. Dolayısıyla çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtildiği gibi kısıtlı bilgi edinme hakkı olmasına rağmen kamu yönetiminde kanunlar ile gizlilik alanının netleştiği söylenmektedir (Eken, 1998: 78).

2.4. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkının Gelişimi

Türk kamu yönetiminin bürokratik yönetim geleneğinin özellikle tek parti dönemine kadar devam ettiği söylenmektedir. 1950’li yıllarda karşılaşılan yeni koşulların getirdiği ekonomik, sosyal ve siyasal genişlemenin getirdiği yeniden yapılanma ihtiyacının klasik bürokratik gelenekten ayrılmayı gerektirdiği söylenmektedir. Tek partili sistemden çok partili sisteme geçiş ve sanayileşme çabalarının ardından tarımsal mekanizasyonun başlaması ve hızlı kentleşme gibi önemli değişikliklerin kapsamlı bir sistem yeniden yapılanması ve yapısal düzenleme gerektirdiği söylenmektedir (Eken, 1998: 141).

Ancak, giderek daha fazla hükümetin yürütme organının demokratik hukuk devleti ilkelerine uygun olarak “gün” boyunca hareket etmesini ve çalışmasını ve yönetilenlerin yürütme organının karar alma sürecine katılmasını şart koştuğu görülmektedir. Dünyanın yönetim anlayışının gelişmesi ve diğer alanlardaki hızlı gelişimi, hızlı kentleşme, sanayileşme, eğitim standartlarının iyileşmesi, kitle iletişim araçlarının ve erişim araçlarının etkin kullanımı, uluslararası ilişkilerin güçlendirilmesi ve sistem etrafında siyasallaşmanın ve yönetimin artmasıyla birlikte 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarındaki bu gelişmeler, Türkiye’nin kapalı bir tarım toplumu olarak öngörülen yönetim sistemine uyması için çok hızlı olduğu için, kamu yönetimi alanında gerekli tedbirlerin alınması ve buna göre dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yönetim ile birey arasındaki ilişkinin düzeltilmesi ve normatif bürokratik mekanizma algısının değiştirilmesi gerekmektedir (Atalay, 1997 : 38).

Dünya yönetimini düzenlemek için alınan önlemler hızlı bir şekilde gerçekleşmesine rağmen, Türk yönetiminde açıklığın sağlanması fikri ve bunun idari sistemde ele alınması yavaş bir süreçte yayıldı. Türkiye’de kamu yönetiminde açıklığın sağlanması, zayıf da olsa 1960’lı yıllardan sonra anılmaya başlanmıştır (Akıllıoğlu, 1991: 25).

Planın geliştirme sürecinde yönetim açıklığının sağlanması fikrinin ön planda olduğu söylenmektedir. 1961 Anayasası’nın ilk taslağında da bunun izlerine rastlanmaktadır. Örneğin, yukarıda anılan birinci taslağın 30. Maddesi, herkesin iradesini idari organa açıklama ve her türlü yasal yollardan taleplerini ifade etme hakkına sahip olduğunu düzenlemektedir. Aynı tasarının 155. Maddesinde, disiplin cezası verildiğinde, suç isnat edilen kişiye ilgilinin bildirilmesi, olaya ilişkin bilgi ve belgelerin olay yerinde verilmesi veya ibraz edilmesi ve uygun sürenin verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Ancak örnek olarak verilen bu hükümler, çıkarılan ve uygulanan 1961 Anayasası metninde yer almamıştır. 1961 Anayasası’nda idari açıklığı sağlamak için getirilmeye çalışılan ilkeler her zaman dar yorumlanmıştır. Diğer bir deyişle, Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalan sınırlar, bu dönemin idari ve kişisel ilişkilerinde merkeziyetçi geleneğin doğal bir unsuru olarak kalmıştır (Ardoğan, 2006: 56).

1982 Anayasası’nda idari açıklığın sağlanmasına yönelik yaklaşım 1961 Anayasası ile benzerlik göstermektedir. 1982 Anayasası’nın 74. Maddesinde yer alan dilekçe hakkı, idari açıklığın sağlanması için atılan önemli adımlardan biridir. Dilekçe hakkı, kişilerin, şikayetlerini ve yanlışlıklarını yargı dışındaki devlet kurumlarına havale ederek, bireysel veya toplu olarak kendi başarılarına veya kamu işleriyle ilgili çözüm talep etme hakkı olarak tanımlanabilir. Nitekim 1982 Anayasası’nın 74. Maddesinin 1. ve 2. fıkralarında yer alan maddeler metninde; Türkiye’nin Kendilerine veya kamuoyuna yönelik dilek ve şikayetlerini dile getirmeleri ve başvuru sahibine kendileri ile ilgili başvurunun sonucu derhal yazılı olarak bildirilecektir ifadesi yönetmeliklere yer verilmiştir (Akşener ve Çakmakçı, 2004: 46). Bu nedenle Türk kamu yönetimi 1982 yılında bir adım daha attığı ifade edilmektedir.

1982 anayasasının önemli bir özelliği yürütmenin güçlendirilmesi ve yargı denetimine bazı kısıtlamalar getirilmesiydi. Bu tür düzenlemeler nedeniyle yargının caydırıcı, denetleyici ve çözümleyici gücünün zayıfladığı, kamu gücünü elinde tutan tek taraflı yürütmenin gücünün ise güçlendirildiği söylenmektedir. Bu nedenle yürütmeye tanınan yetki, hak ve özgürlükler karşısında güçsüz olan bireyin korunması için yürütme ile birey arasında dengeyi sağlayacak mekanizmaların kurulmasının gerekli olduğu söylenmektedir.

Ayrıca, genel bir kural olarak, düzenleyici netlik ve bilme hakkının sağlanmasına yönelik somut çabaların 1996 yılında başladığı söylenmektedir. Başbakan tarafından “İdari Dava Hukukunda Düzenlenmesi Gereken Hususlar” projesi kapsamında başlatılmıştır. Bu süreçte “İdari Davalar Kanunu Tasarısı ve Bilgi Edinme Hakkı Kanun Tasarısı Taslağının Kısmi Reform

Planlarının Hazırlanması Çalışma Grubunun kurulduğu görülmektedir (Kaya, 2005: 48). 1998 yılında, Başbakan tarafından düzenlenen “Uluslararası İdari Usul Hukuku Formülasyonu Sempozyumu’nun ardından, 1999 yılında çalışma grubu tarafından tamamlanan “İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanun Tasarısı” Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulmuştur. Fakat komisyon inceleme aşamasından ileri gidememiştir. 15 Temmuz 2004 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Türkiye’de kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesine ilişkin çalışmaya esas teşkil etmiş, ancak TBMM tarafından geri gönderilerek gündemden çıkarılmıştır (Durmuş, 2010: 75). Başkan, ayrıca yürütmenin aleniyet hakkına da özel bir vurgu yaptı. Bu Kanunun yürürlüğe girmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, kamu yönetiminin açıklığını sağlamak ve halkın bilgi edinme hakkını kullanabilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

AB’ye tam üyelik yolunda çalışan Türkiye’de açık, hesap verebilir, etkin ve verimli bir kamu yönetimi olmazsa olmaz haline gelmiştir. Bu yöndeki beklentilerle uyumlu olarak yakın tarih önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bu kapsamda 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş ve altı ay sonra TBMM’de kabul edilerek Resmî Gazete ‘de yayımlanmıştır (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612). Bu nedenle kaçış gizliliği; katılımcı, açık, hesap verebilir, insan hak ve özgürlüklerine saygıyı esas alan bir kamu yönetimine doğru önemli bir adım atılmıştır.

Türk kamu yönetiminde netliğin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınmasıyla bu konuda yasal düzenlemelerin gerekli hale geldiği söylenmektedir. Bu durumda, araştırmanın önceki bölümlerinde anlatıldığı gibi bazı araştırmaların yapıldığı görülebilir. Ancak kamu yönetiminde açıklığın sağlanması için genel mevzuatın çalışmada vurgulanan bilgi edinme hakkı bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu arka plandan hareketle, çalışmanın bu bölümünde bilgi edinme hakkının anayasal ve yasal dayanağına ilişkin mevzuat ve bilgi edinme hakkı ile ilgili diğer mevzuat gözden geçirilecektir.

2.5. Bilgi Edinme Hakkının Dayanağı

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın konuşma ve haberleşme özgürlüğüne ilişkin 26. Maddesi, herkesin düşünce ve kanaatlerini bireysel veya toplu olarak söz, yazı, resim veya diğer yollarla açıklama ve iletme hakkını öngörmektedir. Ayrıca madde, bu tür hak ve özgürlüklerin, resmi makamların engellemesi veya dış müdahalesi olmaksızın bilgi veya fikirleri alma veya verme özgürlüğünü de içerdiğini belirtmektedir. Anayasa’daki bu hüküm, düşünce veya bilgi özgürlüğünü güvence altına almakla birlikte, bilgiye doğrudan erişime ilişkin bir hükmün bulunmadığı değerlendirilebilir. Ancak bilgi edinme hakkının kabulü düşünce ve ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olup, bilme hakkı düşünce özgürlüğünün ön koşuludur ve düşünce özgürlüğünün düşünce oluşumuna hammadde sağlaması nedeniyle esastır ve bilgi,

düşünme olasılığını artırır (Eken, 1995: 92). Ayrıca bu noktada diğer ülkelerin kanunlarında da düşünce ve ifade özgürlüğünün birincil ve tamamlayıcı unsuru olarak bilgi edinme hakkının geliştirildiği dikkate alındığında bu yönde genel bir kanaat olduğu söylenmektedir.

Anayasa'nın 27(1). Maddesi; "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe incelemek ve bu alanlarda araştırma yapmak hakkına sahiptir." Bahsi geçen maddenin içeriğinden hareketle, gerekli bilgi ve belgelere erişim sağlanarak bilimsel ve sanatsal faaliyet için gerekli araştırmaların yapılabilmesi şartıyla bu hükmün bilme hakkının anayasal dayanağı olduğu değerlendirilebilir. Başta savunma ve adil yargılanma hakkı olmak üzere Anayasa'nın "Hak arama özgürlüğü" başlıklı 36(1) maddesinde yer alan hakların doğru şekilde kullanılması, ilgili taraflar hakkında gerekli bilgilerin edinilmesine bağlıdır. Kişinin iddia özgürlüğü kapsamında hareket edebilmesi, adli ve idari merciler nezdinde etkin bir şekilde savunabilmesi ve kullanabilmesi için iddia ve savunma kapsamında ihtiyaç duyduğu bilgi ve belgeleri elde etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. Maddesinin 1. fıkrasında yer alan hakların özünün değerlendirilmesinden hareketle, bu maddenin hukuk çerçevesinde bilme hakkı, savunma hakkı ve adil yargılanma hakkının temelini oluşturduğu söylenmektedir (Şimşek, 2008: 25).

Anayasa Mahkemesi kararında, bilme hakkının idari denetimde çok önemli bir araç olduğu vurgulanmakta; demokratik niteliklerin geliştirilmesinde ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasında devletin önemli bir rol oynadığına işaret edilmektedir. Tüm bu arka planlar karşısında Anayasa Mahkemesi, bilgi edinme hakkının hukuk devletinde demokratik bir ülkede vazgeçilmez bir hak olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bu hakkın sınırlandırılmasının ilgili hükümler çerçevesinde yapılması gerektiğinin altını çizmek gerekir.

Ayrıca bir başka Anayasa Mahkemesi kararında da bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğü ekseninde ele alınmıştır (Budak, 2004: 25). Anayasa Mahkemesi, konuyu cezaevindeki suçluların göndermesi çerçevesinde gelişen belirli bir olay çerçevesinde ele almış ve bölücü terör örgütleriyle ilgili dergilerin partiye teslim edilmediğini tespit etmiş; Açıklamada ifade özgürlüğünün ve dolayısıyla bilgiye erişim hakkının sınırsız olmadığı ve anayasanın öngördüğü koşullarda kısıtlanabileceği belirtildi. Bu itibarla, cezaevi düzeninin sağlanması için bazı yayınlar yasaklanabilmekte ve anayasada öngörülen ifade özgürlüğü sınırları içinde ifade özgürlüğünün ihlal edilmemesine karar verilmektedir.

12 Eylül 2010 tarihli değişiklikten önce Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 74. Maddesinin 2010 değişikliğinden itibaren olabilecek dilekçe hakkını sağladığı söylenmektedir. 12 Eylül 2010 tarihli değişiklikten önceki Anayasa'nın 74. Maddesinde yer alan ifadeye göre; Türkiye'de ikamet eden vatandaşlar ve yabancılar, karşılıklılık şartıyla yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazılı olarak başvurma hakkına sahiptirler. Ayrıca kendinin veya kamunun aleyhine olan iddialar dilek ve şikayetler yapılan başvuru sonucu başvuru sahibine derhal yazılı olarak bildirilir.

Bu hakkın ne şekilde kullanılacağı kanunla belirlenir (Durmuş, 2010: 47). Değişiklikten önce bu yönetmelik kapsamında değerlendirildiğinde, yukarıda belirtilen dilekçe hakkını düzenleyen maddeler bilme hakkını doğrudan sağlamasa da dilekçe hakkının anayasal dayanağını oluşturduğu söylenmektedir.

Bu maddenin tüm hükümlerinin lafzi ve maddi değerlendirmesi dikkate alındığında, 12 Eylül 2010 tarihli değişiklikten önce 2709 sayılı Anayasa'da bilgi edinme hakkının doğrudan yer almadığı söylenmektedir. Ancak bilme hakkı ile diğer haklar arasındaki ilişkinin genel yorumu değerlendirilirken, anayasada yer alan hakların tanınmasına ilişkin hükümlerin de özünde bilme hakkını içerdiği unutulmamalıdır (Göztepe, 2011: 60)

12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandum sonucunda 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun kabul edilmiş ve Anayasa'nın 74. Maddesinin başlığı "Dilekçe Hakkı ve Erişim Hakkı" olarak düzenlenmiştir. Böylece, bu değişiklik sonucunda bilme hakkı anayasal bir temele kavuşmuştur. 5982 Sayılı Kanun'un 8. Maddesi ile Anayasa'nın 74. Maddesine eklenen dördüncü fıkrada "Herkesin bilgi alma ve ombudsmana başvurma hakkı vardır." ifadesine yer verilmiştir. Anayasada bilgi vermenin bir hak olduğu açıkça belirtilmektedir. Genel değişiklik gerekçesinde bilgiye erişim hakkının toplumsal bir ihtiyaç ve beklenti olarak görüldüğü görülmektedir (Göztepe, 2011: 63).

Ayrıca metin gerekçesinde, bilgi edinme hakkının idari şeffaflığın sağlanmasındaki önemli rolü vurgulanarak, bireylerin kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen iş ve işlemlere ilişkin bilgilere erişiminin, kamu kurum ve kuruluşlarında şeffaflığın sağlanmasında önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, bilme hakkının özel bir kanunla düzenlenmesine rağmen doğrudan anayasada düzenlenmediğine dikkat çekilerek, bunun bilgi edinme hakkının anayasal güvencesinde ileri bir adım olacağı ifade edilmiştir (Durmuş, 2010: 73).

5982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun meşruiyeti incelendiğinde, asıl amacının yönetimde şeffaflığı sağlamak olduğunu vurguladığı görülmektedir. Ayrıca bilgi edinme hakkının yasal düzeyde var olduğu belirtilmiş ve bu hakkın Anayasa'da açıkça yer almadığı belirtilerek değişiklikler gerekçelendirilmiştir (Göztepe, 2011: 45). Dolayısıyla amacının anayasal düzeyde bilme hakkının temellerini atmak olduğu anlaşılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, Türkiye'de bilme hakkı ile ilgili yasal düzenlemelerin yapıldığı ve daha sonra düzenlemelerin anayasal zeminde yapıldığıdır. Bu bağlamda sürecin spesifikasyon düzeyi ekseninde tersten işlediği görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkının hukuki dayanağı anayasal dayanağın önüne geçmiştir. Hiç şüphesiz, 2003 yılında çıkarılan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, idari şeffaflığın sağlanması açısından oldukça önemlidir. Ancak bilme hakkı ile dilekçe hakkı arasındaki ilişki nedeniyle 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanımına Dair Kanun da bilme hakkının hukuki dayanağı kapsamında gözden geçirilmelidir. Ayrıca bilgi

edinme hakkının, Avukatlar Kanununun 1136 Sayılı Kanun'u gibi diğer yasal hükümlerde de yer aldığı söylenmektedir. Bu nedenle Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı ile ilgili olabilecek mevcut mevzuatın açıklamanın düzenlenmesi bağlamında gözden geçirilmesi gerekmektedir (Budak, 2004: 46).

2.6. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Hukuka dayalı açık yönetim anlayışına sahip bir idari sistemde, idari karar alma sürecinin önceden belirlenmiş usulü kurallarla ilişkilendirilmesi gerektiği, bu durumda bireylerin idari kurumun elindeki bilgilere erişim hakkına sahip olması gerektiği kabul edilmelidir (Demirkıran ve ark. 2011: 170). Kişilerin idare ve ilgililerin karar noktalarında idarenin konu ile ilgili mevcut toplantılarına katılma hakkı bulunmaktadır. Bu düşünceden hareketle Türkiye, idareyi düzenleyerek idari açıklığı sağlamak ve yürütmenin hukuka uygunluğunu sağlamak için bilgi edinme hakkı konusunda hukuki bir çalışma yapmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye'de bilgi edinme hakkına ilişkin yasal hazırlık çalışmalarının emsali, 1990'lı yıllarda yönetimin iyileştirilmesine yönelik yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Hazırlık sürecinde Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Fransa, İtalya ve Avrupa Birliği'nin bilme hakkı konusundaki yasaları, yasa tasarılarının tartışıldığı Birleşik Krallık ve Almanya gibi ülkelerdeki durum ve yerli ve yabancı literatür hakkında bilgi edinme hakkı modellerini göz önüne alarak, yeni bir model ortaya çıkarmaya çalışıyordu. Başka bir deyişle, hazırlık çalışmasında bilgi edinme hakkının hukuki dayanağını oluşturmak için yabancı hukuktan yararlanıldığı söylenmektedir. Yabancı kanunlar Türk idari ve sosyal yapısına dayanmaktadır (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Bu çalışmaların ardından 29 Kasım 2002 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan bir hükümet planında, bilme hakkı toplumun her kesimine yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Yasası çıkarılacaktır. Dolayısıyla bilme hakkı konusundaki araştırmaların güçlendirilmesinin hükümet programları tarafından da benimsendiği söylenmektedir. Adalet Bakanlığı tarafından 25 Haziran 2003 tarihinde hazırlanan ve Bakanlar Kurulu tarafından Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan Bilgi Edinme Hakkı Kanun Tasarısı, asli komisyon olarak Yargı Konseyi ve Anayasa Konseyi'ne sunulmuş ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na ardından 27 Haziran 2003'teki Türkiye Millet Meclisi Başkanlığı döneminde ikincil bir komisyon olan Avrupa Komisyonu aracılığıyla AB Koordinasyon Komitesi'ne sunulmuştur (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nun 31. Maddesine Göre 19 Nisan 2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen ve 27 Nisan 2004 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esaslar, Usul Yönetmeliğinin amacı, gerçek ve tüzel

kişilerin bilgi edinme hakkının kullanımını düzenleyen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bireylerin bilgi edinme hakkını engelsiz olarak etkin bir şekilde kullanabilmeleri için bu hakkın anayasal veya yasal bir zeminde güvence altına alınması gerektiği çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmiştir (Ağır ve Turhan, 2014: 285).

4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkının temel hukuki dayanağı olup, çalışmanın gözden geçirilmesi gereken ana temalarından biridir. Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkının temel hukuki dayanağıdır. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amaç ve kapsamı, hakkın anayasal güvence altına alınmasından önce yürürlüğe girmiştir ve bu hakkın kullanılması açısından önemlidir.

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun (BEHK) 1 inci maddesinin amacı, bireylerin öğrenme hakkının eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar belirtilmiştir. Bu hususlar sırasıyla; tarafsızlık ve açıklık, demokratik ve şeffaf bir yönetimdir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Görüldüğü gibi 4982 sayılı Kanun, bilgi edinme hakkını demokratik yönetimin bir gereği olarak kabul etmekte ve bu hakkın idari açıklık ve demokrasinin yaygınlığı için gerekli bir koşul olduğunu belirtmektedir. Çağdaş dünyanın önerdiği modern devlet modelinde devlet, varlığını bireyin iradesine borçlu olan, geleneksel olarak kendisine atfedilen kutsallık anlayışına dayanmayan, tamamen halkın hizmetinde olan modern bir aygıttır. Kişisel menfaat için çalışan bu tür aygıtların sosyal hizmet yükümlülüğünün olmazsa olmazlarından biri, yönetilenlerin yönetimle ilgili olsa bile çalışma hayatı ve mesleki saygınlığı ile ilgili konularda bilgiye erişiminin olmasıdır. Bu anlamda, bilginin uygunsuz yollarla elde edilmesini ve kötü amaçlarla kullanılmasını önlemek, hükümeti demokratik yollarla sorumlu tutmak ve etkin bir denetim oluşturmak için bilme hakkı demokratik bir hükümetin vazgeçilmez bir parçası olarak görülmelidir. Diğer bir deyişle, bilme hakkı demokrasinin bir parçası ve gereğidir. Yine önceki bölümlerde bahsedildiği gibi bu hak yönetimde şeffaflığın sağlanmasının temel araçlarından biridir.

Bilme hakkının bilgilenme ihtiyacına dayalı bir hak olduğu söylenmektedir. Başka bir deyişle, bilgilendirilme ihtiyacının bu hakkı doğurduğu söylenmektedir. Dolayısıyla temelde kamu yönetimi birimlerinin elinde bulunan tüm bilgiler ile bu birimlerin elinde bulunan çeşitli bilgi veya belgelerin ve buna ihtiyacı olan herkesin hak kapsamında olduğu sonucuna ortaya çıkmaktadır.

BEHK'nin 2. Maddesi, bu kanunun kapsamını, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetleri olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bu maddenin ikinci fıkrasında 3071 sayılı Kanun'un dilekçe hakkının kullanılmasına ilişkin hükümleri saklıdır. Kapsam bakımından bu düzenlemeden hareketle; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına yönelik vasiyet ve şikâyet şeklinde yapılacak başvuruların Bilgi

Edinme Kanunu kapsamına girmediği sonucuna varılabilir. 4982 Sayılı Kanun'un Bilgi Edinme Hakkına İlişkin 2. Maddesinin gerekçesi 3071 Sayılı Kanun ile ilgili hususları kapsamamakla birlikte, böyle bir düzenleme yapılarak bilgi edinme hakkının kullanılmasında talep ve şikâyet dilekçeleri iletebilecektir (Anameriç, 2004: 168-186).

BEHK'nin 2. Maddesine göre Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkının kapsamı, BEHK kapsamına giren kurum ve kuruluşlar, bilgi ve belgeler ile kişiler üçlü bir yaklaşımla incelenmiştir (Akşener ve Çakmakçı, Açıklamalı, 2004).

2.6.1. Kanun Kapsamındaki Kurum ve Kuruluşlar

BEHK 2. Maddesin'de uygulanacak hukuk kuralları yer alırken, kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi vermekle yükümlü olduğu ölçüde “kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde” yer almaktadır. Bilme hakkı, bu tür yasal ve teknik beyanlara gerek olmadığı için kapsam belirlemenin yeterli olmadığı unutulmamalıdır. Aslında BEHK'nin 3. Maddesi “Tanımlar”, “kuruluş ve kuruluşların” tanımını ayrıntılı olarak belirtmemekte, sadece kurum ve kuruluşların bu ifadeyi anlaması gerektiğini belirtmektedir (Şengül, 2005: 215-234).

Ayrıca, “Bilgi Verme Kanununun Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”in 2. Maddesi kapsamında kamu kurum ve kuruluşları hakkında bilgi edinme hakkı kapsamında daha özel hükümler getirilmiştir. Bu kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşları bilme hakkı kapsamında belirlenen düzenlemelere uygun olarak bilgi alma hakkı; kamu idaresi kurumları ile bunların merkezi yönetim kapsamındaki bağlı, ilgili veya ilgili kurum ve kuruluşlarını, ve Köyler ve bağlı ortaklıkları dışındaki mahalli idareler, İlgili veya ilgili kuruluşlar, sosyal güvenlik kuruluşları, üniversiteler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeler, İMKB ve TC Merkez Bankası dahil olmak üzere kamu tüzel kişiliğine sahip tüm kamu kurum ve kuruluşlarına uygulanır. Banka, kurumlar, araştırma enstitüleri, Üst kurullar, yönetim kurulları, şirketler, kuruluşlar, vakıflar ve kamu kurumu niteliğindeki diğer meslek kuruluşlarının faaliyetleri de bu kapsam içine girmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Kapsamın bu kadar belirlenmiş olduğu dikkate alındığında, yasama ve yargı organları, özel sektör kuruluşları, kamu hizmeti kapsamında imtiyazlı faaliyetlerde bulunan özel hukuk tüzel kişileri ve köyler bilme hakkının kapsamında değildir. Örnek olarak Bilgi Değerlendirme Kurulunun (BEDK) bazı kararlarından hareketle; yargıya örneğin Danıştay'ın ve özel hukuk tüzel kişiliğinden birine misalen herhangi bir kooperatifinin kanun kapsamına girmediklerini karar verdiği söylenmektedir. Aynı şekilde BEDK'nın bilgi edinme hakkı kapsamında, Başkanlık, ÖSYM, Bakanlıklar, Lise Müdürlüğü, Ulusal Tiyatro Müdürlüğü, TRT Müdürlüğü, Başkent Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Bankacılık Düzenleme Ankara

Odası gibi kurum ve kuruluşlar, Ticaret ve Mevzuat Bilgi verme yükümlülüğü olduğu bilinmektedir (Demirkıran vd., 2011: 170).

Bu noktada Türkiye Varlık Fonu Yönetim Anonim Şirketi (kısaca Türkiye Varlık Fonu) gibi bir siyasi parti veya kuruluş açısından değerlendirmek konuya açıklık getirmek açısından önemlidir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 3. Maddesinde siyasi parti, tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olarak tanımlanmıştır. Ancak Anayasa'nın 123. Maddesinde kamu tüzel kişiliklerinin kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulabileceği belirtilmektedir. Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilirken, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu siyasi partilerin kamu tüzel kişiliğine sahip olmalarını sağlamamaktadır (Karkın ve Zor, 2017: 25-44). Bu bağlamda, Anayasa'nın 123. Maddesi hükümleri ile birleştirildiğinde, siyasi partilerin kamu hukuku kişiliğine sahip olmadığı düşünülmektedir. Aynı şekilde Türkiye Varlık Fonu, 6741 sayılı Kanun kapsamında, T.C. Başkanlığı döneminde özel şirketler kapsamında bir kuruluş olarak nitelendirilebilir. Ancak 6741 sayılı Kanun'un 5. Maddesi, Türkiye Varlık Fonlarının belirli sınırlı işlemler için tüzel kişileri kullanacağını belirtmektedir. Bu anlamda Türkiye Varlık Fonu, Cumhurbaşkanlığı Sarayı bünyesinde olmasına rağmen, kamu tüzel kişiliği kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tanınmadığından özel hukuk tüzel kişiliği olarak değerlendirilmelidir (Anameriç, 2004: 168-186).

Görüldüğü gibi siyasi partilerin ve Türk varlık fonlarının kamu tüzel kişiliğine sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu anlamda BEHK kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının gerektirdiği kamu tüzel kişiliğine sahip olmayan siyasi partiler ve Türkiye Varlık Fonu BEHK kapsamına girmez.

2.7. Kanun Kapsamındaki Bilgi ve Belgeler

Bu Kanun kapsamındaki bilgiler BEHK Madde 3 (c) ile düzenlenmiştir. Bu nedenle bilgi; BEHK kapsamındaki kurum ve kuruluşların kayıtlarında yer alan çeşitli veriler olarak tanımlanmaktadır. Makale metninin birebir yorumlanmasında, bilgilerin kapsamı belirlenirken “veri” kelimesi kullanılarak bilgilerin kapsamının genişletilmeye çalışıldığı sonucuna varılmıştır (Yılmaz, 2015: 965-986).

BEHK Madde 3(d), belgeden ne anlaşılması gerektiğini belirtir. Gerektiğinde dosyalama; yazılı, basılı, çoğaltılmış belge, belge, kitap, dergi, broşür, çalışma, mektup, prosedür, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve videokaset, harita, elektronik olarak kaydedilmiş çeşitli Bilgi, haber ve veri taşıyıcıları metnin ana gövdesinde, kanun kapsamındaki belgelerin oldukça detaylı bir şekilde düzenlendiği görülmektedir (Anameriç, 2004: 168-186). Bilgi ve belgenin açıklaması Bilgi Edinme Kanunu Uygulama Yönetmeliğinde de bulunup; içerik kısmı netleştirilirken, BEHK'deki madde metnine bağlı olduğu söylenmektedir.

BEHK ve BEHKUY’de bilgi ve belgelerin kapsamı belirlenirken, özellikle belge tanımlanırken çok detaylı hükümler olduğu görülmektedir. Bu halde bulunan düzenlemenin, sayma suretiyle sınırlı biçimde belirlenmiş, yani numerus clausus biçimde olup olmadığı akla gelebilir. Ancak maksatlı yorumdan, BEHK’de bilgi ve belgelerin oldukça kapsamlı bir şekilde düzenlendiği kabul edilmelidir. Aslında bilgi kapsamı belirlenirken “veri” kelimesinin kullanılması bunun bir göstergesi olarak görülebilir. Bu açıdan bakıldığında, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerinden kaynaklanan her durumun bilgi ve belge olarak kabul edilmesi gerektiği, BEHK’nin bu kapsamdaki tüm bilgi ve belgeleri kapsadığı, BEHK’nin bilgi ve belgelerin tek bir şekilde hesaplanmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, kapsam içindeki kurum ve kuruluşlar, faaliyetlerine ilişkin verileri, veri işleme niteliğindeki bilgileri ve bu bilgileri içeren çeşitli belge veya taşıyıcıları, davacının kapsam dahilinde kullanması için talep edenin kullanımına sunmakla yükümlüdür (Durmuş, 2010: 78). Bu nedenle kurum ve kuruluşlar, tanımda yer alan bilgi ve belgelerin sınırlı bir şekilde düzenlendiği iddialarını reddetmemelidir.

BEHK’nin 3. Maddesinde yer alan kanunun çağın gerekleri ve teknolojik gelişmeler dikkate alınarak formüle edildiği söylenmektedir. Bu bağlamda çağa ayak uydurmak için “elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcıları” ifadesinin yanı sıra henüz icat edilmemiş veya bulunmuş olanlar da denilebilir. Henüz icat edilmemiş ancak henüz kullanımda olmayan Inside da dahildir. Bu alanda elektronik bilgi kaynakları için “çeşitli” ifadesinin kullanılmasının ihtiyatlı olduğunu, diğer bilgi kaynakları için ise böyle bir ifadenin hariç tutulduğunu ve “hepsi” ifadesinin daha uygun olacağını belirtmektedir (Yılmaz, 2015: 965-986). Bu görüş çerçevesinde değerlendirilebilirken, BEHK’nin hazırlanmasından bu yana teknoloji sektöründeki gelişmeleri göz önünde bulundurarak yasa koyucuların öngöründe bulundukları söylenmektedir. Çünkü günümüzde yaşanan kaynaklar çok sık değişim yaşamazken, teknoloji kaynakları her geçen gün değişmektedir.

Son olarak BEHK ve BEHKUY düzenlemelerine göre bilme hakkı kapsamındaki bilgi ve belgelerin, kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşlarının faaliyetleri, yani kamu hizmetleri alanı ile ilgili olması gerekir. Bu nedenle ilgili kurum veya kuruluşlardan bilgi ve belge talep edilebilmesi için, herhangi bir taşıyıcı unsura kaydedilmesi ve o taşıyıcı unsura kaydedilen bilgi ve belgelerin muhafaza edilerek kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılması gerekmektedir.

2.7.1. Bilgi Edinme Hakkını Kullanabilecek Kişiler

BEHK’nin 4. maddesi herkesin bilmeye hakkı olduğunu belirtmektedir. Bu haktan Türk vatandaşlarının yanı sıra Türkiye’de ikamet eden yabancılar ve Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı tüzel kişiler de yararlanabilir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Ancak, yabancıların bu haktan yararlanabilmeleri, ancak talep edilen bilgilerin kendilerine, Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı tüzel kişiler için ise faaliyet alanlarına uygun olması gerekir. Ayrıca, BEHK’ya göre,

yabancı kuruluşların veya tüzel kişilerin bilme hakkından yararlanabilmeleri mütekabiliyet koşullarına tabidir. Başka bir deyişle, yabancı tüzel kişilerin ve tüzel kişilerin bu haktan yararlanabilmesi için ilgililik şartına ek olarak mütekabiliyet şartı da getirilmiştir. Diğer bir deyişle BEHK'nin öngördüğü düzenlemede vatandaşların bilgi edinme hakları ile yabancılar arasında bir ayırım yapıldığını ve vatandaşların bilgiye erişim haklarına ilişkin daha geniş bir düzenleme yapıldığını belirtmekte fayda var.

Bu nedenle Türk vatandaşları veya Türk asıllı tüzel kişiliğe sahip herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. BEHK düzenlemeleri sözlü olarak değerlendirildiğinde, Türk vatandaşları ve Türk asıllı tüzel kişilerin kamuoyunu ilgilendiren bilgi ve belgeleri talep etmeleri halinde, bu bilgi ve belgelerle ilgili herhangi bir gerekçe gösterilmesine veya ilgi gösterilmesine gerek yoktur. BEHKUY'un 5. Maddesi, BEHK'nin 4. Maddesine benzer hükümler içermektedir ve BEHKUY'da yabancılara yönelik kısıtlamalar da yer almaktadır.

Ayrıca BEHKUY'un 5. Maddesine göre bilgi edinme hakkına ilişkin başvuruların Türkçe olması zorunludur (Durmuş, 2010: 80). Yabancılar için şartların yer aldığı maddelerde bu şart koşulmuş olmakla birlikte, vatandaşlar veya yabancılar için Türkçe olarak yapılan başvurular zorunlu olduğundan, vatandaşlar tarafından başka bir dilde yapılan başvurular dikkate alınmamalıdır. Ayrıca, yabancılar tarafından getirilen mütekabiliyet şartlarına giren ülkelerin Dışişleri Bakanlığı tarafından Resmî Gazete'de yayımlanacağına dair bir hüküm de bulunmaktadır (Erkan, 2017: 45). Dışişleri Bakanlığı, karşılıklılık ilkesi üzerine yaptığı araştırmalardan yola çıkarak konuyla ilgili bir tebliğ yayımlayarak karşılıklı ülkeleri belirlemiştir (19 Mayıs 2022 PERŞEMBE Resmî Gazete Sayı: 31840).

BEHK'ye göre yabancıların bilme hakkı kapsamında aranan mütekabiliyet şartlarına uyulmalıdır. Genel olarak mütekabiliyet ilkesi uluslararası hukukla ilgili bir kavramdır. Başka bir deyişle, karşılıklılık, en az iki ülke arasında geçerli olan ve bir ülkenin diğer ülke vatandaşlarına aynı nitelikteki hakların tanınmasını ifade eden bir ilke olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre mütekabiliyet, bir yabancıların bir ülkede, bulunduğu ülke tarafından yabancıya tanınan haklardan daha fazlasına sahip olmamasıdır (Dost, 2015: 1-37). Mütekabiliyet, ülkelerin yabancılara kendi ülkelerinde hak verirken kabul ettikleri bir ilkedir ve aslında ülkeler arası ilişkilerde eşitliği esas alır. Bu açıdan karşılıklılık ilkesi ulusal eşitlik ilkesinden kaynaklanmaktadır. Yabancı gayrimenkul veya tüzel kişilerin ikamet ettikleri ülkede kanunla tanınan haklardan yararlanabilmeleri için ilgili haklar ülke tarafından vatandaşlarına tanınmıştır. Bu durumda Türkiye Cumhuriyeti topraklarında bilgi edinme hakkından yararlanmak isteyen yabancı gerçek veya tüzel kişilerin bu haktan yararlanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına aynı hakların tanınması gerekir. Bu konuyla ilgili ikili anlaşmaları veya uluslararası anlaşmaları kabul eden ülkeler tarafından sağlanır.

BEHK, yabancıların bilgi edinme hakkının belirli koşullar altında tanınmasını öngörürken, 2709 sayılı Anayasa'nın 74. Maddesinde bu hakkın herkese tanınacağı belirtilmektedir (Ayanoglu, 2004: 45). Buradaki istisna, bilme hakkının anayasal temelini hukuki temelden sonra oluşmasından kaynaklanabilir. Zira bilgi edinme hakkı ile aynı maddede yabancıların dilekçe hakkına ilişkin sınırlamalar düzenlenirken, bilgi edinme hakkına ilişkin böyle bir sınırlama bulunmadığından, Anayasa'da bilgi edinme hakkına herhangi bir sınırlamanın olmadığı kabul edilmelidir. Normlar hiyerarşisine gelince, anayasa hükümlerinin açıkça dikkate alınması gerektiği için, vatandaşların ve yabancıların bilme hakkından eşit olarak yararlanmaları gerektiği söylenmektedir.

Ayrıca BEHK'de Türkiye'nin bilgi edinme hakkı ile ilgili uluslararası anlaşmalardan doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır. Bu anlamda bilme hakkı kapsamında uluslararası sözleşmelerde öngörülen yükümlülükleri yerine getirdiği söylenmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası bir sözleşmede bilme hakkı ve kapsamı daha geniş olarak tanımlanmışsa, bu sözleşmenin BEHK'den daha üstün olduğu kabul edilmelidir. Ancak bilme hakkı ve kapsamı daha dar tanımlanacak olursa, BEHK'nın geniş düzenlemelerine uygun hareket etmek bu hakkı korumanın en doğru yolu olarak kabul edilir.

Ne Anayasa ne de BEHK, bilgi edinme hakkının herhangi bir yararlanma koşulu gerektirmez. Ancak Türk hukuk sisteminin bazı hükümlerinde, bilgi talep edilen yetkili makamın belirli menfaat şartlarına tabi olduğu görülmektedir. Bu durumda ihtiyaç sahiplerine 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8 inci maddesine göre ücretli olarak belirlenen imar planı yapılır. Aynı şekilde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1020. Maddesinde, Tapu ile güvenilir bağlantısı olan herkesin Tapu Sicili bilgi ve belgelerine Tapu Sicil Memurluğu huzurunda ulaşabileceği ve örnekleyebileceği hükmü yer almaktadır (Bilgin, 2020: 339-385).

Yukarıda da bahsedildiği gibi bilgiye erişim hakkı, belirli bir menfaat durumu ile ilişkilendiriliyorsa ve açıklanması bekleniyorsa hakkın kullanılmasının yetkili merciin takdirinde olduğu anlamına geldiği söylenmektedir. Ancak, hukukla yönetilen demokratik ülkelerde bilgi edinme hakkının yürütmenin takdirine bırakılmaması gerektiği kabul edilmelidir. Bu itibarla BEHK bilme hakkında herhangi bir menfaat şartı olmadığı için demokratik ve yasal bir ülke olması gerektiği anlayışının benimsendiği söylenmektedir.

2.7.2. Bilgi Edinme Başvurusu Usulü

Bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, bilgi edinme hakkının kullanımının etkinliğinin, hızının ve doğru bilgiye erişimin ve belgelemenin sağlanması açısından önemlidir. Bu kapsamda belirlenen usul ve esaslar, BEHK bünyesinde bilgi vermekle yükümlü kişi ve kamu kurum ve kuruluşlarının uyması gereken usul ve esasları kapsamalıdır. Zira

bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar kamu görevlisinin veya başvuru sahibinin kişisel değerlendirmesine bırakıldığında kullanım hakkından beklenen sonuçların elde edilmesi mümkün olmayacaktır. Bu konuda bilgi edinme hakkının nasıl kullanılacağı belirlenmesi gerekmektedir (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612).

Bilme hakkının kullanılabilmesi için öncelikle bu hakkın kullanımı kapsamında bilgi vermekle yükümlü olan kurum veya kuruluşa başvuru yapılması gerekir. Bilgiye erişim başvurusu, içeriği itibariyle idari bir uygulamadır. Ancak burada şu noktalara dikkat etmekte fayda vardır. Yani idari bir başvuru niteliğindeki bilgi edinme hakkı kapsamındaki bir başvuru sadece bilgi edinme amaçlıdır. Bu durumda İYUK 10. Madde kapsamında yapılan idari bir başvuru olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. İYUK'un 10. Maddesi, aleyhine idari dava açılacak her konuda bir kişinin idari makama başvurusunu ve bu başvuruya ilgili idari makamın cevap vermemesi durumunda ne gibi bir işlem yapılması gerektiğini anlatır (Kaya, 2010: 61-75). Ancak BEHK tarafından düzenlenen bilme hakkı uygulaması bununla ilgili özel bir uygulamadır ve bu amaçla sınırlıdır. Ayrıca bilgi edinme başvurusunun hukuki sonuçları da BEHK'de belirtilmiştir. Bu nedenle bilgi edinme hakkı kapsamında yapılan başvuru reddedilirse, başvuru bilgi edinme amaçlı ise Bilgi Değerlendirme Komisyonuna başvuru yapılabilir veya idari yargı merciine dava açılmaktadır.

Bilgi edinme başvurusu ile İYUK'un 10. Maddesi kapsamındaki başvuru arasındaki farklardan biri, başvurunun reddedildiği idare ve kuruma yansımaktadır (Kaya, 2010: 61-75). Bilgi erişim başvurusunun reddedilmesi durumunda başvurunun yetkisi özellikle BEDK olarak belirlenir ve yönetim kuruluna başvuru yapılabilir. Tüm bu bilgiler ışığında, bilgi edinme başvurusu, İYUK'un 10. Maddesi kapsamında doğrudan idari işlem başlatabilecek bir idari işlem talebi niteliğinde olmasa da talep edilen bilgi veya belgelerin istenmesi için işlem yapılabilir. Bu açıdan bakıldığında bilgi edinme başvurusunun idari işlem tesisi başvurusu niteliğinde olduğu söylenmektedir. Ancak, İYUK'un 10. Maddesi kapsamında yapılmayan bir başvurunun idari işlem sayılmayan bilgiler için reddedilmesi gerektiğini doğru bulunmamaktadır. Buraya kadar idari davranış ve idari davranışı iki açıdan değerlendirip, sonuçlar çıkarabiliriz. Yürütme eylemi yoluyla, hukuk dünyasında değişikliklere yol açacak bir irade beyanı yapılır.

İdari eylemler ise, yürütme organının sunduğu kamu hizmetleri kapsamında kamu görevlilerinin kamu gücünü kullanarak belirli bir şekilde dış dünyaya yaptıkları eylemler olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, idari işlem tesis etmek için hazırlanan yazı, idari işlem olarak kabul edilebilir. Ancak şunu da söylemek gerekir ki her işlem idari işlem değildir. Bu anlamda idari işlemler ile idari işlemler arasında bir fark olduğu açıklanmalıdır. Bu gibi durumlarda, bilgi talepleri ve bu taleplerin reddedilmesi veya kabul edilmesi de gözden geçirilmelidir. Her ne kadar bilgi edinme başvurusunun idareden istenen bilgi ve belgelerin erişilebilir olmasını sağlamak için bir eylem oluşturmak üzere tasarlandığı söylenmektedir. Ancak, başvuruya istinaden yetkili merci

tarafından verilen kabul veya ret kararının niyet beyanı olarak kabul edilmesi gerektiği söylenmelidir. Ayrıca, bir başvuruyu kabul etmenin veya reddetmenin hukuk dünyasında değişikliklere yol açabileceği söylenmektedir. Ayrıca, özellikle bir başvurunun reddedilmesi durumunda, çalışmanın bir sonraki bölümünde tartışılacağı gibi, bir başvuruyu reddetme veya kabul etme kararının yasalık karinesinden yararlandığı ileri sürülebilir.

2.7.3. Başvuru Konusu

BEHK'nin 3. Maddesi, bilme hakkı kapsamındaki bilgi ve belgeleri açıkça düzenlemektedir. Bu noktada bir önceki çalışmanın başlığı altındaki açıklamalara başvurmak gerekmektedir. Bilme hakkı kapsamında başvuru konusunun, idari organın yürüttüğü idari faaliyetlere ilişkin her türlü bilgi ve belge olduğu belirtilmelidir. BEHK'nin içerdiği ancak bunlarla sınırlı olmayan çeşitli bilgi ve belgeler bilgi edinme başvurusunun konusunu oluşturmaktadır (Anameriç, 2004: 168-186).

BEHK'nin 7. Maddesinin birinci fıkrasına göre, bilme hakkı başvurusunun konusu, başvuruda bulunulan kurum veya kuruluşta var olan veya olması gereken bilgi veya belgelerle ilgili olmalıdır (Yağmurlu, 2007: 63-79). Bu açıdan bakıldığında, bilgi verme yükümlülüğü bulunan veya görevlerini yerine getirebilmek için bulunması gereken kurum ve kuruluşların elinde bulundurdıkları bilgi ve belgelerin bilme hakkı ve bilgi edinme hakkı kapsamına girdiği söylenmektedir. Bu alandaki hükümler de bilgi edinme hakkının kullanılmasını engelleyen kurum ve kuruluşlar için bir güvence teşkil etmektedir. Başvurunun alıcısı olan kurum ve kuruluşlar, talep edilen bilgi ve belgelerin eksik olduğunu veya istenen bilgi veya belgeler arasında olmadığını beyan ederek, başvuruya olumsuz yanıt vermelerini engeller. Ayrıca başvuruya konu bilgi veya belgeler, BEHK Madde 7(2) uyarınca ayrı ve uzmanlaşmış araştırma, araştırma, inceleme veya analizlerle üretilmiş türden olamaz (Yağmurlu, 2007: 63-79).

Bu tür bilgi veya belgelerin bilgi talebine sunulması mümkün değildir. Bu hüküm uyarınca, bu tür bilgi veya belgelerin talep edilmesi halinde bilgi talepleri reddedilebilir. Ancak bu tür bilgi ve belgelerin başvuru konusu dışında bırakılmasının bilgi edinme hakkının kasten ve kasten kısıtlanmasına yol açabilecek bir hüküm olduğu yönünde bir görüş de bulunmaktadır. Bu hükümde, ayrı veya özel araştırma, araştırma, inceleme veya inceleme sonucunda ortaya çıkabilecek bilgi veya belge taleplerinin, yürütme organına geniş bir takdir yetkisi verilerek reddedilebileceği açıktır. Bu durum, bilme hakkının kullanımını olabildiğince sınırlayabilecek bir hükümdür (Eyılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 46). Zira yazının metninde hangi durumlarda başvurunun reddedileceği tam olarak belirtilmemekte ve muğlak ifadeler bulunmaktadır. Bu bağlamda, ilgili düzenlemelerin yürütme organına yapılacak herhangi bir bilgi talebini, küçük bir araştırma, inceleme veya analiz yüküyle dahi reddedebileceğini belirtmek önemlidir.

Bu hüküm kapsamında, çoğu bilgi talebi, ilgili kurum veya kuruluş tarafından az miktarda araştırma veya inceleme gerektirebilir. Hatta hak konusu olacak bilgi veya belgeler doğrudan yetkili mercinin tasarrufunda olmayabilir. Bu şekilde getirilen düzenlemeler, kullanım hakkının kısıtlandığı bir durum olan sadece bu yöneticilere sunulan bilgi veya belgelerin talep edilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

BEDK, aldığı kararda, başvurunun içeriğinin genel niteliği dikkate alınarak, başvurunun özel inceleme veya araştırma veya inceleme gerektirmesi halinde başvurunun BEHK'nin 7. Maddesi uyarınca reddedilebileceğini söyler. BEHKUY'un 12. Maddesinde, ayrı veya uzmanlaşmış araştırma, araştırma, inceleme veya analiz yoluyla oluşturulabilecek bilgi veya belge başvurusunun başvuru konusu olamayacağı belirtilmektedir. Ayrıca, bu Yönetmelikte henüz tamamlanmamış veya tamamlanmamış bir işlemle ilgili olarak başvuru bilgi veya belgelerin başvuru konusu olmayacağı hükme bağlanmıştır. BEHK Madde 7(2) hükümlerine destek niteliğindeki bu hüküm ile uygulama kapsamının sınırlandırıldığı söylenmektedir. Aslında, BEHK'de, bekleyen işlemlere ilişkin bilgi veya belgeler açıkça hariç tutulmamaktadır (Yağmurlu, 2007: 63-79).

BEHK'nin 8. Maddesine göre, kamuya açık olarak yayınlanan bilgi ve belgeler, bilme hakkı kapsamına girmemektedir (Yağmurlu, 2007: 63-79). Kurum ve kuruluşlar tarafından yayınlanan yayınlar, broşürler, reklamlar vb. Başka yollarla kamuya açıklanan bilgi ve belgeler bilme hakkı kapsamına girmez. Bu nedenle bu tür bilgi ve belgeler başvuru konusu değildir. Ancak, BEHK tarafından yayınlanan veya kamuya açıklanan bilgi ve belgelere ilişkin bilgi veya belgelere erişim talep edilmesi halinde, başvuru sahibinin bilme hakkı kapsamında olması gerekir. Başka bir deyişle, ilgili kurum veya kuruluşun bu konuda başvuru sahibine cevap vermekle yükümlü olduğu belirtilmelidir.

Bu durumda, daha önce yayınlanmış veya yayın, broşür, reklam vb durumlarda kamuya açıklanmış bilgi veya belgelere erişim sağlanamayabilir. Daha önce kamuya açıklanmış bilgi veya belgelere erişimi etkileyen konulardan biri de kişinin ikametgahı ve coğrafi koşulları, eğitim durumu vb. Bu nedenle bazı kişiler açıklanan bilgi veya belgelerden daha önce yayınlanmış olsa dahi haberdar olmayabilir. Bu nedenle bilgi başvuruları bu yönde değerlendirilirken, başvuru sahibinin ikamet ettiği bölge ve diğer özel durum dikkate alınarak gerekli bildirimlerin başvuru sahibine yapılması ve bu bilgi ve belgelerin kopyalarının başvuru sahibine teslim edilmesi daha sağlıklıdır. Ayrıca daha çok hakların doğasına uygun yöntem uygulanmalıdır (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Bu durumda iş yükü artmamak kaydıyla ilgili kurum veya kuruluşun yapması gerektiği söylenmektedir. Bu sayede bilme hakkının beklenen yararlarını gerçekleştirmenin yanı sıra yönetime olan güveni de artırmaktadır. Ancak uygulamada, başvuru sahibinin özel durumu ne olursa olsun, çoğu zaman basılı başvuru formunun bile yeterli olduğu görülmüştür. Bu anlamda

başvuru formunun içeriğinin genişletilmesi ile başvuru sahibinin başvurudaki özel durumlarının yetkili mercie bildirilmesi gerektiği aşıkardır.

Kamuya açık bilgi ve belgelere gelince, durum kişisel bilgi ve belgelerden farklıdır. Çalışmanın önceki bölümlerinde ve başlığında da belirtildiği gibi, kişisel nitelikte olmaktan ziyade tamamen kamuya açık bilgi veya belgelerin talep edildiği durumlarda, başkalarına ait kişisel bilgi ve belgelere erişim talebinde yarar veya sebep aranmamalıdır.

Bilme hakkı kapsamında talep edilen bilgi veya belgelerde gizli veya yasaklanmış bilgiler de yer alabilir. BEHK'nin 28. Maddesine göre, bu durumda istenen bilgi ve belgeler, açıklanabilecek ve açıklanması yasak veya gizli olarak sınıflandırılabilir bilgi ve belgeleri içermekte olup, bunlar birbirinden ayrılabilen ve istenildiğinde birbirinden ayırt edilebilen bilgi ve belgeleri içermektedir (Anameriç, 2004: 168-186). Bu kapsamda gizli veya yasak bilgi ve belgeler başvuru sahibinin bilgisine sunulmamalıdır. Diğer bir deyişle, gizli bilgi veya belgeler bilgi talebine konu olamaz. Ancak açıklanabilecek bilgi ve belgeler varsa bunlar başvuru konusu olabilir. Ayrıca başvuru sahibine, bilgilerin belgeden ayrılmasının yasaklanması veya gizliliğinin gerekçeleri yazılı olarak bildirilmelidir. BEHK'nin 28. Maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, bu hüküm; bilgiye erişimin açıklanmasının kural, gizliliğin istisna olduğu dikkate alınarak, başvuru sahiplerinin başvurunun tamamına gizlilik gerekçesiyle olumsuz yanıt vermelerini engellemeyi amaçladığı, talep edilen bilgi veya belgeler, gizli veya açıklanması kanunen yasaklanmış bilgiler ile birlikte yorumlanabilecek düzeyde bilgi içeriyorsa ancak bildirilir.

2.7.4. Başvuru Şekli

Bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesi için bu kapsamda yapılan başvuruların belirli şartları taşınması gerekmektedir. Bilgi Edinme Hakkı kapsamındaki başvurularda izlenecek yöntemler ile başvuruların kayıt altına alınması ve takibi için zorunlu yöntemler BEHK Madde 6 “Başvuru İşlemleri”nde belirtilmiştir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Bu hüküm, BEHK'nın 6. Maddesinde yer almaktadır ve hakların özünden ziyade şekline ilişkin bir hükümdür (Yağmurlu, 2007: 63-79).

BEHK kapsamında bilme hakkının kullanılması için özel şekil şartlarını sağlayan yazılı bir başvuru, yani yazılı şekil ilkesi benimsenmiştir. Yazmak bir koşul olarak kabul edilse de bilme hakkının doğası gereği yazma, bilme hakkı kapsamında mutlak bir idari usul koşulu olarak görülmemelidir. Bu nedenle taşra teşkilatları veya mahalli idareler ile diğer kurum ve kuruluşlar, merkezi yönetim-toplum ilişkisinin birimi olarak sürekli olarak toplumla hareket etmekte ve kamuoyu ile bilgi alışverişinde bulunmaktadırlar. Toplumla paylaşılan bazı bilgi veya belgeler, bir kamu hizmetinin ifası için gerekli olan ilişkinin kurulmasında BEHK'nin 3. Maddesi kapsamındaki bilgi ve belgelerin kapsamına girebilir. Bu anlamda sözlü veya yazılı olarak sıkça talep edilen ve

kullanılan bilgi talepleriyle karşılaşılabilmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Bu nedenle sözlü veya yazılı olarak bilgi istenebileceği, ancak yetkili makamın bilme konusunda tereddüt etmesi halinde ilgili kişiye yazılı olarak talepte bulunabileceği ve yazılı talebi engelleyebileceği öngörülmüştür. Talepler, bilgi edinme hakkını kısıtlayan evrak haline gelir. Ayrıca, Başbakanlık genelgesinin “Dilekçe ve bilme hakkının kullanılmasına” ilişkin duyurusunda, “Ayrıca, dilek ve şikayetlerini kamu kurum ve kuruluşlarına sözlü olarak bildiren başvuru sahiplerine hoşgörölü ve güler yüzlü davranılarak yardımcı olunacağı” vurgulanmaktadır(Resmi gazete, 2004: 25356). Bilme haklarını sözlü olarak kullananlarına yönelik kolaylaştırıcı olması gereklidir.

BEHKUY’nin 9. Maddesi, bilme hakkının kullanılması kapsamında başvuruların yapılmasına ilişkin prosedürleri ayrıntılı olarak düzenler. Bu nedenle, gerçek bir kişi tarafından yapılan başvuruda başvuru sahibinin adı, imzası, ikamet veya iş adresinin yer alması gerekmektedir (Aydemir, 2019: 46). Tüzel kişiler için başvuru şartları, tüzel kişinin adı ve adresi, yetkili kişinin imzası ve yetkili kişinin yetki belgesidir. İlgili kurum veya kuruluşa şahsen başvurmanın yanı sıra elektronik ortamda veya posta yoluyla da başvuru yapılabilir ve bu şekilde yapılan başvuru ve belgenin kaynağının anlaşılmasında faydalı olacak bilgileri içermelidir.

Bilme hakkı kapsamında başvuru yapılırken BEHKUY ekinde yer alan form ile kanunda öngörölün konuyu içeren bir dilekçe kullanılabilir. Başvuruda dilekçe veya formun daktilo ile doldurulması veya bilgisayar çıktısının alınması gerekmemektedir. Açıkça yazmak ve doldurmak gerekli ve yeterlidir. Faks veya e-posta ile yapılan başvuruda kullanılan başvuru formu BEHKUY’a eklenmiş form kullanılarak yapılmalıdır (Aydemir, 2019: 46-47).

BEHK ve BEHUY tarafından belirtildiği üzere, talep edilen bilgi veya belgelerin bilgi talebi başvurusunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Bir bilgi başvurusundan zaman kaybını önlemek ve beklenen sonuçları elde etmek için, gerekli bilgi veya belgeleri gerektiği gibi belirlenir ve uygun düzenlemeleri yapılır. Bu durum BEHKUY’un 9. Maddesinde belirtilmiş olup, dilekçede (biliniyorsa) işlemin tarih ve miktarına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta, başvuru sahibinin ilgili işlemin tarihini ve miktarını bilmemesi durumunda, başvurusunun ilgili kurum veya kuruluş tarafından iş yükü veya eksikliği gerekçesiyle reddedilebileceğidir (Aydemir, 2019: 46-47).

BEHKUY’un 9. Maddesinde işlemin tarih ve miktarının belirtilmesi isteğe bağlı olup, kişinin işlemin tarih ve miktarını belirtmek zorunda olmadığı belirtilmelidir. Bu nedenle, başvuruyu kabul eden kurum veya kuruluş başvuruyu, yalnızca işlem tarihi ve işlem sayısının başvuruda belirtilmediği gerekçesiyle reddetmektedir ki bu da bilme hakkının önemli bir ihlali teşkil etmekte ve sözleşmenin özünü ihlal etmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Belirtilmesi gereken bir diğer husus da başvuru sahibinin bilgi edinme hakkı kapsamındaki bir başvuruda ister BEHK isterse de BEHUY’nin ilgili hükümlerinde bilgi veya belgelere erişim talebinde bulunmak

için herhangi bir neden belirtmek zorunda olmadığıdır. Bunun iler birlikte, bilme hakkı kapsamında yapılan bir başvuru gerekçe göstermekle yükümlüdür. Burada bilgi edinme hakkının amacına uygun olarak bu hakkın geliştirilmesinin sağlandığı söylenmektedir. Çünkü aksine bir hüküm, başvuru sahibine gerekçe gösterme yükümlülüğü getirecek ve kişi üzerinde baskı kurarak haklarını kullanırken red yolunu tercih etmelerine yol açacaktır. Bilme hakkı kapsamında yapılan başvurularda BEHKUY'un 11. Maddesinde engelliler için özel hükümler yer almaktadır (Aydemir, 2019: 50).

BEHK ve BEHUY, bilme hakkının kullanımı için kapsamlı uygulamalar yapmıştır. Yazılı başvuru ilkesi temel ilke olup, yazılı başvuru elektronik veya başka yollarla da yapılabilir. Diğer iletişim araçları, posta, mektup, faks, teleks, e-posta ve diğer iletişim araçları olarak anlaşılabılır. Ancak unutulmamalıdır ki, sözlü başvurular kanunen kabul edilmediğinden, telefon görüşmeleri diğer iletişim araçları arasında yer almamaktadır (Akyıldız ve Demir, 2011: 588-612). BEHK ve BEHUY'nin ortak temsillerini kullanarak, kişinin kimliği ve imzası ya da mektubun kaynağının belirlenmesine yardımcı olabilecek diğer bilgilerin hukuken tesis edilmiş olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla bilgi edinmek için başvuruda bulunulabilir. Günümüzde en akla yatkın ve kullanılabilir yöntemlerin e-posta ve faks olduğu düşünülmektedir.

BEHKUY'da yer alan yönetmeliğine göre, gerçek ve tüzel kişiler Yönetmelik ekinde yer alan formu doldurarak ve ilgili kurum ve kuruluşların bilgi birimlerine e-posta adreslerini göndererek başvuruda bulunabilirler (BEHKUY, 2015). Yine BEHKUY'a göre e-posta ile başvuru yapmak için başvuru tarihi, başvuru formunun kurum ve kuruluşun e-posta adresine ulaştığı tarih olmalıdır. E-posta yoluyla bilgi edinme başvurusu için, başvuruda bulunulan kurum veya kuruluş, başvuruyu e-posta veya normal yazılı olarak bildirebilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının e-posta adreslerini kendi web sayfalarında yayınlamaları bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir (Kaya, 2005: 25).

Yetkili makamların elinde bulunan bilgi ve belgelere erişimin sağlanması belirli koşullara tabi olabilir. Bunlardan biri başvuru ücretidir. Bilgi edinme talebinin amacına bağlı olarak, bu yönde yapılacak bir başvuruda talep edilen ücret, talepte bulunan kişinin mali kapasitesini zorlamamalı ve bu bağlamda kişinin bilgi edinme hakkını engelleyecek şekilde tasarlanmamalıdır. Ayrıca bilgi veya belgelere erişim başvuru ücretinin önceden belirlenmiş olması gerekir. Böyle bir kararın verilmesi, bireyleri idari ve kamu görevlilerinin kötü niyetlerinden, tutarsızlıklardan ve farklı ücret uygulamalarından koruma etkisine sahip olmakla birlikte, eşit erişim haklarına da katkı sağlamaktadır.

2.7.5. Başvuruların Cevaplandırılması

Başvuru yanıt süreci, BEHK kapsamında yapılan başvurunun kurum veya kuruluşun bilgi birimi tarafından kabul edilip işleme alınmasından sonra başlar. Önemi nedeniyle bilme hakkı

kapsamında yapılan başvurulara verilecek yanıtların tam, eksiksiz ve talep edilen bilgi veya belgelerle doğrudan ilgili olması gerekir. Bilgilendirme başvuruları mevzuat çerçevesinde olumlu veya olumsuz olarak yanıtlanabilir. Başvuruların cevaplanmasında keyfi uygulamaları önlemek için kurallar getirilmelidir.

BEHKUY'nin 18. Maddesi, bilgi taleplerine nasıl cevap verileceğini belirtir (Aydemir, 2019: 53). Bilgilendirme başvurusunu kabul eden kurum veya kuruluş, başvurunun kabul edilebileceğini belirledikten sonra değerlendirme durumuna göre yazılı veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirir. Başvurunun cevaplandığı tarih, yetkili makamın cevap verdiği tarihtir. Ayrıca kişilerin sözlü olarak bilgi alma imkânı olmadığı gibi ilgili kurum veya kuruluşların başvuru sahiplerine sözlü olarak cevap verme hakları da bulunmamaktadır. Elektronik ortamda yapılan bilgiye erişim talepleri elektronik veya yazılı olarak cevaplandırılabilir. Faks ile yapılan başvurularda, başvuru sahibi faks yoluyla yanıt isterse, başvuru sahibi yanıtın gönderileceği faks numarasını başvuruda belirtmek zorundadır. Ancak kurum veya kuruluş başvuruda faks numarası belirtilmiş olsa dahi başvuruya elektronik veya yazılı olarak faks yoluyla cevap verebilir (Aydemir, 2019: 25).

İstenen bilgi ve belgeleri elinde bulunduran kurum veya kuruluş, talep edilen bilgileri içeren belgelerin onaylı suretlerini başvuru sahibine vermek zorundadır. Ancak bilgi veya belgelerin niteliği gereği bir nüshanın temin edilemediği veya nüshanın aslına zarar verebileceği durumlar olabilir. Bu durumda ilgili kurum veya kuruluş, başvuru sahibine belgelerin asıllarını inceleme ve yazılı veya basılı belge şeklinde not alma imkânı vermelidir. Talep edilen bilgi veya belge kayıt şeklinde ise başvuru sahibinin dinleyebilmesi sağlanmalıdır. Başvuru sahibinin bilgi veya belgeleri video kaydı şeklinde izleyebilmesi sağlanmalıdır. Bir başvuruya yanıt verilirken, bilgi veya belgenin sağlıklı bir şekilde sunulması için ilgili birimin yanıt vermesi gerektiği kabul edilmelidir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

BEHUY'nin de bu konuda hükümleri vardır. Bu nedenle, başvurunun kabul edildiği ve ön değerlendirme incelemesine tabi tutulduğu durumlarda Bilgilendirme Birimi'nin başvuruya yanıt vermek zorunda olmadığı değerlendirilmektedir. Talep edilen bilgi veya belgelerin, başvurunun ilk inceleme aşamasından sonra ilgili kurum ve kuruluşun bulunduğu birimin herhangi bir biriminden bilgi birimi tarafından ilgili birime gönderilmesi gerekir. Bu durumda bilgi birimi başvuruyu yazı ile birlikte iki iş günü içinde ilgili birime gönderir ve başvurunun cevabı ilgili birim tarafından hazırlanır. Bilme hakkı kapsamında yapılan başvurular, talep edilen bilgi veya belgelerin niteliğine göre kurum ve kuruluşlardan da olumsuz yanıt alabilmektedir (Aydemir, 2019: 53).

Bilme hakkı kapsamında olumsuz cevap verilebilecek haller BEHUY ve BEHK tarafından düzenlenmiştir. Bu iki kanun ve yönetmelik birlikte değerlendirildiğinde başvurunun reddinin temel şartının bilgi talebine konu bilgi ve belgelerin sınırlar içinde olduğu görülmektedir.

Burada ayrıca İdarenin cevap verme görevi kapsamında her bir başvuruya olumlu mu yoksa olumsuz mu yanıt vermesi gerektiği de incelenmelidir. Danıştay 10. Oturumunda, BEHK'nin 5. ve 11. Maddeleri uyarınca, İdarenin her bir bilme hakkı başvurusuna BEHK kapsamındaki başvurunun zımnen reddi yerine olumlu veya olumsuz yanıt vermesi gerektiğine karar verdi (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

BEHK'nin 11. Maddesi, bilme hakkı kapsamında yapılan başvuruların yanıtlanma süresine ilişkin temel kuralları düzenlemektedir. Bu kural uyarınca kurum ve kuruluşlar, başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde talep edilen bilgi veya belgelere erişim sağlamakla yükümlüdür (Yağmurlu, 2007: 63-79). Ancak, talep edilen bilgi veya belgelerin başvuru yapılan kurum veya kuruluş içindeki diğer birimlerden temin edilmesi veya başvuruya ilgili diğer kurum veya kuruluşlardan tavsiye alınması gerekiyorsa veya başvuruda istenen bilgi veya belgelerin başvurunun içeriği birden fazla kurum veya kuruluşu içeriyorsa, durumların mevcut olması halinde bilgi veya belge edinme süresi otuz iş günüdür. Bu durumda başvuru sahibine uzatılan yanıt süresinin yazılı olarak ve nihai olarak temel yanıt süresi dolan on beş iş günü içinde bildirilmesi gerekir.

2.7.6. Bilgi Edinme Hakkının Sınırlılıkları

Kamu yönetiminin belirli alanları, önemlerinden dolayı gizli olarak kabul edilir. Bu anlamda milli ve sosyal güvenliğin korunması, iç ve dış ilişkilerin korunması gibi kamu sırrı niteliğindeki alanların yanı sıra, kişilerin özel hayatlarının güvence altına alınması ve bunların ifşa edilmemesi gibi özel mahremiyet alanlarının da bulunduğu söylenmektedir. Muhtemelen, bir bilgi talebi ile devletin veya bireyin yasal olarak korunan çıkarları arasındaki zaman zaman çatışma, kamu ve özel sırlar arasındaki ayrımın önemli bir nedenidir. Genel olarak bakıldığında bilgiye erişim ve bilgiye erişimin sınırlılıkları konusunda tartışılan önemli konuların başında bu iki kavramın her zaman ön planda olduğu söylenmektedir.

Kamusal veya özel sırların kabul edilmesinin bir yanda ulusal çıkarları, diğer yanda kişisel çıkarları koruduğuna inanılmaktadır. Bu anlamda, gizli sayılan alanlara ilişkin bilgi ve belgelerin bilme hakkının kapsamına girmemesi gerektiği sonucuna varılabilir. Ancak bilgi edinme hakkının korunması ve kamu yönetiminde açıklığın sağlanması açısından sınıflandırılmış sayılan bu alanların sınırlarının iyi belirlenmesi gerektiği söylenmektedir. Aksi takdirde başta bilgi edinme hakkı olmak üzere hakların etkin kullanımı engellenebilir. Bu anlamda, bilme hakkının gizlilik sınırının belirlenmesinin yanı sıra, bilme hakkının etkin ve doğru kullanımını sağlamak için bazı koruyucu tedbirlerin getirilmesi gerektiği söylenmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de yürürlükte olan 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nda bilgi edinme hakkının kısıtlanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır (Döner, 2010: 67). Ayrıca hakların korunması amacıyla, bilgi talebinin reddedilmesi

durumunda, sadece bu konuda denetim yapmak üzere bir Bilgi Değerlendirme Kurulu (BEDK-Kurul) oluşturularak itiraz olanağı da sağlanmaktadır.

Bireylere tanınan hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, toplumların ve devletlerin varlığı ve devamı için gerekli görülmektedir. Ancak demokratik bir toplumda bu sınırlar önceden belirlenmiş kurallara uymak zorundadır. Hak ve özgürlüklerin keyfi olarak sınırlandırılmaması ve sınırlamaların istisnai düzeyde tutulabilmesi için hukuk devleti ilkesi uyarınca dikkate alınması gereken birkaç husus bulunmaktadır. Türk hukuk sisteminde hak ve özgürlüklere ilişkin kısıtlamalar, hukukun üstünlüğü ilkesine göre önceden belirlenmiştir. Hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamalar Anayasa'nın 13. Maddesinde yer almaktadır. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklere getirilen kısıtlamaların öncelikle kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

Ancak önerilecek kısıtlama ancak anayasadaki hak ve özgürlüklere ilişkin maddelerde belirtilen gerekçelerle yapılabilir. Kısıtlamalar demokratik bir sosyal düzenin gereklerini ihlal etmemelidir. Ayrıca kısıtlamalar, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmamalı ve ölçülülük ilkesini ihlal etmemelidir. Ayrıca bu kısıtlamaların Anayasa'nın lafzına ve ruhuna ve ülkeyi kanunla yönetme gerekliliğine aykırı olmaması gerektiği söylenmektedir.

Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik ve açık bir yönetim için kamu idaresinin elinde bulundurduğu bilgi ve belgelerin hukuken herhangi bir engel olmaksızın ihtiyacı olan herkese ulaştırılması gerektiği kabul edilmelidir. Ancak idari şeffaflığın sağlanması açısından idarenin elindeki tüm bilgi ve belgelerin istisnasız olarak bireylere sunulması, sosyal sistemin sarsılmasına ve uluslararası ilişkilerin dengesinin değişmesine neden olabilir. Bu bağlamda, bilgi edinme hakkı demokratik yönetimlerde evrensel bir hak olarak kabul edilirken, kamu düzeninin sağlanması ve ulusal güvenliğin sağlanması gibi amaçlarla kullanımına sınırlamalar getirilebilir. Bu itibarla, bilgi edinme hakkının yetkili merciin elinde bulunan tüm bilgi ve belgelere erişim hakkı olarak tanımlanamayacağı gibi bu şekilde de ifade edilemeyeceğini belirtmek gerekir. Yani bilme hakkı diğer haklar gibi mutlak bir hak değildir. Düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamına girdiği düşünülen bilme hakkının her zaman kişilere sınırsız hareket etme olanağı vermediğini özellikle eklemek gerekir. Çalışmanın önceki bölümlerinde tekrar tekrar belirtildiği gibi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin başladığı yerde bireylerin hak ve özgürlüklerinin bittiği kabul edilmelidir. Bu, yasalara, haklara ve özgürlüklere saygı göstermenin bir gereğidir.

Bu formülasyon bilme hakkı ile birlikte değerlendirildiğinde, kamu idaresinin elinde bulunan bilgi veya belgelerin elde edilmesinde şahsi menfaat ile bilgi ve bilgilerin ifşa edilmemesinde idarenin kamu menfaati arasında hassas bir denge olduğu sonucuna varılabilir. Başka bir deyişle, kamu yararının kişisel çıkardan daha ağır bastığı durumlar olmaktadır. İdarenin açıklığını sağlamak amacıyla idarenin elinde bulunan çeşitli bilgi ve belgelerin kamuoyuna açıklanması sakıncalı sonuçlara yol açabilmektedir. Sonuç olarak, özel ve gizli bilgi ve belgelere erişim özgürlüğü

kısıtlanmıştır. Ancak sınırlama, hakkın özüne dokunmamalı, yani hakkı ihlal edici nitelikte olmamalıdır.

Bu kabulden hareketle 4982 sayılı BEHK'nin bilgi edinme hakkına bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Bilme hakkının sınırları, BEHK 'nin 4. Bölümünde yer alan Madde 15 ve 28 arasındaki hükümlerle tanımlanmaktadır (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Sınırlayıcı hükümlerin çokluğu dikkate alındığında bu konuda ayrıntılı düzenlemelerin yapıldığı söylenmektedir. Ancak kısıtlayıcı maddelerin gündeme getirdiği konuların çoğu BEHK veya başka herhangi bir mevzuatta tanımlanmadığından ve birçoğu soyut kavramlar olduğundan yorum ve uygulamada çelişkiler olabilir.

2.7.7. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

Bilgi edinme hakkı değerlendirilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Buna dayanarak Türk hukuk sistemi, bilgi edinme hakkının kullanımını güvence altına almak için Bilgi Edinme Değerlendirme Komitesi'ni (BEDK) kurmuştur. Bu nedenle, bilme hakkı kapsamında yapılan başvuruları reddedilen kişiler, yalnızca bu hak kapsamında yapılan başvuruları inceleyen BEDK'ya itiraz etme olanağına sahiptir (Aydemir, 2019: 57).

Yönetim Kurulu'nun sorumluluk kapsamı BEHK Madde 14(1) ile belirlenir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Dolayısıyla Komisyonun görevi, kurum ve kuruluşların bilgi edinme hakkı kapsamında yapılan başvurulara itiraz edildiğinde bu kapsamda alınan kararları gözden geçirmek ve bilgi edinme hakkının kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılmasına karar vermektir. Ayrıca, Komitenin görev ve yetkileri, 7 Haziran 2006 tarih ve 26191 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bilgi Değerlendirme Komitesinin (BEDKÇUEHY) Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 4. Maddesinde detaylandırılmıştır (Aydemir, 2019: 57-58).

Bu noktada BEHK kurulunun görev alanındaki değişikliklerden önce bu hükme değinmek gerekmektedir. BEHK'nin itiraz yetkisinin kapsamı, BEHK'nin 16. ve 17. Maddelerinde getirilen istisnalar ile sınırlı iken, Yönetmelik, 22 Aralık 2005 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 5432 Sayılı Kanun'un 1. Maddesi uyarınca değiştirilmiştir. 26001 sayılı gazetede ise kurula itiraz olasılığı üzerindeki kısıtlamalar kaldırıldı (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Ancak, muhalefete ilişkin olarak yönetim kurulunun sorumluluklarının kapsamına ilişkin BEHKUY'un 25. Maddesi ve diğer maddelerinde, 5432 sayılı BEHK Kanununda değişiklik yapılmadan önceki hükümlere göre düzenlenmiş olup, BEHK değiştirilse de BEHK, Değişiklikler kapsamında BEHKUY'da görülecek Bir şey değişmedi. Bu bağlamda BEHK Yönetim Kurulu'nun normatif hiyerarşi ilkesine dayalı görev tanımları kuşkusuz geçerlidir; bu konuda BEHKUY'un 25. Maddesindeki hükümler ve diğer hükümlerin kesinlikle dikkate alınmaması gerekir.

Daha önce de belirtildiği gibi, bilgi kullanım hakkının sağlanması için yönetimin bu uygulamalara tepkisini izleyebilecek bir sistemin olması gerekmektedir. Sistem, bilgi edinme hakkının etkin ve verimli kullanılması için de gereklidir. Bilgi edinme hakkının kullanımını denetleyecek ombudsmanlar, özel sorumluluklara sahip komiteler, bağımsız idari makamlar veya mahkemeler olabilir. Ancak Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı denetim sistemi, bu alana tahsis edilmiş bir bilgi değerlendirme komitesi kurularak oluşturulmuştur (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Bilgiye erişim hakkının kullanımına kendini adanmış kurumların varlığı, bilgi edinme hakkının beklenen etkinliğine katkıda bulunmaktadır. Nitekim, bilme hakkı kapsamında başvuruda bulunan kişiler, başvurularının reddedilmesi durumunda uzun prosedürlere dayanmadan, bu kapsamda itirazda bulunan kurumlar tarafından artık işlem görebilmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

Ancak, kurulun niteliğini belirlemek önemlidir. Bu anlamda BEDK, bir ombudsmana veya bağımsız bir idari makama, diğer bir deyişle düzenleyiciye benzetilebilir. Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunun 5 inci maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca, idari görevlere ilişkin şikâyet üzerine, idari organın çalışmalarını hukuka ve tarafsızlığa uygun olarak yürütür (Odyakmaz, 2013: 26). İnsan haklarına dayalı adalet anlayışına uygun olarak yürütme ve yürütme organlarına yönelik inceleme, araştırma ve tavsiye görevlerini yerine getirir. Bağımsız idari otoriteler yönünden ise mevzuatta belirli bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu kuruluşların belli başlı özellikleri dikkate alınarak, bir sonuca varılabilir. Bağımsız idari organların temel özellikleri bağımsızlık, tarafsızlık, denetim yetkisi, gözetim ve denetim yetkisi ve yaptırım gücüdür (Eğeliği, 2022). Bağımsız idari kurumların, bilinen klasik kamu yönetimi teşkilatının dışında kalan, kendine has özellikleri olan idari kurumlar olduğu söylenmektedir. Bu kurumların politikacılara güvensizlik ve hükümetin kontrolü nedeniyle ortaya çıktığı söyleniyor. Ayrıca siyasi etkiden uzaklaşmak için kurulan bağımsız bir idari kurumun denetiminin de kendi kurallarına tabi olduğu söylenmektedir. Bunu sağlamak için, yönetim organından bağımsız olma özelliği taşıyan bağımsız bir yönetim organında, yönetim biriminin üyeleri belirli bir süre içinde seçilir ve süresi dolana kadar görevden alınmaz. Dolayısıyla bağımsız idari mercilere üye olarak seçilen veya bu kurumlara bilirkişi olarak atanan görevlilerin kamu yönetiminde diğer kamu görevlilerine göre daha güvenli bir konumda oldukları ve hükümet politikalarına aykırı işlem ve eylemlerinde tamamen bağımsız hareket ettikleri ifade edilmektedir. Bu şekilde rahat çalışabilme imkânı, bu yürütme organlarının bağımsızlığının sağlanması açısından önemlidir.

Bu bağlamda BEDK'nın mahiyetinin incelenmesi gerekirse hem örgütsel hem de işlevsel olarak bağımsız bir otorite olduğu söylenmektedir. Bu dönemde yönetim kurulu üyelerinin görev süreleri ve görevden alınmamaları BEHK tarafından belirlenmiştir ve bu ihraç onların organik bağımsızlığını yansıtmaktadır. Ayrıca, işlem ve eylemlerinin yürütme organının hiyerarşisi ve

vesayetinin dışında olduğu söylenir. Ayrıca, Yönetim Kurulu'na hiçbir organ, kurul, merci veya kişinin emir ve talimat veremeyeceği şartıyla BEDK'nın işlevsel bağımsızlığını yansıtmaktadır.

Bunun yanı sıra, bağımsız bir yürütme organının düzenleme yetkisine sahip olduğu söylenir ve yönetim kurulunun bu yetkiye sahip olduğu kabul edilir. Bu bağlamda Komisyon, ilke olarak, itiraz başvuruları için ücret miktarını, çalışmanın önceki bölümünde “Başvuru Ücretleri” başlığı altında açıklandığı gibi belirlemiş ve düzenleyici işlem yapma yetkisini göstermiştir. Ancak, kurulun talep ettiği bilgi ve belgeleri kurum ve kuruluşlara gönderme yükümlülüğü dikkate alındığında, kurulun kurum ve kuruluşları izleme ve faaliyetlerini inceleme yetkisine sahip olduğu söylenmektedir. Kurulun yaptırım uygulama ve yargı mercilerine karşı belirli yaptırımları uygulama yetkisine sahip olduğu düşünüldüğünde BEDK'nın bağımsız bir yürütme organı olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetim kurulunun bileşimi, BEHK'nın 14. Maddesinin 2. paragrafında belirtilmiştir. Bu nedenle Yargıtay ve Danıştay tarafından kendi kurumları içinden biri ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa alanında profesör veya doçent unvanına sahip birer aday olmak üzere iki aday sunulur. Türkiye Barolar Birliği tarafından seçilmeye hak kazanmak için Avukat-Başkan üyelerinden biri, ikisi aday, ikisi genel müdür düzeyinde ve biri tarafından atanan olmak üzere dokuz üyeden oluşur. Başkan, yargıçlar arasından seçilen Başsavcının önerisi üzerine Bakanlık bünyesinde icracı bir pozisyonlardan seçilir. Yönetim kurulu üyelerinin seçimi ilgili personel tarafından onaylanmalıdır.

BEHK Madde 14(2), yönetim kurulunun oluşumunu düzenler (Eğeliği, 2022). Bu nedenle Yargıtay ve Danıştay tarafından kendi kurumları içinden birer üye ceza hukuku, idare hukuku ve Anayasaya uygun ve Türkiye Barolar Birliği tarafından atanmaya hak kazanan üyelerden biri Avukat Başkanlığına seçilen ikisi aday, ikisi genel müdür düzeyinde olmak üzere dokuz üyeden ve bunlardan biri, hâkimler arasından seçilen Başsavcının tavsiyesi üzerine, Bakanlık bünyesindeki icracı bir pozisyonlardan Başkan tarafından seçilir. Yönetim kurulu üyelerinin seçimi ilgili taraflarca onaylanmalıdır.

Literatürde yönetim kurulu yapısına ilişkin bazı değerlendirmeler bulunmaktadır (Aydemir, 2019: 60; Kaplan ve Altuk, 2021: 45; Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Bir görüş, yönetim kurulu üyelerinin bilgi ve mesleki dağılımının son derece olumlu olduğu, bir diğer görüş ise kurulun oluşumunda siyasi güce ağırlıklı ve olumlu bir rol verildiğidir. Bu açıdan bakıldığında, yönetim kurulunun yapısı itibarıyla hem akademik hem de siyasi boyutları içerdiği söylenmektedir.

Yönetim kurulu üyeliğine seçilenlerin görev süresi dört yıl olarak belirlenir, ancak süresi dolan üyelerin yeniden seçilebilmeleri öngörülmektedir. Görev süresi dolmadan kurul üyeliğinden ayrılan kişinin yerine aynı usule göre yeni üye seçileceği ve bu yeni seçilen üyenin yerine seçilen

üyenin göreve başlayacağı belirtildi. Ayrıca, önceki Yönetim Kurulu üyelerinin görevlerine, yeni seçilen yönetim kurulu üyeleri göreve başlayana kadar devam edeceği belirtilmiştir.

BEDKÇUEHY'nin 9. Maddesinde yönetim kurulu üyelerinin içlerinden birini başkan olarak seçmesi öngörülmüştür (Aydemir, 2019: 60). Bu nedenle, yönetim kurulunun her üyesi başkan adayı olabilir ve diğer üyeler de başka bir üyeyi başkan adayı olarak gösterebilir. Başkanın yokluğunda toplantıya hazır bulunan en yaşlı üye BEDKÇUEHY'nin 10. Maddesinin 2. fıkrası uyarınca başkanlık eder.

BEHK'nin 14. Maddesinin 6. Fıkrasında BEDK üyelerinin huzur hakkı alacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Yönetim Kurulu üyelerinin görev yaptıkları her gün için hedeflenen rakamın (3000) üzerinde huzur hakkı alacağı belirlenmiştir. Üyeye ödenmesi beklenen huzur hakkı, damga vergisi dışında indirilemez (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Ayrıca, fiili çalışılan gün sayısı üzerinden hesaplanan devam maliyetinde bir sınır vardır. Bu nedenle yönetim kurulunda ayda dört günden fazla fiilen çalışanlardan huzur hakkı ödenmez.

BEHK'nin 14. Maddesine göre BEDK'nın ayda en az bir kez toplanması zorunludur. Ayrıca Başkanın çağrısı üzerine her zaman toplanabilir. Ayrıca BEDK belirleyeceği konularda komiteler ve çalışma grupları oluşturabilir. Ayrıca BEDK gerekli gördüğü takdirde ilgili bakanlıklar ve diğer kurum ve kuruluşlar ya da STK'ların temsilcileri de BEDK toplantılarına bilgi için davet edilebilir (Yeşilbaş, 2008: 155).

BEHKUY'un 26. Maddesine göre, BEHK'nin bilgi edinme hakkının kısıtlanması nedeniyle bir başvuruya itiraz edilmesi halinde, Yönetim Kurulu, başvuran kurum veya kuruluştan çeşitli bilgi veya belgeler talep edebilir. Kurulca talep edilen bilgi ve belgeleri 2 iş günü içinde ibraz etmekle yükümlüdür (Aydemir, 2019: 62). Ayrıca Komite, itirazı incelerken başvuru sahibi, kurum veya kuruluşun muhalefete ilişkin yazılı veya sözlü beyanlarına ve konuyla ilgili uzman görüşüne başvurabilir. Buna göre Komite, konuya ilişkin değerlendirmesinde gerekli gördüğü diğer kontrolleri de yapabilir.

BEDKÇUEHY'nin 7. Maddesine göre en az altı üye toplayabilir. Ayrıca karar yeter sayısı beştir. Ayrıca üyelerin oy kullanmaktan kaçınma hakları yoktur. BEDKÇUEHY'nin 14. Maddesine göre Kurul gündemdeki konuları sırayla görüşür (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Ayrıca, yargılama usullerine ilişkin kanunda yer alan hükümlere benzer hükümler öngörülmek suretiyle, başkan ve üyelerin kendilerini, eşlerini, üçüncü veliden küçük kan hısımlarını, ikinciden küçük kayın hısımlarını ilgilendiren kurul toplantılarına katılmalarına izin verilmemektedir. Gündem maddesinin müzakeresi bittikten sonra oylama yapılır ve sonunda başkan oy kullanır. Komite

üyeleri, raportörler, belirlenen kişiler ve yönetim kurulu tarafından davet edilen kişiler dışında, yönetim kurulu toplantılarına oy hakkı olmayan delege olarak katılamazlar.

BEDKÇUEHY'nin 15. Maddesine göre BEDK tarafından alınan kararlar toplantı tutanağına geçirilir (Yeşilbaş, 2008: 155). Kayıtların içeriği de düzenlenir. Bu nedenle, taslak toplantı tutanağında itirazın sicil numarası, itiraz eden, itiraz edilen kurum veya kuruluş, vekil veya temsilcinin adı veya unvanı ve adresi yer almalıdır. Kararın sonucu, kararın tarihi ve kararın oybirliğiyle mi yoksa oy çokluğuyla mı alındığı. Hazırlanan tutanaklar başkan ve üyeler tarafından imzalanmalıdır.

BEDKÇUEHY'de ayrıca yönetim kurulu kararlarında yer alması gereken hususlar ve bunların nasıl muhafaza edileceği de yer almaktadır. BEDKÇUEHY'nin 16. Maddesi uyarınca, Yönetim Kurulu kararında, itirazın sicil ve karar numarası, taraflar ile varsa vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadı veya unvan ve adresleri, raportör tarafından incelenir (Yağmurlu, 2007: 63-79). Ayrıca itiraz, itirazın özeti, kararın hukuki dayanağı, karar ve kararın gerekçeleri, karar tarihi, kararı veren toplantıda hazır bulunan başkan ve üyelerin ad ve soyadları, varsa imzaları, karşı oyları da inceleme altındadır. Yönetim Kurulu tarafından alınan kararlar, Yönetim Kurulu Sekreterliği dosyalarında saklanır. Ayrıca kararın bir nüshası retçilere ve ilgili kurum veya kuruluşlara gönderilir.

BEHKUY'un 26. Maddesi, kurum veya kuruluşlar için Yönetim Kurulu'na gizli bilgi ve belgelerin verilmesi yükümlülüğünü tesis etmekte olup, bu bilgi ve belgeler kapsamında Yönetim Kurulu da BEDKÇUEHY'nin 17. Maddesi uyarınca gizliliği korumakla yükümlüdür. Bu nedenle, ilgili kurum veya kuruluşlar tarafından Kurula gönderilen bilgi veya belgeler ile itirazların çözümü kapsamında elde edilen görüş, değerlendirme ve incelemeler kapsamında, Kurul üyeleri, raportörler ve personelin belirli bir gizlilik derecesine sahip olması ve koruma ve saklama gizlilik ilkesine uymaktadırlar (Aydemir, 2019: 60).

Bu yükümlülüğün sadece yönetim kurulu üyeleri için geçerli olmadığı, raportör ve bu bilgileri derleyen ve değerlendiren herkesi kapsadığı görülmektedir. Ayrıca bu yükümlülük, başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile diğerlerinin ayrılmasından sonra da devam eder. Ancak Yönetim Kurulu, ilgili kurum veya kuruluşa ulaşan bilgi ve belgeleri, itirazın sonuçlanmasından sonra gizliliğini koruyarak uygun yere teslim etmekle yükümlüdür. BEDKÇUEHY'nin 17. Maddesinde belirtilen yükümlülüklerin ihlali durumunda nasıl hareket edileceği sorusu akla gelebilir. Bu durumda, BEDKÇUEHY'nin 2. Maddesinin dayandığı hükmün 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Yasası olduğundan hareketle BEHK'nın 29. Maddesinin sonuçlandığı kabul edilmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56).

2.7.8. Bilgi Edinme Hakkının İhlalinin Cezai Hükümleri

Bireylerin günlük hayatlarını etkileyen yürütme organı, kişisel bilgilerin elde edilmesi ve saklanması konusunda toplumdaki en güçlü bilgi tekeline sahiptir. Bu yetkinin bireylerle paylaşılabilmesi için bilgi edinme hakkının korunmasının sağlanması, bireylerin yönetime etkin katılımı ve denetimi için gerekli bir unsur olarak görülmekte olup, kamu yöneticilerinin de bu hakkın kullanımına saygı göstermelidir. Gücün dağılımı olan bilme hakkı ile yönetim ve iktidardan vazgeçmek istemeyen kişiler bu konuda çekimser kalabilirler. Bu fiillerin önüne geçilebilmesi için, kuralların ihlal edilmesi halinde, hukuken tanınan hakların kullanılmasında etkin sonuçların elde edilmesi için gerekli bir koşul olan yaptırımların geri dönüşü öngörülmelidir. BEHK'nin 29. Maddesi de bu konuda hükümler içermektedir. Bu nedenle, BEHK'in yürütülmesinde ihmal, ihmal veya kasten hareket eden memur ve diğer kamu görevlilerine, genel hükümler çerçevesinde cezai kovuşturma gerektiren davranışlarına halel gelmeksizin disiplin cezaları verilmesi önerilmektedir (Şahin, 2012: 199-206).

Bu nedenle, ilgili kamu görevlisinin BEHK'nin uygulanmasında ihmali veya kasti olması halinde öncelikle fiilin cezai kovuşturmayı gerektirip gerektirmediği belirlenmelidir. Cezai sorumluluğu gerektiren bir fiil varsa, BEHK'nin cezai yaptırıma ilişkin hükümleri bulunmadığından, fiile tekabül eden suistimal hakkında 5237 sayılı TCK hükümlerine göre hareket edilmesi gerekir (Çakmut, 2017: 45-55). Ayrıca ticari sır, banka sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin yetkisiz bir kişiye verilmesi veya ifşa edilmesi TCK 239(1) maddesi uyarınca suçtur. Bu nedenle bu kapsamdaki bilgi veya belgeler hakkında şüphemiz varsa bu hükme göre hareket etmelisiniz. Aynı şekilde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 1211 sayılı T.C. Merkez Bankası Kanunu ayrıca ticari sır, banka sırrı ve müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanmasını sağlamakta ve cezai sorumluluk üstlenmektedir. Yine TCK'nın 327. Maddesi milli güvenliğe ilişkin bilgileri, 329. Maddesi milli güvenlik ve siyasi çıkarlara ilişkin bilgileri, 330. Maddesi gizli tutulması gereken bilgileri, 333. Maddesi devlet sırlarından yararlanan bilgileri, 333. Bölüm 336 Yasaklı Bilgilerin Bilgilendirilmesi ve İfşası suç olarak kabul edilir. Bu durumda cezai sorumluluk doğabilir (Aydemir, 2019: 62).

Devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin resmi görevlerin gerektirdiği temel ve sürekli görevleri yerine getirirken işledikleri suçlar hakkında 4483 sayılı Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlileri Yargılanması Kanunu hükümleri uygulanır (Çakmut, 2017: 45-55). Bu nedenle, 4483 sayılı Kanun hükümlerine göre BEHK ve ilgili diğer mevzuatın uygulanmasında ihmal, kusur veya kasıt ile memurların cezai soruşturması, soruşturma ve takip soruşturması için aşağıdaki kurumların iznine tabidir. 4483 sayılı Kanunla bağlı olmayanlar hakkında ilgili mevzuatta özel hükümler yoksa genel hükümlere göre soruşturma yapılması gerekir. Ayrıca, kamu görevlilerinin bilme hakkını kullanmalarının ihlal edilmesinin cezai sorumluluğu gerektirip gerektirmediğine veya bu kapsamda soruşturma ve kovuşturma yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın ceza kanununun disiplin hükümleri

uygulanabilecektir. Ayrıca BEHK Madde 29(2), BEHK bünyesinde erişilen bilgi ve belgelerin ticari olarak çoğaltılmasını ve kullanılmasını yasaklamaktadır (Şahin, 2012: 199-206).

2.7.9. Yargı Denetimi

BEHK'nin 15. Maddesi, yargı denetimi dışındaki işlemler için bilme hakkına bir istisna getirmektedir. Bu nedenle yargı denetimi ve işlemlerin kontrolden çıkarılması bilme hakkının kapsamı dışındadır. Bu durumda hangi işlemlerin yargı denetimine tabi olmadığına tespiti gerekmektedir. Türk hukuk sisteminde yargı denetimine tabi idari işlemler, T.C. Anayasası 125. Maddesinin 1. Fıkrasında belirtilmiştir. Bu nedenle yargı yolları, idari kurumların çeşitli işlem ve eylemlerine açıktır. Ancak, bazı idari işlem ve eylemler için yargı yollarına erişim, anayasal olarak zorunlu koşullar altında bir istisnadır. Anayasa'nın 125. Maddesi, Yüksek Askerî Şûra (YAŞ) kararlarının terfi işlemleri ve personel yetersizliği nedeniyle emeklilik dışında yargı yetkisi dışında olduğunu belirtmektedir (Aydemir, 2019: 65).

Ayrıca, Anayasa'nın 159. Maddesinin 10. fıkrası uyarınca, Hakimler ve Savcılar Kurulunun (HSK) meslekten çıkarma kararları dışındaki işlemleri hakkında yargı yolu yoktur. Bu nedenle, YAŞ'ın terfi ve kadro yetersizliği nedeniyle emekliye ayrılma kararları ile HSK'nın yargının kapanması nedeniyle verilen görevden alma kararları dışındaki kararlarına karşı bilme hakkı kapsamında başvuru yapılamaz. Bu kapsamda, kişinin meslekle ilişkisinin sona ermesi veya meslekten çıkarılmasına ilişkin YAŞ kararları ve HSK kararları bilme hakkı kapsamına girer (Şengül, 2005: 215-234).

Ancak BEHK'nin 15. Maddesi bu kısıtlama kuralına bir istisna getirmektedir. Buna göre, yetkisi dışında işlem veya davranışlar olsa dahi, öğrenme hakkı kapsamında iş hayatınızı ve meslek onurunuzu etkileyen bilgi veya belgeler için başvuruda buluna bilinmektedir (Yurtsever ve Buran, 2012: 46-56). Bu şekilde yargı denetimine tabi tutulmaz. Bu duruma örnek olarak, Anayasa'nın 159(10) maddesine göre 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uyarınca hâkim ve savcılar tarafından açılan davalarda kanun yolu bulunmamakla birlikte, bu etkiler görevi hâkim ve savcılarını ilgilendirmektedir (Kaylan, 2016: 72). Hayatına veya mesleki itibarına zarar verebilecek nitelikte olup, bilme hakları kapsamında dava açabilir. Ancak bilgi edinme başvurusu sonucunda elde edilen durum belgeleri yargı denetimine tabi olmayacaktır. Bu tür bilgi ve belgelerin, yargı yollarının sona ermesine rağmen talep edilmesi halinde sağlanabilmesi, politika yapımcıların daha titiz ve dikkatli karar vermelerini teşvik edici niteliktedir.

BEDK'nın da bu örneğe göre bir kararı var. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ele alınacağı üzere BEHK'de iç görüşler, bilgilendirme açıklamaları ve önerilere Bilgi Edinme Hakkı kapsamında sınırlamalar olarak yer verilmiştir. BEDK tarafından verilen kararda; hâkim olarak görev yapan kişilerin bilgi edinme talebi kapsamında iç görüş, brifing ve tavsiyelerinin

sınırlamaları değerlendirilerek, Yargı Müfettişinin taraflara iletilmesi istendi. Yukarıdaki kararda, mahkeme belgelerinin sonuç ve içeriğine ilişkin belgelerin ibrazının reddine ilişkin taleplerin incelenmesinde, iç görüş, olgu ve tavsiye kapsamına girmeyen mahkeme belgelerinin niteliğinin değerlendirilmesi ve bunların hukuka aykırı olduğuna karar verilmesi bilme hakkı kapsamındadır (Kaylan, 2016: 70-71).

Ancak, savcı olarak görev yapmakta olan bir başvuruçunun göreve başladığı andan itibaren düzenlenen kimlik belgelerine ilişkin bilgi almak için yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine BEDK'nın hâkime ilişkin kararında Kanun hükümlerine göre değerlendirme yapılmıştır. Buradan hareketle, hâkim ve savcılarının terfi ve terfi gibi konularda hâkim ve savcılarının sicil belgeleri ile müfettiş kimlik belgelerinin dikkate alındığı, bu suretle hâkim ve savcılarının çalışma hayatını ve meslek onurunu etkilediği sonucuna varılmıştır. Başvuru sahibine özel bir mektup şeklinde sunulmalıdır (Durmuş, 2010: 75).

Ayrıca başvuru yargıç tarafından açılan davada, Adalet Bakanlığı'nın bilme hakkı kapsamında talep ettiği müfettiş kimlik belgelerini ibraz etmemesi üzerine, kimlik belgelerinin ve sicil fişlerinin müfettişin çalışma hayatını ve meslek namusunu etkileyen etkisi olduğu ileri sürülerek, hakim ve savcılar, mahkeme belgeleri ve kayıt formları üçüncü kişilere karşı gizli tutularak, bilgi edinme başvurularının bilgi edinme hakkı esasları dahilinde kalması, ancak ilgililere açık olması gerektiği gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin prosedürün Kamu görevlilerinin Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde iptaline karar verildi (Kaylan, 2016: 75).

BEK ve yargının verdiği kararlar çerçevesinde konulara dönecek olursak, BEHK'nin 15. Maddesinde yargı denetimi dışındaki işlemlerin bilme hakkı kapsamına girmediğini öngördüğü söylenmektedir. Ancak, aynı maddedeki istisna dikkate alınarak, kişinin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyebilecek nitelikteki işlemlerin yargı denetiminin ötesinde bile bilme hakkı kapsamında olduğunu tekrarlamak gerekir.

Bu bölümde Bilgi Edinme Hakkının Türkiye Cumhuriyeti'nde nasıl işletildiğine değindik. Sonraki bölümde araştırma konumuz dahilinde olan yerel yönetimlerde bilgi edinme hakkında nasıl bir süreç işletildiğini incelenecektir.

2.8. Dijitalleşen Türkiye'de Bilgi Edinme

Bilgi günümüzde ulaşılması en kolay şeydir. Günümüz bilgi toplumunda bilgiye ulaşmak artık çok kolaydır. Bilişim dünyası olarak ifade ettiğimiz bu dünyada artık cep telefonu, bilgisayar gibi araçlarla her konuya ve soruya cevap bulabilmekteyiz. Son yıllarda tüm dünyada ve Türkiye'de kamu ve özel kuruluşlar hizmetlerini bilgi yoluyla hızlı, zaman ve mekân bağımsız, konforlu, modern ve kaliteli hale getirmek için sunulan fırsatlardan yararlanmak için yeni arayışlara ve

birçok yatırıma başlamıştır. Bu arayışlar özellikle son yıllarda kamu yönetimi alanında da kendini göstermiştir. Şüphesiz bilgi edinme hakkı da artık sosyal medyadan kolay bir şekilde edinilebilir hale gelmiştir (Acar, 2018: 4836-4848).

2.8.1. Kavramsal Açıdan Sosyal Medya

Sosyal medya, etkileşimli içerik içeren yeni medya biçimlerine atıfta bulunmak için sıklıkla kullanılan bir terimdir. Medyanın gelişimi genellikle iki farklı çağa bölünür; bunlar sırasıyla yayın çağı ve etkileşimli çağdır. Yayın çağına, Radyo veya televizyon istasyonu, gazete şirketi veya film gibi tek bir varlık ile medya neredeyse tamamen merkezidir. Medya kuruluşlarına genellikle geri bildirim dolaylı, gecikmeli ve kişisel olmayan bir şekilde ilerler. Bireyler arasında aracılı iletişim çok daha küçük bir düzeyde, genellikle kişisel mektuplar, telefon görüşmeleri veya bazen haber bültenleri gibi yollarla biraz daha büyük bir ölçek kuruludur. Yayın çağı genel olarak tek merkezden ileti üzerine kurulu ve hedef kitlenin sadece alıcı rolünde olduğu bir yapıdadır (Ayaşoğlu, 2017: 141-151).

Dijital ve mobil teknolojilerin yükselişi ile büyük ölçekte bireyler için her zamankinden daha kolay etkileşim kurması, yeni medya işlevlerinin merkezine yerleştirildi ve böylece, yeni bir medya çağı doğdu. Etkileşim çağı olarak adlandırılan bu medya yapısında öncekinden daha farklı bir işleyiş üzerine gelişti, artık bir kişinin bildirim ilettiği zaman birçok kişi bu bildirim anında almakta ve rahat bir şekilde geri bildirim gönderebilmektedir. Vatandaşların ve tüketicilerin sınırlı olduğu yerlerde ve biraz kısılmış sesler, artık fikirlerini birçok kişiyle paylaşabiliyorlardı. Düşük maliyetli ve yeni teknolojinin erişilebilirliği ayrıca medya tüketimi için her zamankinden daha fazla seçeneğe izin verdi. Bu nedenle, yalnızca birkaç haber kaynağı yerine artık bireyler daha geniş bir alanda arama yapma yeteneğine sahip oldular. Bu etkileşim avantajları ile insanlar arasında kısa sürede yaygınlık gösterdi. Devam eden bu devrimin merkezinde ise sosyal medya bulunmaktadır. Sosyal medya kişilerin her çeşit paylaşımında bulunması için imkân sağlamaktadır (Ayaşoğlu, 2017: 141-151).

2.8.2 Bilgi Edinme Açısından Sosyal Medya

Bilgi edinme hakkı, küreselleşme ve sosyal medya bağlamında halkla ilişkiler alanına büyük ölçüde yer almaktadır. Sosyal medyanın özelliklerine ilişkin aşağıdaki faktörler dikkate alındığı zaman sosyal medya hakkında bilgi edinme hakkı ve bu hakkın kullanımı değerlendirilmektedir:

- Sosyal medyanın etkileşim üzerine dayalı yapısı ve bilgi edinme hakkına etkileri.
- Sosyal medyanın zaman-mekân kırılmasına dayalı ve bilgi edinme bakımından getirdikleri.
- Sosyal medyanın simetrik iletişim özelliği bağlamında bilgi edinme hakkı.

- Sosyal medyanın kapsamı ve sunduğu çeşitlilik bağlamında bilgi edinme hakkı.
- Sosyal medyanın etkileşim üzerine dayalı yapısı ve bilgi edinme hakkına etkileri (Ayaşoğlu, 2017: 141-151).

Sosyal medyanın en son sürümleri, web 2.0 uygulamaları tarafından desteklenen etkileşim tabanlıdır. Bu noktaya odaklanıldığında, sosyal medyanın bilgi edinme hakkının kullanımı açısından bilgiye erişim anlayışını genişletme fırsatına sahip olduğu ifade edilmektedir. Temel kamu politikasının vazgeçilmez bir unsuru olan bilme hakkı ile bu hakkın etkin bir şekilde kullanılması ilkesinin bir kamu güvencesi olarak birleştirilmesi, sosyal medya olanaklarının bilme hakkı kapsamında kullanılmasının da önünü açmaktadır. Bilgi edinme hakkının kamu kurum ve kuruluşları tarafından uygulanmasına ilişkin metin, hakkı düz bir çizgide yorumlayan bir aktarım modeline dayansa da vatandaşın kuruma ve kurumdan vatandaşa karşılıklı bir iletişim vardır (Ayaşoğlu, 2017: 141-151).

Sosyal medya, sanal ortamlarda etkileşimin sınırlarını genişleterek bu iletişim biçimini zenginleştirme olanağına sahiptir. Bilme hakkı, bireyin bir konuda bilgiye erişim ihtiyacını karşılamak üzere tasarlanırken, bu ihtiyacı öngörmek ve şeffaflıkla bilgi paylaşmak son derece önemli bir stratejidir. Kamu kurum ve kuruluşları, bilgi ihtiyaçları ortaya çıkmadan önce kullanıcıların yerleşik forumlara ve sosyal paylaşım platformlarına katılmalarını sağlayarak, halkla ilgili işlev, sorumluluk ve yetkilerini yerine getirmek için geleneksel duyarlılık anlayışının ötesine geçebilmektedir. İlgili paydaşlar ile paylaşımlarda bulunarak, iş akışları ve takvimler geliştirerek halkla ilişkiler faaliyetlerini de çeşitlendirmektedir (Ayaşoğlu, 2017: 141-151). Tüm bu faaliyetler, internette etkileşimi son derece ileri bir düzeye taşıyan sosyal paylaşım platformlarında oluşturulan forumlar ve profiller aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu durumun en yaygın örnekleri BİMER ve CİMER adlı uygulamalardır.

Dijitalleşme süreci sonunda devletin dijital platforma taşınması ile oluşturulan E-devlet'in içerisinde yer alan Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) 2006/3 Sayılı Başbakanlık Genelgesiyle uygulanan bir halkla ilişkiler platformudur. 2006 yılında kurulan bu platform günümüz toplumunun gereksinimlerine uygun bir şekilde sürekli geliştirilmektedir. BİMER adlı uygulamanın temel amacı, vatandaşların devlet ile olan iletişimi sürekli ve yakın bir şekilde açık tutmak ve vatandaşların mevcut kamu ile alakalı şikâyet, ihbar, talep, düşünce ve önerilerini bilgi edinme hakları doğrultusunda ilgili makamlar ile etkileşimi etkin bir şekilde gerçekleştirilmesidir.

CİMER adlı uygulama ise aynı BİMER gibi 4982 sayılı Bilgi Edinme Yasası içerisinde bütün vatandaşların belirtili yöntem kapsamında bilgi edinme hakkına yönelik oluşturulmuş bir uygulamadır. Acar (2018)'in aktarımına göre CİMER: *“Türkiye’de yerleşik yabancılar ve Türkiye’de etkinlik gösteren yabancı tüzel kişiler ise, istedikleri bilginin kendileriyle ya da çalışma*

alanları ile ilgili olması koşuluyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, söz konusu bilgiyi isteyebilirler. Bu yasa ve “Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Bilgi Edinme Hakkı Yasası'nın Uygulanmasına İlişkin İlke ve Yöntemler Hakkında Yönetmelik” uyarınca BİMER’de olduğu gibi CİMER uygulamasında da birtakım esaslar belirtilmiştir. <https://www.tccb.gov.tr/bilgiedinme/>, e.t., 22.09.2017) BİMER ve CİMER gibi resmi kanallardan olmasa da sosyal medya (facebook ve twitter) gibi uygulamalar kamu çalışanlarını etkilemektedir. Özellikle valiler, belediye başkanları, rektörler ve birçok kamu yöneticisi resmi olarak ve bazen informal bir şekilde sosyal medyayı kullanmaktadır. Bu nedenle sosyal medya uygulamaları üzerinden yapılan başvurular kamu çalışanlarını etkilemektedir.”

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere bilgi edinme hakkı gelişen teknoloji ile birlikte artık daha hızlı ve etkin bir şekilde elde edilen bir haktır. Ayrıca Türkiye’de bu hakkın uygulanması hem reel hem de dijital anlamda oldukça kapsamlı ve yenilikçidir. Aynı BİMER ve CİMER gibi de Şişli belediyesinin vatandaşlarının bilgi edinme hakkını oluşturdukları “KOMŞU MASA” adlı sosyal medya uygulamasına taşınmaları bu durumun yaygınlaştığının bir göstergesidir. Sonraki bölümde bu uygulama üzerinden gelen bilgi edinme talepleri ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞİŞLİ BELEDİYESİNDE BİLGİ EDİNME HAKKI UYGULAMASI

3.1. Yerelleşme ve Yerel Yönetim Kavramları

Ademi merkeziyetçilik (desantralizasyon), Batı’da ortaya çıkan bir fikirdir. Ancak bugün, fikir Batı’daki klasik anlamdan daha geniş olarak kabul edilmektedir. Klasik anlamda yerinden yönetim, merkezi yönetimden yerel yönetime/yerel yönetime yetki, sorumluluk ve kaynakların devrini ifade eder. Bu anlamda yerelleşme, merkezi-yerel ilişkilerde anahtar bir kavramdır. Modern anlamda yerinden yönetim, planlama, karar alma, kamulaştırma gibi bazı idari yetkilerin merkezi idareden taşra teşkilatlarına, mahalli idare teşkilatlarına, müşterek birimlere ve yarı özerk bölgelere devrini ifade etmektedir. Bu birimlere örnek; kamu kurumları, meslek ve gönüllü kuruluşlar, yürütme organı dışındaki dernek ve vakıflar). Kısacası, ademi merkeziyetçilik, merkezi yönetimin geri çekilmesi olgusudur (Şensoy, 2010: 15).

1970’ten itibaren merkezi ve otoriter olarak tanımlanan siyasi sistemler bile, yapılarını ve işlevlerini ademi merkeziyetçilik fikrine göre yeniden düzenlemeye başladı. Ademi merkeziyetçilik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. “Yetki genişletme” (desantralizasyon) ve “özeleştirme” de ademi merkeziyetçilik kavramı içinde değerlendirilmektedir. Siyasi sistem içinde bariz entegrasyon sorunları yoksa, ademi merkeziyetçilik fikri kullanılabilir. Günümüzde yerelleşme, gelişmekte olan ülkelerin çoğu sorununa yararlı bir çözüm olarak görülmektedir. İdari kapasitenin henüz tam olarak gelişmediği ülkelerde, yerelleşme yetenekli yöneticilerin ortaya çıkmasının ve başarılı işletme yönetiminin önünü açmaktadır (Bayındır, 2007: 35).

Özellikle kamu yönetimi ile ilgili gelişmelerden ve sorunlardan bahsederken birçok konuda yerinden yönetim kavramına sıklıkla rastlanmaktadır. Özellikle 1980’lerin başından beri, uluslararası kalkınma örgütleri, etkin bir kalkınma stratejisi olarak ademi merkeziyetçiliği tavsiye etmiş ve hükümetleri krediler ve/veya mali yardım yoluyla ademi merkeziyetçilik politikalarını uygulamaya teşvik etmiştir. Bu gelişmede yerel yönetimlerin gelir ve harcama sorumluluklarının artırılmasının kamu kesiminin kaynak tahsisi ve hizmet sunumunun etkinliğini artıracığı düşüncesi önemli rol oynamıştır. Bu sayede ekonomik büyümenin artırılabilceğine inanılmaktadır. Ayrıca bireyler, vergilendirme ve kamu hizmetlerinin en uygun karışımını sağlayan yerel yönetimi seçme şansına sahip olacaktırlar (Ulusoy ve Akdemir, 2010: 20-22).

Yönetim, günlük yaşamda ve bilimde birçok farklı anlamı olan geniş bir kavramdır. Kelime, bir işi veya hizmeti organize etmek ve yürütmek anlamına gelir; bir işi yürütmek, bir topluluk lideri veya yönetim organı olarak hareket etmektir (Türkoğlu, 2009: 10-15).

Yerel yönetimler, “yerel toplulukların üyelerinin ekonomik ve kültürel zenginlikleri ve refahları ile ilgili yerel hizmetleri anlamaları için ortak ihtiyaçlarını karşılamayı, bu hizmetleri kendi sorumluluk alanları içinde genel yetkiyle yerine getirmeyi ve yerel halkın çıkarlarına hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Yerel yönetim faaliyetleri açıklık, şeffaflık, insan hakları, çoğulculuk ve katılımcı demokrasi ilkelerini uygular; yetkileri yerel topluluğa en yakın idari birim tarafından kullanılan, kamu tüzel kişiliğine sahip özerk demokratik bir yönetim organıdır”. Halka en yakın yönetim biçimi olarak yerel yönetimin etki alanı, konularına, özelliklerine ve işlevlerine göre değişmektedir. Yerel yönetimlerin oluşumu, halkın istek ve önerileri doğrultusunda halkın güvenini ve desteğini sağlayarak katılımcı ve demokratik bir şekilde hizmet sunmaktır (Şensoy, 2010: 17).

Yerel yönetimler, hizmet etkinliği ve verimliliği çerçevesinde yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş kuruluşlardır. Karar organları, yerel halk tarafından ilgili yasalara uygun olarak seçilen kamu tüzel kişileridir. Günümüz yönetim (yönetim) anlayışı, tek taraflı karar alma ve uygulamadan uzak, çok etmenli ve işbirlikçi bir yaklaşım içinde yönetişim kavramına yönelmektedir. Bu gibi durumlarda, yerel yönetimler ilgili konularda ve gerektiğinde diğer yerel aktörlerle iş birliği yapar. Bu iş birliği, yerel düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum ve özel sektör kurum ve kuruluşları ile sağlanmaktadır. Özellikle sosyal yardım ve hizmetlerin üretiminde ve yerel demokrasinin geliştirilmesinde, yerel yönetimler ile yukarıda belirtilen kurumlar arasındaki karşılıklı iletişim ve iş birliği ilişkisi büyük ve vazgeçilmez bir öneme sahiptir (Ulusoy ve Akdemir, 2010: 35).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda yerel yönetimin tanımı ayrıntılı olarak açıkça yazılmıştır. “Buna göre 1982 Anayasası “Yerel Yönetim”in 127. Maddesinde mahalli idare şu şekildedir: İl, il ve köy halkının mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere karar organı bir kamu kurumudur. Seçmenler tarafından seçilen, temel ilkeleri kanunla düzenlenen tüzel kişi ve karar organları da kanunla belirlenir. Türkiye’de mahalli idarelerin (yerel yönetimlerin) görev alanına giren kuruluşlar belediyeler, il özel idareleri ve köylerdir. Raporda da açıklandığı üzere yerel yönetimler, “belirli coğrafi bölgelerde (şehirler, köyler, iller vb.) ikamet eden yerel topluluk üyelerine hizmet vermek üzere kurulmuş karar alma organları (ve bazı durumlarda yürütme organları)” dır. Birlikte yaşam üzerine alınan kararları en çok ilgilendiren yerel topluluklar tarafından seçilirler. Yasal olarak yetkilendirilmiş, tahsis edilmiş gelir, bütçe ve personele sahip kamu tüzel kişilikleri olarak atanırlar ve merkezi hükümetle olan ilişkilerinden idari özerkliğe sahiptirler (Türkoğlu, 2009: 10-15).

Yerel kamu hizmetlerinin optimum düzeyde verimlilik ve kaynak verimliliği ile sunulmasında yerel yönetimlerin vazgeçilmez konumu ve önemi, uzun yıllar varlıklarını sürdürmelerine neden olmuştur. Modern dünyada toplumsal taleplerin çeşitliliği ve yaygınlaşması ve özellikle kentsel yaşamda kamu hizmetlerine yönelik beklentilerin artması yerel yönetimlerin önemini bir kez daha artırmıştır. Merkezi yönetimin ulusal düzeyde hizmet sunma sorumluluğu ne kadar anlamlıysa, yerel hizmetlerin merkezi yönetim dışındaki kamu tüzel kişileri tarafından halka sunulmasının önemi de o kadar fazladır. Diğer bir deyişle, merkezi hükümet tarafından yerel hizmetlerin performansı, etkinlik, üretkenlik, zaman ve kalite açısından büyük bir olumsuz etkiye sahip olabilir. Yerel yönetimler, yerel halka kaliteli hizmetleri mümkün olan en kısa sürede ve en düşük maliyetle sunma konusunda merkezi yönetime göre bir avantaja sahiptir (Ünal, 2008: 45).

Yerel yönetimlerin varlığı idari, ekonomik ve siyasi kriterlerle açıklanabilir. Yönetim standartları bağlamında ifade edilen; aslında her ülkede kamu yönetiminin örgütlenmesi, merkezi ve yerinden yönetim anlayışıyla şekillenmektedir. Yerel yönetimler bu organizasyon sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Genel olarak Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerde kamu hizmetleri merkezi yönetim yerine yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin kamu hizmeti sorumluluklarındaki payı ve bu anlamda kullandıkları mali kaynakların oranı düşük kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde merkezi hükümetin toplam kamu harcamaları içindeki payı %20 ile %50 arasında değişirken, gelişmekte olan ülkelerde %70'i aşmaktadır. Türk merkezi hükümetinin payı yaklaşık %85'tir (Türkoğlu, 2009: 10-15). Modernleşme ve artan kentsel gelişme, yerel yönetimleri toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında vazgeçilmez kılmıştır. Artan toplumsal talepler ve hızlı kentleşme düşünüldüğünde yerel yönetimlerin önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Örneğin, bugün Türkiye nüfusunun %85'i şehirlerde yaşamaktadır (TUİK, 2022). Bu açıdan, yerel yönetimlerin yatırımları sadece ulusal refah seviyesini yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun modernleşmesini ve kalkınmasını da etkiler.

Ekonomik açıdan, yerel yönetimlerin yerel kamu hizmetlerini sunmalarının ekonomik gerekçesi, uygun değer ve verimlilikteki kaynakları kullanmak ve kıt kaynaklardan mümkün olan en yüksek faydayı sağlamaktır. Yerel yönetimler merkezi yönetime göre daha ekonomik ve akılcı kararlar verebilmektedir. Çünkü bölgedeki ihtiyaçları, öncelikleri ve hizmetlerin hacmini daha iyi belirleyebilirler. Bu, hizmet erişilebilirliği ilkesinin temelidir (Türkoğlu, 2009: 10-15).

Siyasette; yerel seçmenler tarafından atanan yönetim organları, kendilerine verilen görevleri halkın katılımı ve denetimi ile yerine getiren politikacılar. Hepimizin bildiği gibi, yerel yönetim demokrasinin temelidir. Gelişmiş ülkelerin tarihsel süreçlerine bakıldığında yerel yönetim kültürünü oluşturdukları ve kurdukları görülmektedir. Bu kültür ile idari olarak güçlenmişler ve yerel yönetimlerin siyaset ve demokrasi açısından gücünü bir kez daha ortaya koymuşlardır (Demirtaş, 2005: 35).

3.2. Kavramsal Olarak Belediye ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Türkiye’de yerel yönetim kuruluşları denilince akla büyük ölçüde belediyeler gelmektedir. Hızlı nüfus artışı, büyük kentlere göç, nüfus yapısındaki değişimler, kentsel hizmet taleplerindeki kalite değişimleri, çevre sorunları ve sürdürülebilir kalkınma arayışları, kentsel yönetim birimleri olarak kentlerin hizmet sorumluluğunu ve önemini artırmıştır. Bu nedenle Türk yerel yönetim sisteminde sorumluluklar ve kaynak kullanımı açısından belediyeler ön plandadır. Bu durumun bir yansıması olarak 1980’li yıllarda ortaya çıkan metropol sayısı bugün 30’a ulaşmıştır. Ayrıca belediyelerin sorumluluk kapsamı il idari sınırlarını da kapsamına almıştır. Dolayısıyla günümüz belediyeleri artık belediye teşkilatlarını yönetmemekte ve şehri yöneten ana kurumlar haline gelmektedir (Dursun, 1998).

Türkiye’de iki tür belediye vardır. Birincisi 5393 sayılı Belediye Kanunu ile kurulan il, ilçe ve belediyeler kapsamındaki ilçeler ve belediyeler, ikincisi ise özel idari yapıya sahip büyükşehir belediyeleridir. 5393 sayılı belediye kanunda “Belediye, kent sakinlerinin yerel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, seçmenler tarafından seçilen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğidir” (Dursun, 1998: 30).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre Büyükşehir Belediyesi, il sınırları ile il sınırları içindeki ilçe ve belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, idari ve mali özerkliğe sahip, kanunun verdiği görevleri yerine getiren, yetkilerini kullanan kurumdur.; karar organı, seçmenler tarafından seçilen bir kamu tüzel kişiliğinden oluşur (Kayan, 2015: 199-224). Belediye, kurulduğu yerin sakinlerine doğrudan hizmet sağlamaktan sorumlu yerel bir idari kuruluştur. Merkezi yönetim, tüm kamu hizmetlerini üstlenemediğinden, sorumluluklar da bu yürütme organları arasında bölünmüştür. İl özel idaresinden farklı olarak belediye “bölgesel” bir idaredir; belediye teşkilatının özelliği, kentsel yerleşimlerin yönetilmesinde bir model olmasıdır. Bir kentsel yerleşim kabaca tarım dışı bir yerdir ve ekonomik faaliyeti sanayi, ticaret ve hizmetlerde yoğunlaşmıştır. Belediye yönetimlerinin sorumlulukları ve gelirleri bu sosyoekonomik özelliğe göre belirlenir (Kayan, 2015: 199-224).

Örneğin, belediye görevleri arasında pazar açmak var ama harman yeri açmak yoktur. Gelirleri, işyerlerinden elde edilen gelirler, imar izinleri, reklam vergileri, eğlence vergileri vb. içerirken, sığır ve buzağı vergileri yoktur. Belediye ilk kez 1856 yılında yabancı tüccarların ve büyükelçilerin doğrudan etkisi altında kentsel yerleşimlerin yönetim organı olarak İstanbul’da kurulmuştur (Dursun, 1998: 32). Sonraki belediyeler daha çok liman kentlerinde ortaya çıkmış ve giderek ülke geneline yayılmıştır. Belediyeler, yerel sınırların ötesinde bölgesel sorunları çözmek için kendi aralarında birlikler kurabilirler. Belediye birlikleri, belediyeler arasında iş birliğini sağlamak için bölgesel ve ulusal olarak örgütlenir, üyelerine merkezi yönetim planlaması, eğitimi, teknik yardım ve belediye çıkarlarının korunması alanlarında hizmet eder.

Belediye yönetiminin sorumluluklarını ve yetkilerini belirleme yöntemleri ülkeden ülkeye değişmektedir. Belediye yönetiminin görev ve yetkilerinin belirlenmesinde üç temel ilkedden bahsedilmektedir. Birincisi “genel yetkilendirme ilkesi”, ikincisi “yetkilendirme ilkesi”, üçüncüsü ise “liste ilkesi”dir. 5393 sayılı Kanunun 14. Maddesi “Belediyenin Görev ve Sorumlulukları” başlığına ayrılmıştır. Kentin sorumluluk ve sorumluluklarının “yerel ve müşterek” olması şartlarını açıkladıktan sonra, kentin zorunlu sorumlulukları ile kent yönetiminin ekonomik koşullara ve ihtiyaçlara göre sunabileceği bazı hizmetler açıklanmaktadır. Küçük kasabalardan da bahsedilmektedir. “Bu maddenin ilerleyen fıkralarında, kanuna göre açıkça başka kurum ve kuruluşlara verilmeyen çeşitli ‘yerli müşterek’ sorumluluk ve hizmetlerin esaslı belediye tarafından üstlenilir” (Yavuzdoğan, 2006: 203-214).

5393 sayılı Kanun, belediyelerin görev ve sorumluluklarının sıralanmasında (tadadi) sayma ilkesinden feragat etmekte ve yetki ve genel yetki ilkesine göre hareket etmektedir. İlgili kanunlara göre belediyelerin görev ve sorumlulukları Stratejik Planlama, İmar, İzin ve Denetim, Su ve Kanalizasyon gibi Kentsel Altyapı, Ulaşım, Toplu Taşıma ve Kentsel Ulaşım ana başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca Sanitasyon, Temizlik ve Katı Atık, Yeşillendirme, Parklar ve Yeşil Alanlar, Konut, Polis, İtfaiye, Acil Kurtarma, Kurtarma ve Ambulans, “Kültür ve Sanat”, Turizm ve Tanıtım, Gençlik ve Spor, Sosyal Hizmet ve Yardım, Mesleki ve Beceri Eğitimi; Kadın ve Çocuk Esirgeme Evleri, Mezarlıklar, Ekonomik ve Ticaretin Geliştirilmesi, Coğrafi ve Kentsel Bilgi Sistemleri, Sıhhi olmayan tesis ve umumi dinlenme ve dinlenme yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetimi, Devlete ait okul binalarının çeşitli malzeme ihtiyaçlarının yapılması, bakımı, onarımı ve yerine getirilmesi, Çeşitli hijyen tesislerinin açılması ve işletilmesi- ilgili tesisler, Kültür ve tabiat varlıklarının, tarihi dokuların ve şehrin tarihi ile ilgili yer ve fonksiyonların korunması, bakımı ve restorasyonu bulunmaktadır (Yavuzdoğan, 2006: 203-214).

Şehir yönetiminin karar alma organı belediye meclisidir. Kent Meclisi, 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Cemaat Önderleri ve İhtiyar Divanları Seçimi Kanununda belirtilen usul ve esaslara göre seçilen kişilerden oluşur”. Belediye Meclisi üye sayısı ilgili kanunda belirtildiği üzere 9 ile 55 arasındadır (Kayan, 2015: 199-224).

Belediye Meclisi’nin tüm üyeleri seçilir. Aynı kanuna göre büyükşehir sınırları içindeki her ilçe belediyesi için seçilen meclis üyelerinin beşte biri büyükşehir belediye meclisi üyesi olarak görevlerine devam ederler. “Belediye Meclisi her ayın ilk haftası önceden belirleyeceği bir günde toplanır. Meclis, resmî tatile rastlayan günlerde çalışmayı durdurabilir. Belediye Meclisi her yıl bir ay tatil yapılmasına karar verebilir. Bütçe toplantısı ile eş zamanlı Yirmi gün toplantı, beş gün diğer toplantılar alınır.” 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Belediye Meclisi daimî komite haline geldi (Yavuzdoğan, 2006: 203-214).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18. Maddesine göre Kent Konseyi'nin görevleri şunlardır:

- Stratejik planları, yatırım ve çalışma planlarını, belediye faaliyetleri ve personeline ilişkin performans standartlarını görüşmek ve kabul etmek
- Bütçe ve kesin hesabı kabul edin ve bütçede kurumsal kodlarla birimler ile birinci düzey fonksiyonel sınıflandırma birimleri arasında transfer yapın
- Büyük şehirlerde ve il belediyelerinde belediye imar planlarını tartışın ve onaylayın ve il çevre planlarını kabul edin
- Ödünç alma kararı, Gayrimenkul satın almak, satmak, takas etmek, dağıtmak, dağıtım şeklini değiştirmek veya tahsis edilen gayrimenkulün kamu hizmeti için gerekli olmadığı takdirde dağıtımını iptal etmek
- Yasal olarak zorunlu kılınan vergilere, harçlara, ücretlere ve katılım ücretlerine tabi olmayan hizmetler ile ilgili taraflarca talep edilen hizmetler için geçerli olan ücret tarifelerini belirlemek
- Diğer mahalli idarelerle sendika kurulmasına karar vermek
- Kurulmuş sendikalara katılmak veya ayrılmak, İçişleri Bakanlığının izni ile yurt içi ve yurt dışı belediyeler ve mahalli idare birlikleri ile kardeş şehir ilişkileri kurmak için iş birliği yapmak
- Kültür, sanat ve sporla ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek, bu kapsamda arazi, bina ve benzeri tesisler inşa etmek, sahip olmak, kiralamak veya devretmek kararlarıdır,
- Belediye Başkanı ve Encümen Arasındaki Farklılıkların Çözülmesi, Belediye hizmetlerinin komşu bölgelere sağlanmasına ilişkin karar, İmar planına göre hazırlanan belediye imar planını müzakere yoluyla kabul edilmesi

Belediye meclisi en az üç, en çok beş üyeden oluşan özel komiteler kurabilir. Meclisteki her bir parti grubunun üye ve bağımsız üye sayısı, meclis üye toplam sayısına bölünerek özel komisyonlar oluşturulur. Kent ve ilçe belediyelerinde nüfusu 10.000'den fazla olan belediyeler, planlama bütçe ve imar komisyonları kurmak zorundadır. Özel komisyonların görev alanına giren hususlar, bu komisyonlarda görüşülerek belediye meclisince karara bağlanır (Kayan, 2015: 199-224).

3.3. Belediye Kanunu'nda Bilgi Edinme Hakkı

Türk kamu yönetiminde, 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, şeffaf ve sorumlu bir yönetim anlayışını benimsemeyi amaçlamaktadır (Solmaz, 2008: 15). 2004 tarihli 5176 sayılı Kanun'un kabulü ile Kamu Hizmeti Etik Kurulu ve Etik Kuralları, yöneticilerin hesap verebilirliğini ve yönetimde şeffaflık ve açıklık ilkelerini vurgulamaktadır. Yerel yönetimlerde şeffaflık konusu, 2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunları, 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu ve 5302 sayılı

İl Özel İdaresi Kanununda vurgulanmıştır. Ombudsmanlık Kurumu, 2012 yılında çıkarılan 6328 sayılı Kanun kapsamında kurulmuş olup, görevi, yönetimde hesap verebilirliği ve şeffaflığı sağlamak için hukuka ve adalete uymaktır (Karkın ve Zor, 2017: 25-44).

2004 ve 2005 yıllarında yapılan yerel yönetim reformlarında idari şeffaflık konusuna vurgu yapılmıştır. 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çıkarılmıştır. Kanun, Kent Konseyi'nin toplanacağı yer ve saatin olağan şekilde kamuoyuna duyurulacağını belirtmektedir (Madde 13). Yine aynı kanunun 15. Maddesinde Büyükşehir Belediye Meclisi bünyesinde oluşturulan özel kurul raporları kamuya açıklanmakta, farklı şekillerde kamuoyuna açıklanmakta ve alt kademeler tarafından belirlenen kararlar karşılığında isteyenlerin kullanımına sunulmaktadır (Solmaz, 2008: 20).

5393 sayılı Belediye Kanunu 2005 yılında kabul edilmiştir. Kanunun 20. Maddesinde, Belediye Meclisi toplantılarının kamuya açık hale getirilmesi ve çeşitli şekillerde kamuoyuna duyurulması düzenlenmiştir (Yavuzdoğan, 2006: 203-214). Kent konseyi bünyesinde oluşturulan özel komitelerin toplantılarının kamuya açık olması, komitelerin raporlarının da kamuya açık olması şart koşulmuştur. Komisyonun raporlarının farklı şekillerde kamuoyuna açıklanacağı iddia edilmektedir ve bu raporlar, maliyetlerini aşmamak kaydıyla Parlamento tarafından maliyetleri sabitlemek isteyenlere sunulacaktır (Solmaz, 2008: 27). Belediye başkanı tarafından hazırlanan faaliyet raporunun, Nisan ayında yapılacak meclis toplantısında belediye tarafından meclise sunulacağına dair hüküm var. Yukarıdaki raporun bir nüshası İçişleri Bakanlığına gönderilecek ve kamuoyunun bilgisine sunulacaktır. Belediye Kanunu'nun 76. Maddesine göre Belediye Meclisi Yönetmeliği çıkarılıyor. Yönetmelik 2006 yılında yürürlüğe girmiş ancak 2009 yılında revize edilmiştir. Yönetmeliğe göre, belediye meclisi “şehir yönetiminde yönetim, öngörülebilirlik, hesap verebilirlik, katılım ve şeffaflık/şeffaflık ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak” ile görevlendirilmiştir (Karkın ve Zor, 2017: 25-44).

3.4. Yerel Yönetim Birimi Olarak Şişli Belediyesi

Şişli Beyoğlu'na bağlı bir ilçe olmasına rağmen 1954 yılında 6324 kanun numarası ile ilçe statüsü kazanmıştır. Şişli ilçesinin tarihi gelişimi, Beyoğlu ilçesi ile büyük ölçüde ilişkilidir. Beyoğlu'nun Avrupa tarzı bir yerleşim yeri haline gelmesi gibi, onun doğal bir uzantısı olarak gelişen Şişli de Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma sürecine etkisi ile aynı özelliklerde şekillenmiş ve gelişmiştir. Şişli, İstanbul'un önemli semtlerinden biridir ve Marmara kentsel yoğunluk sisteminin ana çekirdeğini oluşturur (Örenç, 2014: 15-32).

Son yıllarda nüfusu azalan Şişlide birçok konutun işyerine dönüştürüldüğü görülmektedir. Son yıllarda nüfusu 3 milyonu aşan Şişli, son dönemde İstanbul'un en önemli ticaret ve kültür merkezi haline gelmiştir. Tüm ilçede 28 mahalle bulunmaktadır. Şişli kuzeyde Sarıyer, güneyde

Beyoğlu, doğuda Beşiktaş ve batıda Kağıthane ile çevrilidir. Bölge genellikle konutlar ve iş yerlerinden oluşmaktadır, yeşil alan olarak ise sadece Fatih ormanının bir kısmını alan yeri bulunmaktadır. Şişli ilçesi 21. yüzyılda İstanbul'un ticaret ve finans merkezi haline gelen bir yer olması nedeniyle Türkiye ekonomisi için büyük bir öneme sahiptir. İstanbul'un kuzeyindeki tüm semtler gibi Şişli semti de yeni Taksim semti Şişli'den sonra yerleşim alanı hızla gelişmeye başladı. 1913 yılında tramvayın buraya gelmesinden sonraki son durak. Halaskargazi Caddesi boyunca evlerin ve konakların artması ve ilk apartmanların oluşumu 1910-1920 dönemine denk gelir (Zorlu ve Yoloğlu, 2022: 221–234).

Şişli, İstanbul'un gelişmiş semtlerinden biridir. Karaköy-Galata-Taksim eksenine, geleneksel olarak İstanbul'un ticaret ve finans merkezi olarak öne çıkan bir alandır. Şişli de bu aksın uzantısında yer alan bir bölge olarak bu gelişmeden olumlu etkilenmiştir. Özellikle 60'lı yıllardan itibaren Şişli-Mecidiyeköy-Zincirlikuyu aksı, yerleşim yerleri için geniş ve boş alanlara ihtiyaç duyulması ve iş alanlarına kolay ulaşımın sağlanması nedeniyle önemli bir çekim merkezi haline gelmiştir. Şişlide, Türkiye'nin ekonomik işleyişinin %16'sı bulunmaktadır. Finansal bankacılık, giyim ve tekstil, kimya ve ilaç, iç ve dış ticaret ve turizm endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır. İstanbul kimya ve ilaç sanayi merkezinin %35'i, iç ticaretin %11'i ve dış ticaretin %15'i Şişli'de bulunmakta ve beş yıldızlı otellerin oranı %60'a ulaşmaktadır (Zorlu ve Yoloğlu, 2022: 221–234).

Şişli, 1984 tarihli Mahalli İdareler Kanunu çerçevesinde büyükşehir ve ilçe belediyeleri için kurulmuştur". 1980'lerde ilçe sınırları içindeki tüm yerleşim birimleri kentsel alana eklenmiştir. Bugün Şişli'nin yetki alanı tüm bölgeyi kapsamaktadır (Ayçiçek, 2012: 25).

Şişli, modern yaşamın herkesin hakkı olduğunu kabul ederek, şehrin Şişlide yaşama hakkını karşılayan temel bir şekilde modern bir şehir elde etmeyi temel bir misyon benimsemiştir. Şişli belediyesinin önemi, deneyimi, bilgisi ve ilçeye olan güvenidir. Belediye, Şişlili olarak farkındalık yaratarak ve kentin kimliğini koruyarak örnek bir kent oluşturmayı amaçlamaktadır. Vatandaşların, yerel sosyal politikanın temel uygulayıcısı olduğunu iddia etmektedir. Şişli belediyesi, halkın yaşam kalitesini zenginleştirmenin ve iyileştirmenin temel bakış açısı olduğunu ifade etmektedir. Şişli belediyesi, dezavantajlı gruplara (engelli, yaşlı vb.) sosyoekonomik yardım sağlayarak sosyal belediyeciliğin öncülerinden biridir (Örenç, 2014: 15-32).

Şişli belediyesinin idari hiyerarşisi hem dikey hem de yatay olarak farklılık göstermektedir. Örgütsel yapı, uzunlamasına farklılaşmanın dört aşamasını sunar. Bu durumda örgütün başı, belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi olan belediye başkanıdır. Başkan doğrudan dört yardımcı birime bağlıdır: denetim komitesi, başkanın danışmanı, iç denetim birimi temsilcisi ve kapsamlı yönetim birimi. Başkanın altındaki idari kademeler, başkan yardımcısı, daire başkanı ve birimden sorumlu kişidir. Öte yandan Şişli belediye başkan yardımcısının sekiz sorumluluk alanı içinde

yatay olarak bölündüğünü söyleyebiliriz. Bu ayrımında, başkan yardımcılarının işlevsel ayrımlara tabi olmadığı görülmektedir. Öte yandan, bir başkan yardımcısının gözetiminde altı birim başkanı (yönetici) ve başka bir başkan yardımcısına bağlı olarak çalışan bir birim başkanı bulunmaktadır. Birincisi, çağdaş yönetim ve örgütlenmeden uzak bir ilçede ve belediyede sekiz başkan yardımcısı var. Ayrıca, bölgesel denetim değerlendirmeleri yapılırken bir başkan yardımcısının ait olduğu birim başkanlarının sayısında da tutarsızlık vardır. Bu anlamda, bir diğerinden daha fazla iş yüküne sahip olabilir (Ayçiçek, 2012: 30).

3.5. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Belediyelerde bilgi edinme hakkına ilişkin araştırmanın amacı Şişli belediyesinde 2019 yılında kurulan Komşu Masa adlı sistem üzerinden gelen bilgi edinme taleplerini incelemektir. Araştırma kapsamı Şişli belediyesinde Komşu Masanın kuruluş tarihinden 31 Aralık 2021 tarihine kadar gelen başvurulardır.

3.6. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Kısıtları

Bu çalışmada, literatür taraması ve veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren geleneksel kamu yönetimi anlayışının tartışılır hale gelmesiyle, ‘yeni kamu yönetimi’ anlayışının yönetim sistemine yerleştirilmeye çalışılması sonucu, bilgi edinme kavramı bağlamında açıklık/şeffaflık kavramları ve bu kavramların tamamlayıcı unsurları olan hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü gibi özellikler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ayrıca, bu kavramların uygulama düzeyinde en somut örneği olan bilgi edinme hakkı ve bu hakkın Türk kamu yönetiminde yerel yönetim birimi olarak Şişli Belediyesi üzerinden uygulamadaki görüntüsü ve etkileri üzerinde durulmuştur.

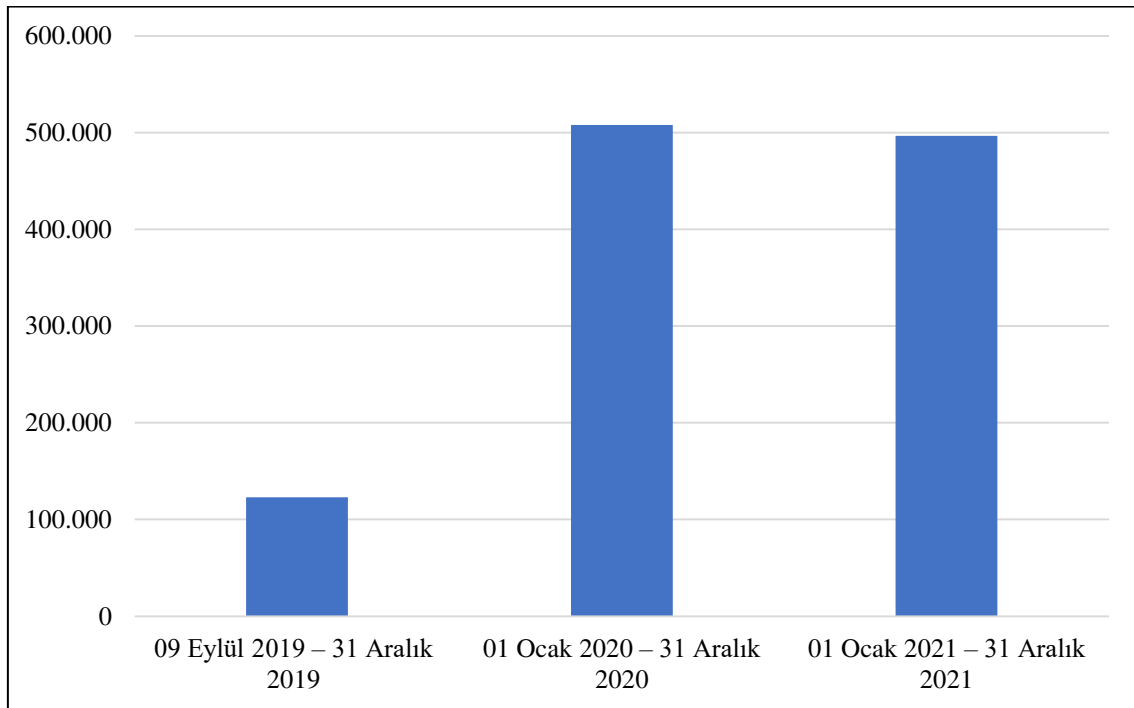
Araştırma verilerinin toplanması için öncelikle üniversiteden veri toplama izni alınarak Şişli belediyesine müracaat edilmiştir. Ardından Komşu Masa 9 Eylül 2019 tarihinde kurulduğundan dolayı o tarihten günümüze olan bilgi edinme talepleri ve cevaplara erişilmiştir. Veriler Şişli belediyesine gelen bilgi edinme talepleri, Komşu Masa ekipleri tarafından yıllara göre dağılım, başvuru kanalı, talebin geliş tipi ve dağılımı, müdüriyet dağılımı, müdüriyet memnuniyet dağılımı, talep edilen konular, ilgili konuya ilişkin memnuniyet bildirimi, dış kuruma yönlendirme, mahalle dağılımı ve geri bildirimine göre tasniflenip tarafımıza iletilmiştir.

3.7. Şişli Belediyesi Bilgi Edinme Bilgi Edinme Hakkı Uygulamasında Elde Edilen Verilerin İncelenmesi

3.7.1 Başvuruların Yıllara Göre Dağılımı ve Analizi

Şişli Belediyesinden elde edilen verilere göre, başvuruların dağılımı Grafik 1’de gösterilmiştir. Bu grafiğe göre yılda ortalama 380.000-450.000 arası başvuru yapılmaktadır. Araştırmada yıllara göre ayrıntılı olarak incelenecektir (Şişli Belediyesi Komşu Masa Birimi, 2022).

Grafik 1: Başvuruların Yıllara Göre Dağılımı

3.7.2. 9 Eylül 2019 – 31 Aralık 2019 Tarihleri Arası Komşu Masa Faaliyet Raporu

09 Eylül 2019 tarihinde faaliyete başlayan Komşu masa ekibi tarafından hazırlanan rapora göre; 9 Eylül 2019 – 31 Aralık 2019 tarihleri arasında, 24 farklı iletişim kanalından 123.115 Şişli’de yaşayan kişi ile iletişim kurulmuş olup, bunların 37.208 ‘i istek, öneri ve şikâyet olarak KOMŞU MASA sisteminde kayıt altına alınarak müdürlükler tarafından takip ve planlaması yapılmıştır.

İletişim kanallarını ayrı ayrı değerlendirdiğimizde ise:

Çağrı Merkezi; 71.373 telefon görüşmesi yapmış olup, 25.497 görüşmeyi kayıt altına almıştır.

Başvuru Masası; 40.031 kişinin kartlı geçişini sağlamış olup, 2.730 vatandaşın da istek, öneri ve şikayetini kayıt altına almıştır. Ayrıca 3 vatandaşın dilekçeli başvurusu kayıt altına alınmıştır.

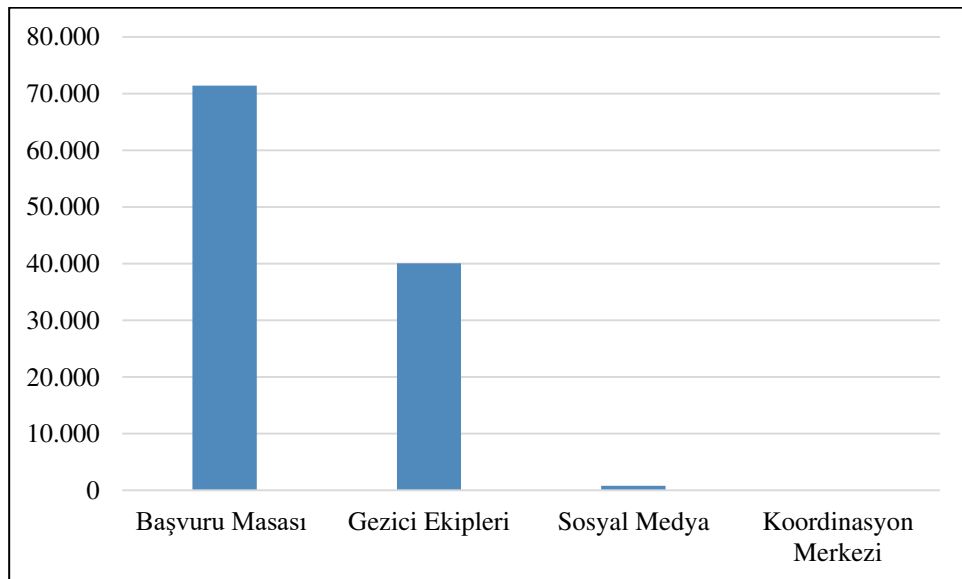
Gezici Ekipleri; 25 mahallede muhtar ve esnaflar öncelikli olmak üzere, taksi durakları ve toplum merkezlerini ziyaret ederek 2.513 talebi kayıt altına almıştır.

Sosyal Medya; Facebook, Twitter ve Instagram başkan ve belediye hesapları olmak üzere Sosyal medya moderasyon ekibi tarafından 820 başvuru kayıt altına alınmıştır.

Koordinasyon Merkezi; Web, Mail, Açık Kapı, Cimer, 112 Acil, Kaymakamlık ve WhatsApp hattından iletişim kurduğumuz Şişli Vatandaşların; 5.545 istek, öneri ve şikâyeti kayıt altına alarak 37.208 talebin yönlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca 549 talebin dış kurum yönlendirmesi yapılmıştır.

Tüm kanallardan gelen talepler incelendiğinde; 17.212 talebin 48 saat bilgilendirmesi gerçekleştirilmiş olup 34.351 talebinin sonucu bildirilerek memnuniyet ölçümü gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin memnuniyet oranı %81'dir (Grafik 2).

Grafik 2: 9 Eylül 2019 – 31 Aralık 2019 Tarihleri Arasında Başvuru Yerleri

3.7.3. 01 Ocak 2020 – 31 Aralık 2020 Komşu Masa Raporu

09 Eylül 2019 tarihinde pilot uygulaması başlayan 19 Aralık 2019 tarihinde açılışı gerçekleştirilen Komşu Masa ekibi tarafından; 01 Ocak 2020 – 31 Aralık 2020 tarihleri arasında, 24 farklı iletişim kanalından 507.857 kez komşularımızla iletişim kurulmuştur. Komşu Masa sistemine 145.279 istek, öneri, şikâyet ve teşekkür kayıt altına alınarak müdürlükler tarafından takip ve planlaması yapılmıştır (Şişli Belediyesi Komşu Masa Birimi, 2022).

İletişim kanallarını ayrı ayrı değerlendirdiğimizde ise:

Çağrı Merkezi; 317.346 telefon görüşmesi gerçekleştirerek 105.616 başvuruyu kayıt altına almıştır (Tablo 2).

Başvuru Masası; 156.859 komşumuzun merkez hizmet binasına kartlı girişine yardımcı olarak, 6011 komşumuzun başvurusunu kayıt altına almıştır. 6 Randevusuz Başkan görüşmesinin organizasyonu gerçekleştirilmiş, pandemi nedeni ile ara verilmiştir (Tablo 2).

Gezici Ekipler; 25 mahallede muhtar ve esnaflar öncelikli olmak üzere, taksi durakları ve toplum merkezlerini ziyaret ederek 293 başvuruyu kayıt altına almıştır (Tablo 2).

11 Mart tarihinden itibaren Koronavirüsle mücadele sürecinde, gezici ekibimiz; Sosyal Vefa Grubu tarafından alışveriş, ulaşım desteği ve ilca alımı gibi birçok konuda 65 yaş üstü, 20 yaş altı ve kronik hastaların ihtiyaçlarının karşılanması için saha koordinasyonunu gerçekleştirmiştir (Tablo 2).

Sosyal Medya; Facebook, Twitter ve Instagram başkan ve belediye hesapları olmak üzere Sosyal medya moderasyon ekibi tarafından 5887 başvuru kayıt altına alınmıştır (Tablo 2).

Dış Kurum; 25 mahalle muhtarlığı tarafından Şişlili Komşularımızdan iletilen 227 istek, öneri ve şikâyet kayıt altına alınmıştır (Tablo 2).

Koordinasyon Merkezi; Web, Mail, Açık Kapı, Cimer, 112 Acil, Kaymakamlık ve WhatsApp hattından iletişim kurduğumuz Şişlili Vatandaşların 27.243 istek, öneri ve şikâyeti kayıt altına alarak 145.279 talebin yönlendirilmesi yapılmıştır (Tablo 2).

Tüm kanallardan gelen talepler incelendiğinde; 107.117 başvurunun 48 saat bilgilendirmesi yapılarak 137.803 talebinin sonucu bildirilerek memnuniyet ölçümü gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin memnuniyet oranı %65'tir (Tablo 10).

**Tablo 2: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların
Geliş Tipi Dağılımı**

	Geliş Tipi	Başvuru Sayısı	Oran
1	Çağrı Merkezi	105616	72, 70
2	WhatsApp	12686	8, 73
3	Başvuru Masası	5059	3, 48
4	Mail	4107	2, 83
5	Meclis Üyesi	3295	2, 27
6	Web	2608	1, 80
7	Twitter Belediye	2545	1, 75
8	112	2392	1, 65
9	Instagram Belediye	2091	1, 44
10	Facebook Belediye	972	0, 67
11	Cimer	918	0, 63
12	Dilekçe	855	0, 59
13	Muhtar	460	0, 32
14	Kaymakamlık	422	0, 29
15	Açık Kapı	352	0, 24
16	Gezici Ekipler	262	0, 18
17	Muhtarlık (Dış Kurum)	227	0, 16
18	Instagram Başkan	152	0, 10
19	Facebook Başkan	105	0, 07
20	Randevusuz Başkan Görüşmeleri	97	0, 07
21	Esnaf Ziyareti	31	0, 02
22	Twitter Başkan	22	0, 02
23	Mobil Aplikasyon	3	0, 00
24	Özel Kalem (Sosyal Medya)	2	0, 00
	<u>Toplam</u>	<u>145279</u>	<u>100</u>

Şişli Belediyesi'ne yapılan başvuruların Müdürlük Dağılımlarına bakıldığı zaman;

Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü'ne 35.380 başvuru ile en fazla başvuru yapılan müdüriyet olduğu görülmüştür. Başvuruların 23.012 si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 1.129, süresi geçmiş olan 209ve işlemi devam eden ise 1.338 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 34.040'tır (Tablo 3).

Veteriner İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 25.873'tür. Başvuruların 19.910'u 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 1, süresi geçmiş olan 5ve işlemi devam eden ise 6 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 25.867'tir (Tablo 3).

Zabıta Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 18.509'dur. Başvuruların 11.514'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 15, süresi geçmiş olan 4ve işlemi devam eden ise 19 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 19.486'dır (Tablo 3).

Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 15.669'tur. Başvuruların 13.902'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 49, süresi geçmiş olan 20ve işlemi devam eden ise 69 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 15.597'dir (Tablo 3).

Fen İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 13.276'dır. Başvuruların 9.801'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 394, süresi geçmiş olan 543ve işlemi devam eden ise 937 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 12.334'tür (Tablo 3).

Temizlik İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 11.415'tir. Başvuruların 10.419'u 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 12.334'tür (Tablo 3).

Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 5.316'dır. Başvuruların 4.360'ı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 94, süresi geçmiş olan 2ve işlemi devam eden ise 96 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 5.219'tur (Tablo 3).

Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 4.883'tür. Başvuruların 4.841'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan kimse bulunmazken, süresi geçmiş olan 1 ve işlemi devam eden ise 1 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 4.882'dir (Tablo 3).

Yapı Kontrol Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 4.350'dir. Başvuruların 2.642'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 20, süresi geçmiş olan 145ve işlemi devam eden ise 165 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 4.713'tür (Tablo 3).

Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 1.283'tür. Başvuruların 1.198'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan kimse bulunmazken, süresi geçmiş olan 1 ve işlemi devam eden ise 1 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 1.282'dir (Tablo 3).

İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 1.228'dir. Başvuruların 1006'sı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 1.228'dir (Tablo 3).

Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 850'dir. Başvuruların 316'sı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 7, süresi geçmiş olan 40 ve işlemi devam eden ise 47 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 818'dir (Tablo 3).

Mali Hizmetler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 742'dir. Başvuruların 637'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 1, süresi geçmiş olan 0 ve işlemi devam eden ise 1 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 741'dir (Tablo 3).

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 692'dir. Başvuruların 291'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 0, süresi geçmiş olan 6 ve işlemi devam eden ise 6 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 688'dir (Tablo 3).

Destek Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 684'tür. Başvuruların 499'u 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 0, süresi geçmiş olan 9 ve işlemi devam eden ise 9 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 676'dir (Tablo 3).

Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 665'tir. Başvuruların 636'sı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 665'tir (Tablo 3).

Medya Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 638'dir. Başvuruların 469'u 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 638'dir (Tablo 3).

Özel Kalem Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 598'dir. Başvuruların 114'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 0, süresi geçmiş olan 406 ve işlemi devam eden ise 406 kişi bulunmaktadır. Elde edilen veriler içerisinde büyük çoğunluğu yanıtsız olarak kalmış birimin bu birim olduğunu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Özel Kalem Müdürlüğü'ne yapılan başvurulardan sadece 209'u sonuçlanmıştır (Tablo 3).

İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 595'tir. Başvuruların 327'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 10, süresi geçmiş olan 6 ve işlemi devam eden ise 16 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 578'dir (Tablo 3).

Halkla İlişkiler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 402'dir. Başvuruların 282'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 5, süresi geçmiş olan 2 ve işlemi devam eden ise 7 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 397'dir (Tablo 3).

Geri kalan müdürlüklere ise sadece Emlak ve İstimlak Müdürlüğü (201), Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü (103), Strateji Geliştirme Müdürlüğü (101) yapılan başvurular içerisinde çözüme ulaşmamış başvuru bulunmaktadır (Tablo 3). Diğer tarafta ise; Yazı İşleri Müdürlüğü (250), İşletme Müdürlüğü (247), Plan ve Proje Müdürlüğü (77), Muhtarlık İşleri Müdürlüğü (76), Hukuk İşleri Müdürlüğü (11), Dış İlişkiler Müdürlüğü (3) ve Teftiş Kurulu Müdürlüğü (3)'ne yapılan başvurulan tamamı çözüme ulaştırılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Dağılımı

	Müdürlük	Başvuru Sayısı	48 Saat Bilgilendirme	Süresi dolan	Süresi Geçmiş	İşlemi Süren	Sonuçlanmış
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	35380	23012	1129	209	1338	34040
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	25873	19910	1	5	6	25867
3	Zabıta Müdürlüğü	18509	11514	15	4	19	18486
4	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	15669	13902	49	20	69	15597
5	Fen İşleri Müdürlüğü	13276	9801	394	543	937	12334
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	11415	10419	0	0	0	11413
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5316	4360	94	2	96	5219
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4883	4841	0	1	1	4882
9	Yapı Kontrol Müdürlüğü	4350	2642	20	145	165	4173
10	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1283	1198	0	1	1	1282
11	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1228	1006	0	0	0	1228
12	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	850	316	7	40	47	818
13	Mali Hizmetler Müdürlüğü	742	637	1	0	1	741
14	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	692	231	0	6	6	688
15	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	684	499	0	9	9	676
16	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	665	636	0	0	0	665
17	Medya Müdürlüğü	638	469	0	0	0	638
18	Özel Kalem Müdürlüğü	598	114	0	406	406	209
19	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	595	327	10	6	16	578
20	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	402	282	5	2	7	397
21	Yazı İşleri Müdürlüğü	250	219	0	0	0	250
22	İşletme Müdürlüğü	247	186	0	0	0	247
23	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	201	143	1	1	2	199
24	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	157	122	0	0	0	157
25	Bilgi İşlem Müdürlüğü	146	114	0	0	0	146
26	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	103	85	0	2	2	101
27	Plan ve Proje Müdürlüğü	77	60	0	0	0	77
28	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	76	59	0	0	0	76
29	Hukuk İşleri Müdürlüğü	11	9	0	0	0	11
30	Dış İlişkiler Müdürlüğü	3	1	0	0	0	3
31	Teftiş Kurulu Müdürlüğü	3	2	0	0	0	3
32	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	1	1	0	1	1	1
	Toplam	144323	107117	1726	1403	3129	141202

Müdürlüklere yapılan başvuruların sonuçlanma durumuna bakıldığı zaman ise Özel Kalem Müdürlüğü hariç diğer bütün müdürlüklerin %95 üzerinde bir memnuniyet oranı olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). Diğer Müdürlüklere dair Memnuniyet oranları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa’ya Gelen Başvuruların Müdürlük Sonuçlanma Oranı

	Müdürlük	Başvuru Sayısı	Sonuçlanmış	Oran %
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	35380	34040	96, 21
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	25873	25867	99, 98
3	Zabıta Müdürlüğü	18509	18486	99, 88
4	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	15669	15597	99, 54
5	Fen İşleri Müdürlüğü	13276	12334	92, 90
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	11415	11413	99, 98
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5316	5219	98, 18
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4883	4882	99, 98
9	Yapı Kontrol Müdürlüğü	4350	4173	95, 93
10	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1283	1282	99, 92
11	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1228	1228	100, 00
12	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	850	818	96, 24
13	Mali Hizmetler Müdürlüğü	742	741	99, 87
14	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	692	688	99, 42
15	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	684	676	98, 83
16	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	665	665	100, 00
17	Medya Müdürlüğü	638	638	100, 00
18	Özel Kalem Müdürlüğü	598	209	34, 95
19	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	595	578	97, 14
20	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	402	397	98, 76
21	Yazı İşleri Müdürlüğü	250	250	100, 00
22	İşletme Müdürlüğü	247	247	100, 00
23	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	201	199	99, 00
24	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	157	157	100, 00
25	Bilgi İşlem Müdürlüğü	146	146	100, 00
26	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	103	101	98, 06
27	Plan ve Proje Müdürlüğü	77	77	100, 00
28	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	76	76	100, 00
29	Hukuk İşleri Müdürlüğü	11	11	100, 00
30	Dış İlişkiler Müdürlüğü	3	3	100, 00
31	Tefiş Kurulu Müdürlüğü	3	3	100, 00
32	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	1	1	100, 00
	Toplam	144323	141202	97, 84

Tablo 5’te 01.01.2020- 31.12.2020 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen başvuruların Müdürlük memnuniyet dağılımı verilmiştir. Dağılıma bakıldığında sorun çözümü ve memnuniyet arasında bir ilişki gözlenmektedir.

Tablo 5: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Memnuniyet Dağılımı

	Müdürlük	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	SorunDevam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlemYapıldı Memnun. Sağlandı	İşlemYapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	34041	26524	7213	1	20450	252	8999	2191	2143
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	25867	22328	3350	1	18772	618	4083	2135	252
3	Zabıta Müdürlüğü	18486	10856	7301	0	9148	1623	3947	3125	638
4	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	15597	14409	1150	0	14037	165	652	553	188
5	Fen İşleri Müdürlüğü	12334	8060	4051	0	6772	416	2793	2049	298
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	11413	9121	2138	0	8162	557	1494	1072	127
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5219	3351	1718	0	2694	152	1414	806	149
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4882	4251	618	0	3703	54	765	273	85
9	Yapı Kontrol Müdürlüğü	4173	1658	2432	0	1232	254	1293	1178	214
10	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1282	1009	270	0	818	18	218	186	42
11	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1228	815	405	0	592	11	491	123	10
12	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	818	324	472	15	342	59	219	142	38
13	Mali Hizmetler Müdürlüğü	741	556	180	0	516	18	135	64	8
14	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	688	482	192	2	335	5	228	114	4
15	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	676	348	319	1	276	14	225	148	12
16	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	665	501	159	0	465	7	133	59	1
17	Medya Müdürlüğü	638	536	88	0	507	9	70	46	5
18	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	578	206	368	1	189	30	168	175	15

Tablo 5: Devamı

	Müdürlük	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	SorunDevam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlemYapıldı Memnun. Sağlandı	İşlemYapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
19	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	397	320	70	2	237	9	62	68	19
20	Yazı İşleri Müdürlüğü	250	212	38	0	191	3	42	12	2
21	İşletme Müdürlüğü	247	153	93	0	134	7	75	30	1
22	Özel Kalem Müdürlüğü	209	115	85	17	78	3	61	43	7
23	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	199	69	122	0	61	6	74	55	3
24	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	157	70	82	0	52	16	60	24	5
25	Bilgi İşlem Müdürlüğü	146	120	22	0	114	1	19	10	2
26	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	101	68	30	0	54	5	30	10	2
27	Plan ve Proje Müdürlüğü	77	28	49	0	24	2	31	19	1
28	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	76	42	33	0	40	3	18	14	1
29	Hukuk İşleri Müdürlüğü	11	7	4	0	7	1	3	0	0
30	Dış İlişkiler Müdürlüğü	3	0	2	0	0	0	3	0	0
31	Teftiş Kurulu Müdürlüğü	3	2	1	0	3	0	0	0	0
32	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	1	0	1	1	0	0	0	0	0
	Toplam	141203	106541	33056	41	90005	4318	27805	14724	4272

Grafik 3: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masaya Gelen En Çok Konu Başlıkları

Tablo 6: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen En Çok Memnuniyet Dağılımı

	Konu	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	Sorun Devam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlemYapıldı Memnun. Sağlandı	İşlemYapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlemYapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
1	Kâğıt-Plastik ve Metal-Ambalaj Atıkları	10641	10534	107	0	10393	37	75	79	57
2	Gıda Kolisi	8965	7412	1553	0	4624	24	3282	370	665
3	Hasta-Yaralı Hayvan İhbarlarının Değerlen.	6569	5758	811	0	4386	139	1221	735	88
4	Aynı Yardım	6389	4706	1683	0	3929	38	1269	473	680
5	İlaçlama Talebi (Veterinerlik Müdürlüğü)	6286	5525	761	0	5044	109	770	321	42
6	Genel Şikayetler	5240	2739	2501	0	2133	258	1597	1129	123
7	Nakdi Yardım	3455	2486	969	0	2057	48	780	244	326
8	İş Yeri Denetimi	2960	1923	1037	0	1668	238	620	377	57
9	Seyyar Satıcılar	2795	2102	693	0	1759	525	124	175	212
10	Cadde-Sokakların Yıkınması	2578	2277	301	0	2041	225	166	118	28
11	Ambulans Hizmetleri	2375	2175	200	0	1909	23	285	112	46
12	Mobilya ve Ahşap Atıkları	2308	2125	183	0	1997	11	180	108	12
13	Kaldırım İşgalleri	2269	1423	846	0	1224	255	324	349	117
14	İnşaat Çalışmaları Şikayetleri	2248	1251	997	0	1024	173	529	466	56
15	Moloz Harfiyat Alımı	2208	1563	645	0	1310	27	508	328	35
16	Çöp Şikayetleri	2194	1601	593	0	1398	103	403	262	28
17	Sokak Kedisi	1960	1650	310	0	1203	41	439	260	17
18	65 Yaş Üstü Erzak Yardım Talebi	1810	1581	229	0	1512	6	136	65	91
19	Vektörle Mücadele (İlaçlama Talebi)	1555	1419	136	0	1299	36	151	64	5
20	Geri Dönüşüm- Atık Talep ve Şikayetleri	1533	1473	60	0	1450	6	38	27	12
21	Kısırlaştırma	1507	1249	258	1	1017	15	347	110	17
22	Covid-19 Dezenfekte Talebi	1483	1439	44	0	1390	17	44	25	7
23	Şikayetleirn Çözümü	1386	496	890	0	350	72	491	388	85
24	Duba Yapım ve Onarım Talebi	1380	895	485	0	700	45	331	264	40

Tablo 6’da ise konu başlıklarının çözümlerine göre memnuniyet dağılımları verilmiştir. Tabloya bakıldığı zaman sorun çözümü ve memnuniyet ilişkisi görülmektedir.

Tablo 7: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa’ya Gelen Taleplerin Dış Kuruma Yönlendirme Dağılımı

	Dış Kurum	Başvuru Sayısı
1	Büyükşehir Belediyesi	489
2	İski	115
3	Şişli İlçe Emniyet	112
4	Emniyet Müdürlüğü	55
5	Kaymakamlık	52
6	Ukome	42
7	Bedaş	38
8	İstanbul İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	21
9	Türk Telekom	17
10	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	9
11	Kent-yol	2
12	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	2
13	Maliye Bakanlığı	1
14	Diyanet İşleri Başkanlığı	1
	Toplam	956

Yukarıdaki tabloda 01.01.2020- 31.12.2020 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen taleplerin dış kuruma yönlendirme dağılımı verilmiştir. Tablo 7’ye göre en çok yönlendirilen yer İstanbul Büyükşehir belediyesidir (Tablo 7). Ardından sırasıyla İski ve Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü gelmektedir (Tablo 7).

Tablo 8’e bakıldığı zaman ise, 01.01.2020- 31.12.2020 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen taleplerin mahallere göre dağılımı verilmiştir. Tablo 8’e göre başvuru taleplerinin birinci mahalle Kuştepe mahallesidir. Ardından Mecidiyeköy gelmektedir. Tanımsız olarak nitelendirilenler ise mahalle kaydı bulunmayan vatandaşlardır.

Tablo 8: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Mahalle Dağılımı

Mahalle	Başvuru Sayısı	Mahalle Nüfusu	Nüfusa Oranı
Kuştepe	10629	15340	%57
Mecidiyeköy	10274	20672	%42
Tanımsız	9186	0	%0
Paşa	9121	18867	%39
Mahmut Şevket Paşa	8823	18552	%40
Merkez	8475	14014	%52
Gülbahar	8120	23321	%29
Fulya	7269	17407	%36
Teşvikiye	6678	11436	%47
Halide Edip Adıvar	6496	16896	%32
Feriköy	6048	14388	%35
Esentepe	5996	6901	%74
Eskişehir	5897	12117	%41
Bozkurt	5137	10763	%40
19 Mayıs	4679	11875	%34
Yayla	4652	11416	%34
Meşrutiyet	4324	7817	%46
Duatepe	3643	8077	%38
Cumhuriyet	3495	7462	%39
İzzet Paşa	3445	7929	%36
Harbiye	3262	2524	%111
Halil Rıfat Paşa	2667	4902	%47
İnönü	2177	4046	%45
Halaskargazi	2087	1654	%108
Ergenekon	1615	2658	%50
Kaptanpaşa	1083	3255	%28
Tanımsız	1	0	%0
Toplam	145279	274289	%45

Tablo 9: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'a Gelen 137.803 Talebin Memnuniyet Oranları

Geribildirim	Başvuru Sayısı	Memnuniyet Oranı
İşlem Yapıldı Memnuniyet Sağlandı	90096	%65
İşlem Yapılmadı Memnuniyet Sağlandı	28197	%20
İşlem Yapılmadı Memnuniyet Sağlanamadı	15179	%11
İşlem Yapıldı Memnuniyet Sağlanamadı	4331	%3
Toplam	137803	%100

Tablo 9'a baktığımız zaman ise 01.01.2020- 31.12.2020 tarihleri arasında Komşu Masa 'ya gelen taleplerin memnuniyet oranları verilmektedir. Tablo 9'a göre memnuniyet oranı toplam %85'tir. Bu duruma göre Şişli belediyesi şeffaf yönetim sergilediği sonucu çıkarılabilir.

3.7.4. 01 Ocak 2021 – 31 Aralık 2021 Komşu Masa Raporu

09 Eylül 2019 tarihinde faaliyete başlayan Komşu Masa 01 Ocak 2021 – 31 Aralık 2021 arasında, 24 farklı iletişim kanalından 496.576 Şişli’de yaşayan kişi ile iletişim kurulmuş olup, bunların 153.577 ‘i istek, öneri ve şikâyet olarak KOMŞU MASA sisteminde kayıt altına alınarak müdürlükler tarafından takip ve planlaması yapılmıştır.

İletişim kanallarını değerlendirdiğimizde ise:

Çağrı Merkezi; 342.948 telefon görüşmesi yapmış olup, 117.320 görüşme kayıt altına alınmıştır. Covid-19 pandemi salgını sebebi ile Belediye hizmet binası ve sanal santral üzerinden hizmet vermektedir (Tablo 10).

Başvuru Masası; 117.371 kişinin kartlı geçişini sağlamış olup, 4.181 vatandaşın da istek, öneri ve şikâyetini kayıt altına almıştır. Ayrıca 2.241 vatandaşın dilekçeli başvurusu kayıt altına alınmıştır (Tablo 10).

Gezici Ekipleri; 11.03.2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan Covid-19 pandemi salgını ile birlikte mahalle ziyaretlerine ara vermiş ‘Çevreci Komşu Kart’ projesinin dağıtım organizasyonuna destek vermişlerdir. Şişlili Komşularımızdan iletilen 77 istek, öneri ve şikâyet kayıt altına alınırken, 25 Mahallede gerçekleştirilen mahalle toplantılarında 48 vatandaşın istek, öneri ve şikâyet kayıt altına alınmıştır (Tablo 10).

Sosyal Medya; Facebook, Twitter ve Instagram başkan ve belediye hesapları olmak üzere Sosyal medya moderasyon ekibi tarafından 6.863 başvuru kayıt altına alınmıştır (Tablo 10).

Dış Kurumlar; 25 mahalle muhtarlığı tarafından Şişlili Komşularımızdan iletilen 2.212 istek, öneri ve şikâyet kayıt altına alınmıştır (Tablo 10).

İletişim Ekibi; 20.12.2021 tarihi itibari ile kurulan İletişim Ekibi tarafından gerçekleştirilen hizmet tanıtımı ve memnuniyet ölçümlemesi görüşmelerinde 509 Komşu Kart başvurusu kayıt altına alınmıştır (Tablo 10).

Koordinasyon Merkezi; Web, Mail, Açık Kapı, Cimer, 112 Acil, Kaymakamlık ve WhatsApp hattından iletişim kurduğumuz Şişlili Vatandaşların 20.126 istek, öneri ve şikâyeti kayıt altına alarak 153.577 talebin yönlendirilmesi yapılmıştır (Tablo 10).

Tüm kanallardan gelen talepler incelendiğinde; 114.053 talebin 48 saat bilgilendirmesi gerçekleştirilmiş olup 149.217 talebinin sonucu bildirilerek memnuniyet ölçümü gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen memnuniyet oranı %81’dir (Tablo 10).

Tablo 10: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Geliş Tipi Dağılımı

S.N.	Geliş Tipi	Başvuru Sayısı	Oran
1	Çağrı Merkezi	117320	76, 39
2	WhatsApp	9490	6, 18
3	Mail	4651	3, 03
4	Başvuru Masası	4181	2, 72
5	Instagram Belediye	2870	1, 87
6	Web	2649	1, 72
7	Twitter Belediye	2556	1, 66
8	Dilekçe	2241	1, 46
9	Muhtarlık (Dış Kurum)	2212	1, 44
10	Cimer	1370	0, 89
11	Açık Kapı	936	0, 61
12	Facebook Belediye	627	0, 41
13	Muhtar	572	0, 37
14	İletişim Ekibi	509	0, 33
15	Instagram Başkan	402	0, 26
16	Meclis Üyesi	381	0, 25
17	Facebook Başkan	309	0, 20
18	Twitter Başkan	99	0, 06
19	Gezici Ekipler	77	0, 05
20	112	72	0, 05
21	Mahalle Toplantısı	48	0, 03
22	Mobil Aplikasyon	3	0, 00
23	Özel Kalem (Sosyal Medya)	2	0, 00
	Toplam	153577	100

Şişli Belediyesine yapılan başvuruların Müdürlük Dağılımlarına bakıldığı zaman;

Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü'ne 31.362 başvuru ile en fazla başvuru yapılan müdüriyet olduğu görülmüştür. Başvuruların 21.758 si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 758, süresi geçmiş olan 179 ve işlemi devam eden ise 793 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 30.269'tur (Tablo 11).

Veteriner İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 24.892'dir. Başvuruların 18.035'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 34, süresi geçmiş olan 179 ve işlemi devam eden ise 213 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 24.679'dur (Tablo 11).

Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 18.543'tür. Başvuruların 16.833'ne 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 243, süresi geçmiş olan 10 ve işlemi devam eden ise 253 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 18.290'dır (Tablo 11).

Fen İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 16.539'dur. Başvuruların 11.868'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 369, süresi geçmiş olan 288 ve işlemi devam eden ise 675 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 15.882'dir (Tablo 11).

Zabıta Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 15.919'dur. Başvuruların 11.124'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 28, süresi geçmiş olan 8 ve işlemi devam eden ise 36 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 15.883'tür (Tablo 11).

Temizlik İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 9.315'tir. Başvuruların 7.600'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 1, süresi geçmiş olan 7 ve işlemi devam eden ise 8 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 9.307 (Tablo 11).

Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 5.592'dir. Başvuruların 4.216'sı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 81, süresi geçmiş olan 12 ve işlemi devam eden ise 93 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 5.499'tur (Tablo 11).

Sağlık İşleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 4.930'dur. Başvuruların 4.878'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 5.499'dur (Tablo 11).

Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 4.800'dür. Başvuruların 4.509'u 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan, süresi geçmiş olan veya işlemi devam eden kişi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmış başvuru sayısı 4.800'dür (Tablo 11).

Halkla İlişkiler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 4.566'dır. Başvuruların 2.995'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 464, süresi geçmiş olan 1 ve işlemi devam eden ise 465 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 4.101'dir (Tablo 11).

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 2.922'dir. Başvuruların 1.650'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 8, süresi geçmiş olan 93 ve işlemi devam eden ise 101 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 2.821'dir (Tablo 11).

Yapı Kontrol Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 2.881'dir. Başvuruların 1.078'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 30, süresi geçmiş olan 53 ve işlemi devam eden ise 80 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 2.798'dir (Tablo 11).

Mali Hizmetler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 2.876'dir. Başvuruların 2.374'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 0, süresi geçmiş olan 8 ve işlemi devam eden ise 8 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 2.868'dir (Tablo 11).

İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 1.339'dur. Başvuruların 1.246'sı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan kişi 11, süresi geçmiş olan 18 ve işlemi devam eden ise 19 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 1.310'dur (Tablo 11).

Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 1.130'dur. Başvuruların 1.040'ı 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan kişi 5, süresi geçmiş olan 0 ve işlemi devam eden ise 5 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 1.125'tir (Tablo 11).

Medya Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 902'dir. Başvuruların 838'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan bulunmazken, süresi geçmiş olan 1 ve işlemi devam eden ise 1 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 901'dir (Tablo 11).

Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 783'tür. Başvuruların 381'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 6, süresi geçmiş olan 11 ve işlemi devam eden ise 17 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 766'dır (Tablo 11).

Özel Kalem Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 641'dir. Başvuruların 164'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 2, süresi geçmiş olan 60 ve işlemi devam eden ise 62 kişi bulunmaktadır. Sonuçlanan başvuru sayısı ise 579'dur (Tablo 11).

Destek Hizmetleri Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 601'dir. Başvuruların 384'ü 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 0, süresi geçmiş olan 43 ve işlemi devam eden ise 43 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 558'dir (Tablo 11).

İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 491'dir. Başvuruların 232'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan 14, süresi geçmiş olan 3 ve işlemi devam eden ise 17 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 474'dür (Tablo 11).

Bilgi İşlem Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 448'dir. Başvuruların 369'i 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan bulunmazken, süresi geçmiş olan 1 ve işlemi devam eden ise 1 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 447'dir (Tablo 11).

Strateji Geliştirme Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 120'dir. Başvuruların 92'si 48 saat içerisinde yanıtlanmış bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan bulunmazken, süresi geçmiş olan 8 ve işlemi devam eden ise 8 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 112'dir (Tablo 11).

Dış İlişkiler Müdürlüğü'ne yapılan başvuru ise 5'tir. Başvuruların hiçbiri 48 saat içerisinde yanıtlanmamıştır. Bunlar içerisinde bilgilendirme süresi dolan bulunmazken, süresi geçmiş olan 3 ve işlemi devam eden ise 3 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında sonuçlanmış başvuru ise 2'dir (Tablo 11).

Geri kalan müdürlüklere ise sadece Emlak ve İstimlak Müdürlüğü (290), Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü (202), Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü (166), Yazı İşleri Müdürlüğü (87), İşletme Müdürlüğü (140), Plan ve Proje Müdürlüğü (131), Muhtarlık İşleri Müdürlüğü (38), Hukuk İşleri Müdürlüğü (35) ve Teftiş Kurulu Müdürlüğü (1)'ne yapılan başvurulan tamamı sorunsuz bir şekilde çözüme ulaştırılmıştır (Tablo 11).

**Tablo 11: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların
Müdürlük Dağılımı**

S.N.	Müdürlük	Başvuru Sayısı	48 Saat Bilgilendirme	Süresi dolan	Süresi Geçmiş	İşlemi Süren	Sonuçlanmış
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	31062	21236	758	35	793	30269
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	24892	18035	34	179	213	24679
3	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	18543	16833	243	10	253	18290
4	Fen İşleri Müdürlüğü	16539	11868	369	288	657	15882
5	Zabıta Müdürlüğü	15919	11124	28	8	36	15883
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	9315	7600	1	7	8	9307
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5592	4216	81	12	93	5499
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4930	4878	0	0	0	4930
9	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	4800	4509	0	0	0	4800
10	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	4566	2995	464	1	465	4101
11	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	2922	1650	8	93	101	2821
12	Yapı Kontrol Müdürlüğü	2881	1078	30	53	83	2798
13	Mali Hizmetler Müdürlüğü	2876	2374	0	8	8	2868
14	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1339	1246	11	18	29	1310
15	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1130	1040	5	0	5	1125
16	Medya Müdürlüğü	902	838	0	1	1	901
17	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	783	381	6	11	17	766
18	Özel Kalem Müdürlüğü	641	164	2	60	62	579
19	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	601	384	0	43	43	558
20	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	491	232	14	3	17	474
21	Bilgi İşlem Müdürlüğü	448	369	0	1	1	447
22	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	290	239	0	0	0	290
23	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	249	166	0	0	0	249
24	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	202	182	0	0	0	202
25	İşletme Müdürlüğü	140	109	0	0	0	140
26	Plan ve Proje Müdürlüğü	131	91	0	0	0	131
27	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	120	92	0	8	8	112
28	Yazı İşleri Müdürlüğü	87	67	0	0	0	87
29	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	38	25	0	0	0	38
30	Hukuk İşleri Müdürlüğü	35	31	0	0	0	35
31	Dış İlişkiler Müdürlüğü	5	0	0	3	3	2
32	Tefiş Kurulu Müdürlüğü	1	1	0	0	0	1
	Toplam	152470	114053	2054	842	2896	149574

Müdürlüklere yapılan başvuruların sonuçlanma durumuna bakıldığı zaman ise Halkla İlişkiler Müdürlüğü (%89) hariç diğer bütün müdürlüklerin %90 üzerinde bir memnuniyet oranı olduğu tespit edilmiştir (Tablo 11).

Tablo 12’de 01.01.2021- 31.12.2021 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen başvuruların Müdürlük memnuniyet dağılımı verilmiştir. Dağılıma bakıldığında sorun çözümü ve memnuniyet arasında bir ilişki gözlenmektedir.

Tablo 12: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa’ya Gelen Başvuruların Müdürlük Başvuru Gerçekleştirme Oranı

S.N.	Müdürlük	Başvuru Sayısı	Sonuçlanmış	Oran
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	31062	30269	97, 45
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	24892	24679	99, 14
3	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	18543	18290	98, 64
4	Fen İşleri Müdürlüğü	16539	15882	96, 03
5	Zabıta Müdürlüğü	15919	15883	99, 77
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	9315	9307	99, 91
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5592	5499	98, 34
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4930	4930	100, 00
9	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	4800	4800	100, 00
10	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	4566	4101	89, 82
11	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	2922	2821	96, 54
12	Yapı Kontrol Müdürlüğü	2881	2798	97, 12
13	Mali Hizmetler Müdürlüğü	2876	2868	99, 72
14	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1339	1310	97, 83
15	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1130	1125	99, 56
16	Medya Müdürlüğü	902	901	99, 89
17	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	783	766	97, 83
18	Özel Kalem Müdürlüğü	641	579	90, 33
19	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	601	558	92, 85
20	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	491	474	96, 54
21	Bilgi İşlem Müdürlüğü	448	447	99, 78
22	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	290	290	100, 00
23	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	249	249	100, 00
24	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	202	202	100, 00
25	İşletme Müdürlüğü	140	140	100, 00
26	Plan ve Proje Müdürlüğü	131	131	100, 00
27	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	120	112	93, 33
28	Yazı İşleri Müdürlüğü	87	87	100, 00
29	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	38	38	100, 00
30	Hukuk İşleri Müdürlüğü	35	35	100, 00
31	Dış İlişkiler Müdürlüğü	5	2	40, 00
32	Teftiş Kurulu Müdürlüğü	1	1	100, 00
	Toplam	152470	149574	98, 10

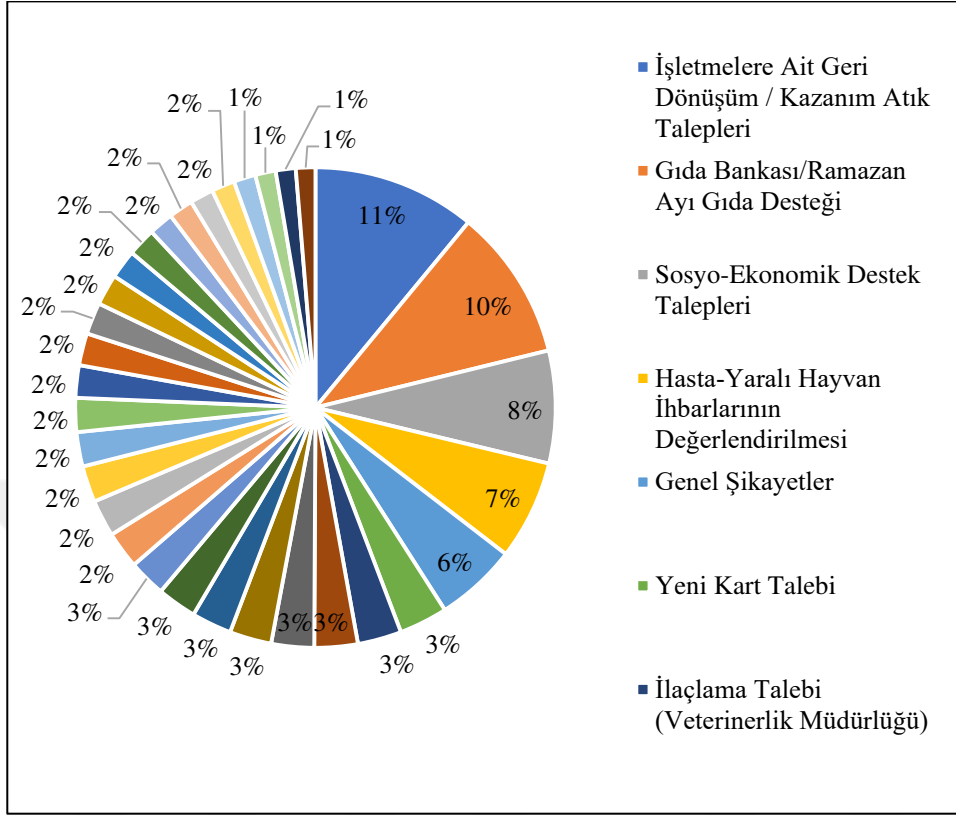
Tablo 13: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Başvuruların Müdürlük Memnuniyet Dağılımı

S.N.	Müdürlük	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	Sorun Devam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
1	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	30242	24987	5141	8	21786	1419	4632	2023	366
2	Veteriner İşleri Müdürlüğü	24647	20265	4313	0	16060	1193	4600	2684	107
3	Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü	18277	16249	1965	1	15778	580	768	1081	68
4	Fen İşleri Müdürlüğü	15868	10489	5153	0	8441	1144	3105	3034	143
5	Zabıta Müdürlüğü	15855	9414	6130	0	7306	2482	2746	3113	206
6	Temizlik İşleri Müdürlüğü	9305	6952	2287	1	6013	703	1326	1206	55
7	Park ve Bahçeler Müdürlüğü	5495	3319	2102	0	2435	327	1656	990	86
8	Sağlık İşleri Müdürlüğü	4930	4198	716	0	3574	110	881	321	42
9	Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürlüğü	4800	4119	668	0	3817	141	657	176	8
10	Halkla İlişkiler Müdürlüğü	4098	3448	615	20	3171	154	375	351	26
11	Mali Hizmetler Müdürlüğü	2868	2486	366	0	2365	117	211	164	10
12	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	2824	2378	428	4	2160	61	405	184	10
13	Yapı Kontrol Müdürlüğü	2787	1200	1502	0	918	364	643	817	43
14	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü	1310	614	691	0	303	51	752	197	7
15	Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	1124	813	296	0	669	31	255	155	14
16	Medya Müdürlüğü	900	715	177	0	674	29	109	86	2
17	Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü	757	311	429	2	347	127	116	155	9
18	Özel Kalem Müdürlüğü	584	242	314	10	72	16	176	307	3
19	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	558	282	265	4	228	23	165	138	0
20	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	472	127	319	2	102	37	169	151	11
21	Bilgi İşlem Müdürlüğü	446	328	111	0	313	18	61	51	3
22	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü	290	113	167	0	91	19	94	84	2
23	Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	246	100	139	0	62	22	86	71	5
24	Kreş Gündüz ve Bakımevi Müdürlüğü	199	129	67	0	105	8	41	43	2

Tablo 13: Devamı

S.N.	Müdürlük	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	Sorun Devam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
25	İşletme Müdürlüğü	138	68	69	0	46	6	66	18	2
26	Plan ve Proje Müdürlüğü	131	54	70	0	38	4	58	31	0
27	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	113	97	15	1	92	6	1	12	1
28	Yazı İşleri Müdürlüğü	85	62	23	0	40	5	22	18	0
29	Muhtarlık İşleri Müdürlüğü	38	23	15	0	17	2	11	8	0
30	Hukuk İşleri Müdürlüğü	35	19	15	0	21	0	6	8	0
31	Dış İlişkiler Müdürlüğü	2	2	0	0	1	0	0	1	0
32	Teftiş Kurulu Müdürlüğü	1	0	1	0	0	0	0	1	0
	Toplam	149425	113603	34569	53	97045	9199	24193	17679	1231

Grafik 4: 01.01.2020- 31.12.2020 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen En Çok Konu Başlıkları

Grafik 4'te 01.01.2021-31.12.2021 tarihleri arasında komşu masaya gelen en çok konu başlıkları verilmiştir. Grafiğe bakıldığında gelen taleplerin en fazla (%11'i) İşletmelere ait geri dönüşüm ve atık kazanımı üzerine olduğu görülmektedir. İkinci ve üçüncü sırada ise Ramazan ayı gıda desteği (%10) ve Sosyo-Ekonomik destek talepleri (%8) oluşturmaktadır (Grafik 4).

Tablo 14: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen En Çok Memnuniyet Dağılımı

S.N.	Konu	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	Sorun Devam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
1	İşletmelere Ait Geri Dönüşüm / Kazanım Atık Talepleri	10490	10111	379	0	9970	172	96	237	15
2	Gıda Bankası/Ramazan Ayı Gıda Desteği	9776	9085	691	0	8839	554	155	106	122
3	Sosyo-Ekonomik Destek Talepleri	6766	4373	2393	0	2817	316	2438	1014	181
4	Hasta-Yaralı Hayvan İhbarlarının Değerlendirilmesi	6396	5191	1205	0	3578	289	1521	975	33
5	Genel Şikayetler	5148	2892	2256	0	2152	642	1191	1121	42
6	İlaçlama Talebi (Veterinerlik Müdürlüğü)	2827	2621	206	0	2492	128	113	91	3
7	Sokak Kedisi	2773	2236	537	0	1577	133	650	400	13
8	Ambulans Hizmetleri	2755	2459	296	0	2111	62	386	166	30
9	Yeni Kart Talebi	2698	2375	323	9	2197	81	234	164	13
10	Moloz Harfiyat Alımı	2680	2078	602	0	1754	116	479	315	16
11	Meskenlere (Ev) Ait Geri Dönüşüm / Kazanım Atık Talepleri	2543	2380	163	0	2269	80	84	98	12
12	Yol Bakım Onarım	2404	1662	742	0	1340	193	503	360	8
13	Mobilya ve Ahşap Atıkları	2372	2144	228	0	1987	65	192	123	5
14	Kısırlaştırma	2333	1787	546	0	1388	88	654	191	12
15	Mahalle Evleri/Yetişkin Atölye Talep ve Şikayetleri	2331	2151	180	0	2032	48	161	87	3
16	İşlemi Devam Eden Yardım Başvuruları	2292	1797	495	0	1518	104	510	150	10
17	İş Yeri Denetimi	2157	1215	942	0	988	356	408	379	26
18	Gıda Bankası/Muhtarlık Gıda Desteği Talepleri	2141	1835	306	0	1680	205	139	101	16
19	İnşaat Çalışmaları Şikayetleri	2061	1344	717	0	1084	320	286	356	15
20	Seyyar Satıcılar	2052	1531	521	0	1133	539	93	232	55
21	Kaldırım İşgalleri	1993	1253	740	0	1003	365	242	364	19
22	Emlak Vergisi İşlemleri Hk.	1846	1654	192	0	1585	73	97	85	6
23	Kaldırım Bakım ve Onarımı	1831	1305	526	0	1098	159	277	279	18
24	Duba Yapım ve Onarım Talebi	1707	1031	676	0	772	133	368	423	11
25	Covid-19 Dezenfekte Talebi	1578	1528	50	0	1491	45	21	20	1

Tablo 14: Devamı

S.N.	Konu	Sonuçlanan	Sorun Çözüldü	Sorun Devam Ediyor	Yeniden Talep Oluştur	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapıldı Memnun. Sağlanamadı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlandı	İşlem Yapılmadı Memnun. Sağlanamadı	İptal
26	Ağaç Budama Talebi	1515	867	648	0	554	87	589	267	18
27	Cadde-Sokakların Yıkınması	1514	1100	414	0	890	173	263	180	8
28	Çöp Şikayetleri	1471	1061	410	1	913	121	217	211	8
29	Spor Faaliyetleri	1410	1240	170	0	1147	34	162	67	0
30	Yüzme Havuzu	1320	1073	247	0	1014	12	266	27	1
31	Yol Buzlanması	1270	1150	120	0	843	177	39	199	12
32	İş Başvurusu	1228	572	656	0	273	48	721	183	3
33	Vektörle Mücadele (İlaçlama Talebi)	1219	1112	107	0	1062	76	40	40	1
34	Kanatlı Hayvanlar	1163	1026	137	0	749	52	188	169	5
35	Geri Dönüşüm / Kazanım Kutu Talebi	1130	1069	61	0	1049	23	20	34	4
36	Sıcak Yemek Talebi	1122	978	144	0	893	39	142	47	1
37	Cadde-Sokak Temizliği	1078	799	279	0	706	107	127	136	2
38	Kedi Evleri	1047	784	263	0	614	37	310	83	3
39	Kanalizasyon Kapakları ve Yağmur Mazgallarının Bakımı	1028	604	424	0	469	68	282	204	5

Tablo 15: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa’ya Gelen Taleplerin Dış Kuruma Yönlendirme Dağılımı

S.N.	Dış Kurum	Başvuru Sayısı
1	Büyükşehir Belediyesi	728
2	İski	111
3	Kaymakamlık	68
4	Şişli İlçe Emniyet	53
5	Emniyet Müdürlüğü	51
6	Ukome	31
7	Bedaş	30
8	Türk Telekom	17
9	İstanbul İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	10
10	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	3
11	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	2
12	Diyanet İşleri Başkanlığı	2
13	Kent-yol	1
14	Maliye Bakanlığı	1
	Toplam	1108

Yukarıdaki tabloda 01.01.2021- 31.12.2022 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen taleplerin dış kuruma yönlendirme dağılımı verilmiştir. Tablo 15’e göre en çok yönlendirilen yer İstanbul Büyükşehir belediyesidir (Tablo 15). Ardından sırasıyla İski ve Kaymakamlık gelmektedir (Tablo 15).

Tablo 16’ya bakıldığı zaman ise, 01.01.2021- 31.12.2021 tarihleri arasında Komşu Masa ‘ya gelen taleplerin mahallere göre dağılımı verilmiştir. Tablo 16’ya göre başvuru taleplerinin birinci mahalle Kuştepe mahallesidir. Ardından Mecidiyeköy gelmektedir. Tablonun sonunda yer alan ve tanımsız olarak nitelendirilenler ise mahalle kaydı bulunmayan vatandaşlardır.

Tablo 16: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen Taleplerin Mahalle Dağılımı

S.N.	Mahalle	Basvuru Sayısı	Mahalle Nüfusu	Nufusa Oranı
1	Kuştepe	11282	15340	67%
2	Mecidiyeköy	9689	20672	41%
3	Gülbahar	9417	23321	36%
4	Merkez	9395	14014	58%
5	Mahmut Şevket Paşa	8766	18552	44%
6	Paşa	8547	18867	40%
7	Fulya	7874	17407	40%
8	Halide Edip Adivar	6936	16896	36%
9	Teşvikiye	6711	11436	50%
10	Esentepe	6182	6901	80%
11	Feriköy	6089	14388	38%
12	Eskişehir	5583	12117	42%
13	Yayla	5554	11416	44%
14	19 Mayıs	5365	11875	40%
15	Meşrutiyet	5089	7817	57%
16	Bozkurt	4421	10763	37%
17	Cumhuriyet	3799	7462	44%
18	Harbiye	3658	2524	129%
19	İzzet Paşa	3614	7929	41%
20	Duatepe	3594	8077	40%
21	Halil Rıfat Paşa	3130	4902	58%
22	İnönü	2285	4046	48%
23	Halaskargazi	2089	1654	112%
24	Ergenekon	1859	2658	63%
25	Kaptanpaşa	1364	3255	38%
26	Tanımsız	11284	0	0%
	Toplam	153578	274289	50%

Tablo 17'ye baktığımız zaman ise 01.01.2021- 31.12.2021 tarihleri arasında Komşu Masa 'ya gelen taleplerin memnuniyet oranları verilmektedir. Tablo 17'ye göre memnuniyet oranı toplam %81'tir. Bu oran geçen yıllara göre daha düşüktür.

Tablo 17: 01.01.2021- 31.12.2021 Tarihleri Arasında Komşu Masa'ya Gelen 149.217 Talebin Memnuniyet Oranı

Geribildirim	Başvuru Sayısı	Memnuniyet Oranı
İşlem Yapıldı Memnuniyet Sağlandı	97367	65%
İşlem Yapılmadı Memnuniyet Sağlandı	24403	16%
İşlem Yapılmadı Memnuniyet Sağlanamadı	18193	12%
İşlem Yapıldı Memnuniyet Sağlanamadı	9254	6%
Toplam	149217	100%

3.8. Şişli Belediyesi Komşu Masa Verilerinin Değerlendirilmesi

Şişli belediyesi tarafından bilgi edinme hakkı kapsamında 09.09.2019 tarihinde oluşturulan “Komşu masa” projesi günümüze kadar aktif bir şekilde faaliyetlerine devam etmektedir. Araştırma kapsamına alınan dönem ise 09.09.2019 ve 31.12.2021 tarihleri arasındır.

Gelişen teknoloji ile bilgi edinme hakkı içinde çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Komşu masa projesinin bu kapsamda aşağıda belirtilen araçları bulunmaktadır;

- Çağrı Merkezi
- Başvuru Masası
- Gezici Ekipleri
- Sosyal Medya
- Koordinasyon Merkezi
- Web
- E-posta
- Açık Kapı
- WhatsApp

Şişli’de yaşayan kişiler yukarıdaki iletişim kanalları yardımıyla rahatça ulaşabilmektedirler. Komşu masaya yılda ortalama 500.000 kişinin ulaşmaktadır. Bu kişiler ulaştıkları konu ve ulaştıkları araçlara göre sınıflandırılmaktadır. Ayrıca kişilerin taleplerinin olumlu ve olumsuz sonuçlarına göre memnuniyet değerleri ölçülmektedir. Bu ölçümlerin sonucunda ise proje kendini geliştirmektedir. Öte yandan Kaymakamlık, Cimer, 122 Acil gibi dışarıdan gelen taleplerde komşu masada değerlendirilmektedir.

Şişli ilçesi toplamda 25 mahalleden oluşmaktadır. Ve komşu masaya gelen talepler mahallere göre ayrılıp değerlendirilmektedir. Burada böyle bir değerlendirme mahallenin ortak problemlerini ortaya çıkarmakta ve çözüm için belirli projeler oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca Komşu masaya gelen bilgi edinme taleplerinin yanı sıra vatandaşların sosyal ve ekonomik talepleri de değerlendirilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Toplumda yaşayan her bireyin devlete ve bulunduğu topluma karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Bunun karşılığında ise devletin de vatandaşlarına karşı yerine getirmesi gereken sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar içerisinde şüphesiz başta bilgi edinme hakkı bulunmaktadır. Demokratik bir rejimin düzgün çalışması için vatandaşlarına yönelik şeffaf bir politika benimsemesi gerekir. Özellikle I. ve II. Dünya savaşları sonrasında yaşanan felaketlerin bir daha olmaması adına dünyadaki yönetimler daha insancıl, demokratik ve şeffaf bir yönetim anlayışına geçmeye başlamışlardır. Bu geçiş ile birlikte vatandaşların bilgi edinme hakkı da doğmuştur. Bununla birlikte ilk olarak ABD’de bilgi edinme hakkı yasal düzlemde hayata geçirilmeye başlamıştır.

Yukarıdaki gelişmeler ile beraber AB uyum süreci kapsamında 2003-2004 yıllarında Türkiye’de de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK) yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile birlikte vatandaşlar devletin bütün kurumlarından bilgi edinme hakkına sahip olmuştur. Fakat bu hususta belirtilmesi gereken önemli bir durumda her vatandaşın istediği zaman istediği bilgi ulaşmasının mümkün olamayacağıdır. Devlet çıkarlarını gözetken gizli durumlarda oluşan bilgiler ve siyasi olarak sıkıntı oluşturabilecek durumlar bilgi edinme kapsamında yer almamaktadır. Bu sebeple, BEHK içerisinde birçok durum izah edilmeye çalışılmıştır.

Kısaca yerel yönetimler, yerel toplulukların üyelerinin ekonomik ve kültürel zenginlikleri ve refahları ile ilgili yerel hizmetleri anlamaları için ortak ihtiyaçlarını karşılamayı, bu hizmetleri kendi sorumluluk alanları içinde genel yetkiyle yerine getirmeyi ve yerel halkın çıkarlarına hizmet etmeyi amaçlayan kurumlardır. Yerel yönetim faaliyetleri açıklık, şeffaflık, insan hakları, çoğulculuk ve katılımcı demokrasi ilkelerini uygular; yetkileri yerel topluluğa en yakın idari birim tarafından kullanılan, kamu tüzel kişiliğine sahip özerk demokratik bir yönetim organıdır. Halka en yakın yönetim biçimi olması, yerel yönetimde bilgi edinme hakkının önemini artırmaktadır. Türkiye’de belediyelerde bilgi ve belgeye erişim yasası olan BEHK dosyasına ilişkin az sayıda kaynak bulunmaktadır. Hukuk ve belge yönetimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve öneminden bahsetmek dışında, etkisi hakkında çok az araştırma bulunmaktadır. Bilgi ve belge yönetimi ile ilgili olarak yasanın önemi nedeniyle, sahadaki etkisi iyi bilinmemektedir. Bu nedenle örneklem olarak İstanbul ilinde yer alan Şişli Belediyesi seçilmiş ve bu kurumda bilgi edinme sürecinin nasıl işlediği araştırılmıştır.

Bu durumlar göz önüne alındığında Komşu masa uygulaması Şişli belediyesi ve halkı için oldukça faydalı bir proje halini almıştır. İnsanların doğrudan iletişime geçip talepte bulunması ve bu taleplerin karşılanması hem bölge gelişimi açısından faydalı hem de belediyenin işlevselliğini artırmaktadır.

Literatüre bakıldığında zaman, belediyelerde bilgi edinme hakkının dijitalleşme ile birlikte arttığı görülmektedir (Erdoğan, 2019: 295-310; Ayaz ve Emni, 2018: 267-278; Sağlık, 2014: 152-177). Güncel çalışmalara bakıldığında;

Erdoğan'ın (2019) Türkiye'de yerel halkın hangi katılım yöntemlerini kullandığını Trabzon Büyükşehir Belediyesi üzerine yaptığı çalışmada, mevcut katılım yöntemlerini incelemek; halkın ve yerel yönetimlerin bilinç düzeylerini ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda Trabzon Büyük Şehir Belediyesinin E-belediyecilik konusunda olumlu çalışmaları olduğu ortaya koymuştur.

Ayaz ve Emni (2018), çalışmada Türkiye'de bilgi edinme hakkının gelişimini ve geldiği son durumu belirlemek amacıyla 30 büyükşehir belediyesinin web sayfaları üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda, bilgi edinme hakkına ilişkin yasal ve yönetsel düzenlemelerin büyükşehir belediyelerinde uygulamaya aktarılmasında sorunlar olduğunu ortaya koymuşlardır. Fakat aynı zamanda, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri gereği web sitesinde yayımlanması gereken bilgi ve belgeler, birçok büyükşehir belediyesi tarafından yayımlanmadığını ifade etmişlerdir (Ayaz ve Emni, 2018: 267-278)

Sağlık (2014) yaptığı çalışmada, *“Bursa Büyükşehir Belediyesinin 2010-2014 Stratejik Planı, bu dönemler arasında hazırlanan performans programları ile faaliyet raporları incelenmiştir. Hedeflerin sonuçları hakkında zaman zaman faaliyet raporlarında yeterli bilgi mevcut olmamış, belediyenin Web sitesindeki haberlerden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda Bursa Büyükşehir Belediyesinin 2010-2014 döneminde stratejik plan ve performans programında yer alan bilgi ve belge odaklı hizmetlere ilişkin hedeflerin %72'sini gerçekleştiremediği görülmüştür”*.

Kahkeci ve Bucak (2019) yaptıkları çalışmada, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin iletişim stratejilerinde dijital iletişim ve sosyal medya alanının yerel yönetimlerdeki etkileri ve uygulamaları incelenmiştir. Çalışma sonucunda Şanlıurfa Büyükşehir belediyesinin sosyal medya hesapları incelenmiş ve dijitalleşme sürecini bilgi edinme hakkına yönelik talepleri karşılamak için oldukça iyi kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Şengül (2018) çalışmada Lüksemburg'da 2018 yılında kanunla düzenlenen yönetsel belgelere erişim hakkına ilişkin modelin işlevselliğini incelemiştir. Çalışmasının sonucunu

“Lüksemburg, yönetimde şeffaflık ve açıklığı hedefleyen bu kanunun uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunların çözümünde bağımsız komisyon modelini seçmiştir. Böylece yönetimden bağımsız şekilde oluşturulan Belgelere Erişim Komisyonu sayesinde belgeye erişim hakkına işlerlik kazandırılmak hedeflenmiştir. Bu hakkın uygulanmasıyla birlikte yeni yükümlülöklere tabi olan kamu kurumları yeni ödevlerini öğrenip içselleştirirken Belgelere Erişim Komisyonunun katkısından istifade edecektir.” olarak ifade etmiştir.

Şişli Belediyesi de hem vatandaşların bilgi edinme hakkını karşılarırken hem de Komşu Masa adlı uygulamayı geliştirerek bilgi talebini etkin ve hızlı bir boyuta çıkarmıştır. Bu nedenle bahsi geçen çalışmalardaki belediyelerden daha etkili bir sisteme sahip olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Osman Kürşat (2018), “Dijital Çağda Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı; E- Devlet ve Sosyal Medya Üzerinden Yapılan Başvuruların Kamu Çalışanları Açısından Değerlendirmesi”, **International Social Sciences Studies Journal**, 4(24): 4836-4848
- Ackerman, John ve Ballesteros, Irma (2006), “The Global Explosion of Freedom of Information Laws”, **Administrative Law Review**, 58 (1), 93.
- Adalı, Nermin (2004), “Bilgi Edinme Hakkı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 36, Kırıkkale.
- Ağır, Osman ve Turhan, Aydın (2014), “Demokratik Toplumda Bilginin Önemi ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 5(2), 283-312.
- Akıllıoğlu, Tekin (1983), “Yönetim Önünde Savunma Hakları”, **TODAİE Yayınları**, Ankara.
- Akıllıoğlu, Tekin (1991), “Yönetim Hukukunda İnsan Hakları”, **Yeni Türkiye (İnsan Hakları Özel Sayısı)**, 1278-1283.
- Akil, Cenk, “Alman Federal Anayasa Mahkemesi’nin Hukuki Dinlenilme Hakkına İlişkin 30.04. 2003 Tarih ve 1/02 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 62(1), 289-316.
- Akşener, Haşmet Sırrı (2004), “Bilgi Edinme Hakkı Üzerine Bir İnceleme”, **Legal Hukuk Dergisi**, 26-40.
- Akşener, Haşmet Sırrı ve Çakmakçı, Ramazan (2004), “Açıklamalı-Gerekçeli Bilgi Edinme Hakkı Kanunu”, **Legal Kitabevi**, İstanbul.
- Akyıldız, Fulya ve Demir, Fatih (2011), “Beşinci Yılında Bilgi Edinme Hakkı: Uşak İli Örneği”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 588-612.
- Anameriç, Hakan (2004), “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Kurumsal Bilgi Yönetimi İlişkisi”, **Bilgi Dünyası Dergisi**, 5(2), 168-186.
- Aras, Zeliha ve Altınok, Emre Baturay (2009), “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları”, **Ankara Barosu Dergisi**, (1), 107-111.
- Ardoğan, Recep (2006), “İnsan Haklarının İki Tasnifine İlişkin Bir Şerh, İnsan Hakları Araştırmaları Dergisi”, 9-42.
- Atalay, Emre (1997), “Bilgi Edinme Özgürlüğü”, **Manisa Barosu Dergisi**, 16-28.

- Ayanoğlu, Taner (2004), “Bilgi Edinme Hakkı ve Yargısal Korunmasına İlişkin Bazı Sorunlar”, **Legal Hukuk Dergisi**, 15-45.
- Ayçiçek, Köksal (2012), “Belediyelerin yaygın eğitim çalışmalarına bir örnek olarak Şişli Belediyesi” **Yüksek Lisans Tezi**, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Muhammed Emin (2019), “Kamu Yönetiminde Açıklık Bağlamında Bilgi Edinme Hakkı ve 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**.
- Bayındır, Muhammed Savaş (2007), “İdari Denetim Olarak İdari Vesayet”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- Bayraktutan, Fidan (2005), “İnternet Üzerindeki Enformasyon Arama ve Erişimi Sorunlarının Çözümünde Enformasyon Arama Stratejilerinin ve Metadata’nın Önemi ve Kapsamı” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- Bilgin, Hüseyin (2020), “7153 Ve 7181 Sayılı Kanunlarla İmar Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 6(2), 339-385.
- Budak, Ali Cem (2004), Avukatlık Kanunu’nun 2. Maddesine Göre Avukatın Bilgi ve Belge İsteme Yetkisi, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 363-373.
- Bulut, Nihat (2005), “Bilim Özgürlüğü: İçeriği ve Sınırlandırılması Sorunu” **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 23-37.
- Canöz, Kadir (2008), “Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası”, **Selçuk İletişim**, 5(3), 141-152.
- Cihaner, İlhan (2001), “İnsan Hakkı Olarak Bireysel Bilgi Alma Hakkı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- Çakmut, Özlem Yenerer (2017), “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m. 121)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 23(1), 45-55.
- Demirkıran, Özlem, Eser, Hamza Bahadır ve Keklik, Belma (2011), “Demokrasinin Tabana Yayılması, Yönetimde Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Bağlamında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu”, **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, 3(2).
- Demirtaş, Mustafa (2005), “Yerel Yönetimlerin İdari Özerkliği ve İdari Vesayet”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Muğla.
- Doğan, Kadir Caner (2009), “Kamu İdarelerinde Yönetimsel Denetim Süreci ve Stratejik Planlama İlişkisi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Bolu.

- Dost, Süleyman (2015), “Milletlerarası Hukukta Mütakabiliyet İlkesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 5(2), 1-37.
- Döner, Ayhan (2010), “Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları”, **12 Levha Yayınları**, İstanbul,
- Döner Ayhan (2022), “Bilgi Edinme Hakkının Sınırı Olarak Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Veriler”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 26(1), 23-60.
- Durmuş, Berkant (2010), “Bilgi Edinme Hakkının Türk Kamu Yönetimi Üzerine Etkisi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kocaeli.
- Dursun, Davut (1998), “Türkiye’de Yerel yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme, Türkiye’de Yönetim Geleneği”, İlke Yayıncılık, İstanbul.
- Egeliği, Ömer Erullah, (2022), “Devlet Sırrı Ve İfade Özgürlüğü: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme”, **Ankara Barosu Dergisi**, 80(2), 351-398, Ankara.
- Eken, Musa (1996), “Bilgi Edinme Hakkı”, **TODAİE İnsan Hakları Yıllığı**, 61–75.
- Eken, Musa (1998). “Kamu Yönetimi ve Bilgi Edinme Hakkı”, **Yeni Türkiye Dergisi**, 1213-1216.
- Emini, Filiz Tufan ve Ayaz, Çağlar Eren (2018), “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Açıklık ve Şeffaflık”, **Journal Of Awareness**, 3(5), 267-278.
- Er, Başak (2007), “Bilgi Edinme Hakkı Kullanma Kılavuzu”, **TESEV Yayını**, İstanbul.
- Erdoğan, Oğuzhan (2019), “Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi**, 4(2), 295-310.
- Eren, Erdal (2011), “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulaması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Diyarbakır.
- Erkan, Yasin (2017), “Kamu Yönetiminde Açıklık Aracı Olarak Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Uygulamaları: Ağrı Valiliği Örneği” **Yüksek Lisans Tezi**, **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Samsun.
- Eryılmaz, Bilal ve Biricikoğlu, Hale (2011), “Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik ve Etik”, **İş Ahlakı Dergisi**, 4(7), 19-45, Sakarya.
- Göztepe, Ece (2011), “Türkiye’de Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 sayılı kanun kapsamında değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, (95), 13-40.

- Güven, Ahmet ve Şimşek İmren, Ebru (2007), “Demokratik ve Şeffaf Yönetimi Anlamlandıran Bir Hak: Bilgi Edinme Hakkı” **Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 257-272.
- Halaçoğlu, Yusuf (1991), “XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, **Türk Tarih Kurumu Yayınları**, Ankara.
- Huberman, Leo (1990), “**Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla**”, (Çeviri Murat Belge), İletişim Yayınları.
- Kablan, Ali ve Altuk, Vildan (2021), “Kamu Denetçiliği Kurumunun Finansal Performansının TOPSIS ve MABAC Yöntemleri ile Analizi”, **Ombudsman Akademik**, 7(14), 95-114.
- Kaboğlu, İbrahim Özden (1993), “Düşünce Özgürlüğü (Avrupa Ölçütleri ve Türkiye)”, **TODAİE İnsan Hakları Yıllığı** (15), 45-53, Ankara.
- Karkın, Naci ve Zor, Akın (2017), “Vatandaş-İdare Etkileşimi Bağlamında Bilgi Edinme Hakkı: Bimer Örneği ve İdarede İnovasyon”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, 5(1), 25-44, İstanbul.
- Kaya, Cemil (2005), “**İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**” Seçkin Yayınları, Ankara.
- Kaya, Cemil (2010), “İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 10. Maddesi Uyarınca İdareye Yapılan Her Yeni Müracaatın Dava Açma Süresini Canlandırması”, **Journal Of Istanbul University Law Faculty**, 68(1-2), 61-75, İstanbul.
- Kayan, Kenan (2015), “Görev, Yetki ve Sorumluluklar Açısından 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin Uygulamaları” **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(9), 199-224.
- Kaylan, İbrahim (2016), “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Yargısal Denetim”, **Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**.
- Kınalıtaş, Vahit (2004), “Bilgi Edinme Hakkı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”, **TODAİE**, Ankara.
- Konca, Teymur (2010), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Siyasal Yargısal ve İdari Denetimi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- Korkmaz, Zişan (2009), “Yerel Yönetimlerde Özerklik ve İdari Vesayet Denetimi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Isparta.
- Kurban, Simge ve Yalım, Funda (2013), Belediyelerde Halkla İlişkiler Uygulamalarında Bir Tanıma Yöntemi Olarak Mavi Masa’nın Kullanımı: Şişli Belediyesi örneği”, **Erciyes İletişim Dergisi**, 3(2), 58-72, İstanbul.

- Küçükömer, İdris (2010), “**Batıllaşma: Düzenin Yabancılaşması**”, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Odyakmaz, Zehra (2013), “Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumunun Tanıtılması ve 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinin Değerlendirilmesi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, (14), 1-85, Konya.
- Örenç, Ayhan (2015), “Belediyelerin Eğitim Alanındaki Sosyal Hizmetleri (Şişli Belediyesi Örneği)”, **Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi**, 2014, 37: 15-32, İstanbul.
- Özkan, Gürsel (2004), “**Demokratik Yönetimin Birinci Adımı-Bilgi Edinme Hakkı**”, 72–73, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, Ankara.
- Sağlık, Özhan (2016), “Bursa Büyükşehir Belediyesinin Stratejik Planları ile Performans Programlarında Bilgi ve Belge Odaklı Hizmetlerin Yeri (2010-2014)”, **Belediyelerin Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Uluslararası Sempozyumu**, 152-177, Bursa.
- Sepetçi, Ahmet Turan (2007), İstanbul Kent Merkezinde Ticaret Gelişimi, Etkenleri ve Ulaşım Odaklı Mekânsal Kurgusu, Tarihi Yarımada (Eminönü ve Fatih), Beyoğlu, Şişli ve Beşiktaş Örneği, **Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi**, İstanbul
- Solmaz, Fulya (2008), “Belediyelerde yönetime katılım açısından bilgi edinme hakkı uygulaması ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi**, İstanbul.
- Şahin, Işıl Fulya Orkunoğlu (2012), “Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasında Bir İstisna: Vergi Mahremiyeti”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 16(2), 199-216, Ankara.
- Şavran, Yasemin (2006), “Bilgi Edinme Hakkı ve İdarenin Bilgi Verme Yükümlülüğü” **Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kocaeli.
- Şengül, Ramazan (2005), “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini “Camdan Eve” Dönüştürür Mü?”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 60(03), 215-234, Ankara.
- Şensoy, Barış (2010), “Yerel Özerklik ve Yerel Yönetimler Üzerindeki İdari Vesayet”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- Şimşek, Oğuz (2008), “**Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**”, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul.
- Türkoğlu, İrfan (2009), “**Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması**”, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin (2010), “**Mahalli İdareler Teori – Uygulama – Maliye**”, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Ünal, F. (2008), **Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Yerel Yönetim Ombudsmanı, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, Özgül (2011), “**Osmanlı Devleti’nde Batılılaşma Döneminde İzlenen Siyasetin Erken Cumhuriyet Dönemindeki Siyasal ve Toplumsal Yapıya Yansımaları**”, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yağmurlu, Aslı (2007), “Bilgi Edinme Kanunu ve Halkla İlişkiler”, **Amme İdaresi Dergisi**, 40(4), 63-79, Ankara.
- Yavuzdoğan, Seçkin (2006), “5393 Sayılı Belediye Kanunu Üzerine Birkaç Not”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 10(1-2), 203-214, Erzincan.
- Yeşilbaş, Mehmet (2008), “Açık Toplumun Yeni Elementi: Bilgi Edinme Hakkı ve Türkiye Pratiği”, **Türk İdare Dergisi**, 155, Ankara.
- Yılmaz, Harun (2015), “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Kapsamında İtiraz Usulü”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 6(4), 965-986.
- Yurtsever, Hatice ve Buran, Burçin (2012), “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Çerçevesinde Vergi Mahremiyetinin Değerlendirilmesi”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2(2), 46-56.
- Zorlu, Fikret ve Yoloğlu, Ali Cenap (2022), İstanbul Metropolitan Alanında Nüfus Hareketliliğinin Dinamikleri. **Megaron**, Cilt. 17, Sayı. 2, Ss. 221–234, Mersin.

EKLER

Ek 1. Veri Toplama İzin Başvuru Belge

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı 363382 numaralı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yazmakta olduğum Yüksek Lisans Tezimi tamamlayabilmek adına “Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme” isimli tezimin içeriğinde kullanabilmek adına “Şişli Belediyesi (İstanbul) kurumundan *(kişisel verilere ilişkin olmayan)* aşağıda belirtilen “Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulaması” ile ilgili “Şişli Belediyesi-Komşu Masa ve CİMER” uygulamalarına ilişkin bir takım *istatistiksel ve sayısal verilere* ihtiyacım bulunmaktadır. Bahse konu verilerin tarafıma verilmesi talebimin “(İstanbul) Şişli Belediye Başkanlığı” kurumuna bildirilmesini, etik olarak verilere erişiminin sağlanması iznini ve gereğini tarafınızdan talep ederim. 23.02.2023

İlgili Tez Adı: Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emrah FİRİDİN

Bahse konu talep edilen Komşu Masa başvurularına ilişkin veriler;

- Komşu Masa ve CİMER başvurularının yıllara göre dağılımı,
- Başvuruların türüne göre sayısal dağılım
- Başvurularına verilen cevap şekline göre sayısal dağılım
- Başvuruların çözülme sürelerine göre sayısal dağılım
- Başvuruların birimlere göre dağılımı vb.
- Memnuniyet istatistikleri

Şişli Belediye Başkanlığı İletişim Bilgileri:

Adres: Merkez, Darülaceze Cd. No:8, 34381 Şişli/İstanbul

KEP Adresi: sislibelediyesi@hs01.kep.tr

E-Posta: komsuasa@sisli.bel.tr

Tel: 0212 708 88 88 - 444 31 12

Ahmet Burak HAYDARI
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 2. İstanbul-Şişli Belediye Başkanlığı Veri Talebi

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-76127911-302.08.01-2898
Konu : Veri Talebi(Ahmet Burak HAYDARI)

01.03.2022

ŞİŞLİ BELEDİYE BAŞKANLIĞINA
(İSTANBUL)

Üniversitemiz Fen Bilimleri Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Ahmet Burak HAYDARI'nın "Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere "Şişli Belediyesi-Komşu Masa ve CİMER" uygulamalarına ilişkin istatistiksel ve sayısal verilere ihtiyaç duymaktadır. Konu ile ilgili gerekli bilgilerin Üniversitemiz Öğrenci İşleri Daire Başkanlığımıza bildirilmesi hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Cemil RAKICI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Dilekçe(1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: D01C8283-D505-4549-8358-06A08AB1D1B5 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/karadeniz-teknik-universitesi-ebys>

61080 – Trabzon /
TÜRKİYE
Tel: 04623772421

Faks: 04623777973

www.ktu.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat
Hasan AKÇAY
ktuogrudmin@ktu.edu.tr

Sayfa
1 / 1

Ek 2. İstanbul-Şişli Belediye Başkanlığı Veri Talep Onayı

T.C.
ŞİŞLİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Şişli Belediyesi
Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Sayı: E-98844883-622.03.0-218/10342
Tarih: 06.06.2022
Dosya Numarası: 2022-66620

Sayı : E-98844883-622.03.0-218/10342
Konu : Veri Talebi(Ahmet Burak
HAYDARI)

06.06.2022

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 02.03.2022 tarihli ve 2022-23870 Sayılı Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı yazınız

İlgi sayılı yazınız gereğince öğrenciniz Ahmet Burak HAYDARI ile gerekli görüşmeler yapılmıştır. *"Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı: Şişli Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme"* konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere, istatistiksel ve sayısal verilerin yer aldığı yazınızın ekinde gönderilen 6 (altı) adet rapor kendisi ile de paylaşılmıştır.

Bilgi edinilmesi hususunu rica ederim.

Muammer KESKİN
Belediye Başkanı

Ek :

- 1- 01 Mart 2022 - 31 Mart 2022 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 2- 01 Ocak 2020 - 31 Aralık 2020 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 3- 01 Ocak 2021 - 31 Aralık 2021 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 4- 01 Ocak 2022 - 31 Ocak 2022 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 5- 01 Şubat 2022 - 28 Şubat 2022 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 6- 09 Eylül 2019 - 30 Aralık 2019 Tarihli Komşu Masa Faaliyet Raporu
- 7- İlgi Sayılı Yazı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: D7583A6C

Doğrulama Adresi: <https://belediye.sisli.bel.tr/iznisiBelge/Sorgulama/>

Adres: Merkez Mahallesi Darülaceze Caddesi No:8
Posta Kodu: 34381 Şişli / İSTANBUL
Telefon No: (0212) 708 88 88 Fax No:
Kep Adresi: sislibelediyesi@hs01.kep.tr
Web: <https://www.sisli.bel.tr>

Bilgi için: BELKIZ ERÖL

ÖZGEÇMİŞ

2008 yılında İstanbul-Avcılar Mustafa Kemal Paşa İlköğretim Okulu'nu; 2012 yılında Bursa Polis Koleji'ni, 2017 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı.

HAYDARI, bekâr olup, İngilizce bilmektedir.

